

prosvetni delavec

Šolstvo je vezna posoda

Veliko je razlogov za zaskrbenost, a izrazito temni toni, ki prevladujejo v prikazovanju položaja družbenih dejavnosti, imajo še to nalogo, da bi preprečili dodatno poslabšanje razmer. Prosvetnem poklicu ni treba pretirano v letih za izkušnjo, kaj takega hitro mogoče. Začetek šolskega leta bi morali spremiti s kar se da trdnim zavetom, da se to ne bo zgodilo, da se naglo poslabšanje gospodarskega položaja izobraževanja lani ni zaustavilo po naključju, temveč zaradi resnega namena, da bi na podlagi kakovostnejše izobrazbe poiskali zanesljivejši izhod iz krize. Prav zadnje čase pa tudi v Sloveniji spet pogosteje slišimo mnenja, ta drugod že kar prevladala, da edino pravo zdravilo za shromajenje gospodarstva korenito skrbenje skupne porabe. Podatek, da smo po letu 1980 delež družbenih dejavnosti v družbenem proizvodstvu že zmanjšali za četrtno, na takšne ocenjevalce ne navaja posebnega vtisa, pa tudi s tem si ne belijo glave, zakaj gospodarstvo od tega zmanjšanja ni nelo prav nič. Gre preprosto za to, da se na račune družbenih dejavnosti stekajo sredstva, ki ne dobujajo investicijsko fantazije, še ne dovolj izpeto v katastrofalnih projektih, vrednih desetletja kakovostnega šolanja. Če se glasovi ne bodo potišali, potem jasno, da prenašamo v novo šolsko leto staro in boleče protivje med ogromnimi nalogami, naj bi jih izobraževanje prevzelo, in povsem neustreznimi sredstvi, ki jih ima pri tem na voljo. Najrazličnejši načini izobrazbe iz tega protislovja — ti so po vrsti iluzorni in neperspektivni — odločilno vplivajo na reševanje dolgega seznama vsebin, ki jih vprišanj, ki jih je v tako neizstavljivem zamahu postavila šolska reforma. Nobeno sporok o stanju v šolstvu tega ne more več spregledati in vsako reševanje problematike na istem »pedagoške vidike zbuja«, da je resnica zamolčana. Če ni tako, naj se tudi tale zapisu ne izogne, čeprav se njegova prozaičnost ne bo najbolj udala s priložnostjo, ki ji je namenjen.

TO temeljni razlog, ki je opravičilo zamudno in drago nastajanje tema svobodne menjave dela, organizacijsko izpeljanega po izobraževalnih skupnostih, je bila zanesljivejša izravnava programске ponudbe izvajalcev z motno podprtim povpraševanjem uporabnikov. Postopki za poseganje takšne izravnave — vključevanja so nadrobno izdelani in zelo obremenjujejo obe strani. Potekajo v devetnajstih izobraževalnih skupnostih za primerjeno izobraževanje in v sedemdesetih za osnovno izobrazbo. Ves mehanizem povzroča veliko dela, kolikor ga v urah pravi kakšnih dvajset srednjih šol, in razumljivo je, da velikih izdatkih mora

»opravičiti zaupanje«. V vseh izobraževalnih skupnostih so programi in sredstva dokončno izravnani in tu načelnega problema ni. Obstaja le neka podrobnost, ki jo izvajalci vse težje sprejemajo — cena, pri kateri je izravnava dosežena. Pa vendar je tudi ta cena sporazumna, čeprav je pri njej marsikaj hudo megleno. Ni povsem jasno, ali se višje realne cene bolj bojijo izvajalci ali uporabniki. Za uporabnike bi pomenila manj izobraževanja — tega si mnogi ne ženejo pretirano k srcu — za izvajalce pa manj učiteljskih mest — to pa je najhujša od vseh mogočih groženj. Rajši imajo še tako nizko ceno pa kar se da veliko (izračunanih, fiktivnih) učiteljskih mest; ta mesta si potem kot dodatno obremenitev delijo med seboj ob pomirjujočem občutku, da jih družba potrebuje veliko več, kot

jih je na voljo. V pogajanjih za realno ceno izobraževanja potemtakem nista obe strani v enakopravnem položaju, saj ena in druga zelo različno občutita posledice.

Izvajalci so prepričani, da lahko izbojujejo svojo pravico s spremenjenimi normativi in standardi. Če bi presojali stanje v slovenskem šolstvu po tem merilu, se lahko na papirju primerjamo s precej razvitejšimi državami. To zadeva učno obremenitev učiteljev, razmerje med številom učiteljev in številom učencev, število pedagoških delavcev na 10.000 prebivalcev, število učencev na oddelku, delitev oddelka na manjše skupine glede na značilnosti predmetov, povprečno oddaljenost učencev od šole, razvitost šolskih knjižnic, interesnih dejavnosti idr. Po tem bi lahko sklepali, da je izvajalska

skrb za kakovost vzgojno-izobraževalnega procesa nadvladala skopuštvu uporabniške blagajne. Takšen pa je le videz, v resnici pa uporabniki ne dajo veliko na normative; svoj odnos do šolstva materializirajo skozi bilanco skupne porabe, ki je izpeljana skozi prispevne stopnje, ukinjene v planske omejitve za obično in za republiko, z močno težnjo, da bi družbene dejavnosti kar se da visoko zagradili tudi v federaciji. Tako spečen kolač izvajalci potem vneto drobijo po poštevanke normativov in standardov v upanju, da jim račun lahko navrže več, če je množenje bolj zapletno. Skoraj izgubilo pa se je prvinsko razmerje med »denarjem in muziko«, s katerim bi dali v vsakem trenutku vedeti, kaj je v danih materialnih okvirih v šoli uresničljivo in kaj ne. Kaže, da smo se prosvetarji na tej točki

Med drugim preberite

- PRENOVA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV V SREDNJEM IZOBRAŽEVANJU, str. 2
- UČBENIKI OB ZAČETKU NOVEGA ŠOLSKEGA LETA, str. 2
- PEDAGOGIKA NA ZASLONU NOVEGA STOLETJA, str. 3
- ZA DOBER ZAČETEK IN PRIJAZNEJŠO ŠOLO, str. 4
- SLOVENŠČINA V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU, str. 5
- MEDNARODNI PEDAGOŠKI DNEVI V GRADCU 1986, str. 6
- ZAKAJ SO NEKATERI USPEŠNEJŠI?, str. 8
- OTROK IN NARAVA, str. 9

ujeli v lastno zanko negovanja »pedagoškega erosa«, ki da ni odvisen od gmotnih možnosti — zato se nam zaračunavanje prikazuje kot nekaj nevednega. Zadevo otežuje tudi to, da je treba račun polagati na toliko mestih v pisani sestavi izobraževalnih skupnosti, ki velikokrat nimajo posluha za celotno ovrednotenje vzgojno-izobraževalnih učinkov. Čeprav je javnost prepričana, da se je največja lahkomišelnost v reformi usmerjenega izobraževanja zgodila pri programih, je za tiste, ki gledamo vso stvar od znotraj, jasno, da so bili najmanj dodelani gospodarski temelji preobrazbe in se je mižalo ob resnici, da imamo denarja kvečjemu za dvotretjinsko izpeljavo vsega tistega, kar smo še kar naprej napovedovali.

Šole so se v novem položaju zelo različno znašle, zato je nastala dodatna težava: povečevati so se začele razlike v gospodarskem položaju med šolami samimi in te so danes večje in bolj nerazumljive, kot so bile kdajkoli poprej. Še posebno vznemirljiva so nesorazmerja pri osebnih dohodkih, ki jih zaporedne (in nezadostne) sanacije po linearnem načelu le še stopnjujejo. Neutemeljenost razlik je že tako očitna, da se tiste šole, ki jim gre bolje, v politiki nagrajevanja raje odločajo za nekakšne poračune kot za dogovorjeno sprotno valorizacijo osebnega dohodka; to seveda popravlja vtis le navidezno, v celotnih obračunih pa ni mogoče ničesar skriti.

Ni treba posebej na široko opisovati, kako si lahko posamezne šole »pridelajo« boljše gospodarske položaje, tu in tam celo tako dobrega, da ga nekateri izrabljajo za dokaz proti zahtevam po izenačenju dohodkovnega položaja prosvetnih delavcev s položajem delavcev v gospodarstvu. Prvi način je čezmerna obremenitev učiteljev, tam, kjer so izračunana (fiktivna) delovna mesta pač na voljo. Šole s standardnim programom in šole s stalnim ali padajočim vpisom te možnosti nimajo. Drugi način je prikazovanje, ne pa tudi uresničevanje vseh delitev, ki jih standardi in normativi dovoljujejo. Tudi tukaj imajo šole na voljo zelo neenak »prostor«, pri postavljanju standardov in normativov pa se ne računa dovolj resno s tem, da je njihovo uresničevanje mogoče učinkovito nadzorovati. In končno je tukaj še tako imenovana neposredna menjava z združenim delom; tudi ta je neenakomerno porazdeljena med vrstami šol, je pa v vsakem primeru trd kruh, zato razlike, ki od tod izvirajo, ne zaslužijo pretiranih očitaj. Celotno šolstvo bi bilo pri prizadevanjih za ustrenejši družbenogospodarski položaj prav gotovo uspešnejše, če bi opisane neutemeljene notranje razlike spravili v normalne meje. Najbolj nemogoče je pri tem pojasnjevanje, češ da gre za davek

samoupravljanju in da vsako preverjanje razlik krepi etatično obvladovanje vzgoje in izobraževanja. V strahu pred etatično etiketo niti ne upamo pomisliti, da smo v preteklosti že uporabljali kar uspešne mehanizme za vrednotenje vzgojno-izobraževalne dejavnosti, in ti so zagotavljali bolj izravnana razmerja znotraj šolstva. Zakaj neki bi se uporabniki in izvajalci morali načelno odpovedati pametnim nasledkom nadzirane sistemizacije in zasedbe delovnih mest v šolstvu, ali natančnejšemu določanju števila učnih mest, ali izdatnejšemu upoštevanju uspešnega dokončevanja izobraževanja itd.? Samo zato, ker se je tega že kdaj prej spomnila država...? Če res hočemo stvari postaviti na svoje mesto, se moramo oprijeti takšnih instrumentov, ki nam bodo odslakali resnično stanje v šolah in nas odresili nenehnih dvomov — ali govoriti o izračunanih ali resničnih učiteljih, ali upoštevati pravi urnik ali tistega za izobraževalno skupnost, ali pripraviti res smotrno izobraževalni program ali takšnega, ki sledi komercialnim težnjam. Ob dvojnih merilih v samem šolstvu bo težko uveljaviti enovito merilo v razmerju do gospodarstva.

Slej ali prej je treba v izobraževalnih skupnostih zagotoviti bolj celostno odločanje o gmotnih vprašanjih šol, še celo ko gre za programe, ki ne morejo biti področje delnih interesov posebnih skupnosti — takšni pa so vsi dodiplomski programi, ki sestavljajo temeljno šolsko shemo slovenske družbe. Kot ni smiselno, da se o teh programih iz leta v leto dogovarjamo, po drugi strani pa učencem zanje zakonsko jamčimo (pravica do dokončanja začetelega programa in splošno veljavna diploma celo po mednarodnih pogodbah), ni sprejemljivo različno vrednotenje teh programov, ki je značilno za dezintegrirano sestavo interesnega združevanja. Zaradi tega bo tudi v tem pogledu potreben sestop na trdna tla. Ni mogoče več dopustiti iluzije, da je organizacija združenega dela zadostila svojim izobraževalnim potrebam in poravnala svojo obveznost do celotne reprodukcije znanja tisti trenutek, ko je poravnala izdatke šol na svojem posebnem interesnem področju. Šolski sistem je vezna posoda, ki ji lahko na mnogih koncih kaj dodajamo, vendar moramo skrbeti predvsem za osnovno polnjenje, ki edino zagotavlja, da ne pride do prevretja in do katastrofe. Skladno s tem je treba okrepitev vlogo Izobraževalne skupnosti Slovenije v razmerju do posebnih izobraževalnih skupnosti. Verjamem, da je to pot za uspešnejše reševanje mnogih materialnih razmerij v šolstvu, ki povzročajo zdaj hudo kri in izkazujejo nemoč samoupravnega odločanja.

FRANCI PIVEC

Helga Föhl: Nereide

dogodki
novostiPRENOVA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV
V SREDNJEM IZOBRAŽEVANJUDo kod smo prišli
in kaj nas čaka

Z novim šolskim letom smo začeli urediti prva dva programa, ki sta bila prenovljena na podlagi izsledkov evalvacijskih raziskav.

Vsa leta smo v okviru raziskave in tudi drugače skrbno zbirali mnenja in pripombe učiteljev, učencev, uporabnikov, staršev in drugih o programih. Letošnje pomlad so bili evalvacijski izsledki temeljito obravnavani v strokovnih in družbenopolitičnih krogih, po javnih občilih pa so bili predstavljeni tudi širši javnosti.

Čeprav poznamo pomanjkljivosti zdajšnjih programov, prenova ne bo lahka. Težko je doseči skladnost med različnimi interesi, saj posamezne strokovne rešitve ne vplivajo le na vzgojno-izobraževalno delo in njegove dosežke, temveč imajo širše družbeno-politične, socialne in gospodarske posledice. Pri prenovi programov Družboslovno-jezikovna dejavnost in Naravoslovno-matematična dejavnost se je pokazala še ena huda ovira, to je »imperalizem strok«, ki onemogoča, da bi prenatrpane programe ustrezno skrhali in razbremenili učence.

Da bi delo pri prenovi programov v vseh posebnih izobraževalnih skupnostih potekalo čimbolj enotno, z jasnimi stališči in cilji, je Zavod SRS za šolstvo pripravil teze izhodišč za prenovi programov, ki jih je konec junija obravnaval Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje. Spopolnjene teze smo zatem poslali v obravnavo komisiji za razvoj in posodabljanje vzgojno-izobraževalnih programov in komisiji za evalvacijo programov pri Strokovnem svetu SRS za vzgojo in izobraževanje, strokovnim svetom posebnih izobraževalnih skupnosti in skupnostim srednjih šol z željo, da nam do 10. septembra sporočijo svoje pripombe in stališča.

Ker so bile vmes počitnice, popravni in drugi izpiti in priprave na novo šolsko leto, pričakujemo, da bodo učiteljski zbori obravnavali teze še sredi septembra. Še prej jih bodo predstojniki organizacijskih enot Zavoda SRS za šolstvo predstavili na aktivih ravnateljev. Pripombe pričakujemo do 20. septembra, 2. oktobra pa bo Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje ponovno obravnaval izhodišča za prenavo.

Nekatera temeljna
izhodišča za prenavo

● Skupna vzgojno izobraževalna osnova se kot standard temeljnih znanj vključuje v celoten program in tesneje poveže s strokovnimi predmeti, stroka pa naj se vsaj delno vključuje že v vsebine prvega letnika.

Ker je zdajšnja vsebina skupne vzgojno-izobraževalne osnove prezahtevna za vse učence, bo treba program diferencirati po stopnjah (vsaj pri tujem jeziku in matematiki, če bo potrebno pa še pri fiziki, kemiji ali biologiji). Učence bi glede na poklicne namere tudi zunanje diferencirali in jih vključevali v različne oddelke. Tako bi učitelji lažje prilagajali vsebino in cilje pouka ter raven zahtevnosti potrebam dela in znanju, sposobnostim in motiviranosti učencev.

Le-ti bi lahko prehajali iz ene zahtevnostne stopnje (smeri) v drugo glede na svojo uspešnost. Prav dobri in odlični učenci iz manj zahtevne smeri bi lahko brez formalnih ovir (dopolnjevanje znanja ob pomoči in sveto-

vanju učiteljev) prestopali v zahtevnejše smeri in nasprotno; učencem, ki na višji stopnji ne bi bili uspešni bi morali omogočiti, da se vpišejo v manj zahteven program (pomoč bo potrebna predvsem pri praktičnem usposabljanju za delo). Diferenciacija učencev že v prvem letniku bo zahtevala še več poklicnega svetovanja in tudi ozaveščanja staršev, da bomo znižali število neuspešnih učencev v srednjem izobraževanju.

● Zdajšnji programi so bili prenatrpani tako po vsebini kot po obsegu, zato bo treba s temeljitim izborom vsebin razbremeniti učne načrte in omogočiti učiteljem, da bodo imeli čas tudi za ponavljanje in utrjevanje znanja, za preverjanje in ocenjevanje, za uvajanje aktualnosti, za strokovne ekskurzije in drugo dejavno delo učencev. Prav tako si bomo prizadevali tudi za časovno tedensko in letno razbremenitev učencev.

● Posebej bo treba preučiti programe za obrtne poklice. Pri večini učencev se kaže, da jih bo treba temeljiteje praktično usposobiti za delo; to bo mogoče doseči ponekod le s podaljševanjem šolanja (več praktičnega pouka in delovne prakse in proizvodnega dela).

Zahteva po večji usposobljenosti za delo velja za večino programov na III. in IV. stopnji zahtevnosti ter za skrajšane programe, v programih V. zahtevnostne stopnje pa naj bi bilo več splošno izobraževalnih in strokovno teoretičnih vsebin, saj dobršen del absolventov nadaljuje šolanje na višji in visoki stopnji. Tisti, ki začno delati, pa se s širšim znanjem tudi lažje vključujejo v različna delovna področja.

● V vseh programih bo treba ponovno preučiti vlogo proizvodnega dela in delovne prakse. V 1. letniku proizvodno delo ni dovolj uspešno, če ni povezano s stroko, zato ga je bolj prenesti v drugi letnik in v višje letnike, ko se že tesneje lahko poveže s strokovno teoretičnimi vsebinami in praktičnim poukom.

● Programe na III. stopnji bi kazalo opustiti in jih, če bo potrebno, prenesti bodisi med programe, ki so zdaj na IV. stopnji, bodisi med skrajšane programe. S tem bi se približali jugoslovanski razvrstitvi srednjih programov.

● Nekateri, po vsebini zelo sorodne programe bo zaradi smotrnosti treba združevati, specifičnosti dela pa zajeti v izbirnih predmetih. Ti izbirni predmeti, lahko pa tudi izbirne vsebine, bodo učence usmerjali v posamezne smeri izobraževanja, v zadnjih letnikih pa tudi v delo in v nadaljnje izobraževanje. Kot pogoj za napredovanje v določeno smer bo bolj opredelilo tudi določen splošen uspeh, in ne le višino ocene pri posameznem predmetu.

Nerešenih problemov je še več. Reševati jih bo treba čimbolj enotno, hkrati pa upoštevati posebnosti posameznih usmeritev in dejavnosti ter jih prožno reševati.

Pričakujemo, da bodo pri prenovi programov sodelovali tudi učitelji, saj ti skupaj z učenci najbolj občutijo slabosti programa. Veliko pozornosti pa bo treba nameniti tudi njihovem usposabljanju, saj lahko dober učitelj tudi ob slabem programu veliko nauči, ni pa mogoče nasprotno.

MILENA MALOVRH

Za bolj usklajeno delo

S seje medrepubliške-medpokrajinske komisije za reformo izobraževanja

Medrepubliška-medpokrajinska komisija za reformo izobraževanja bo imela do junija 1987 svoj sedež v SR Sloveniji. Naloga predsedujočega v tem času opravlja predsednik Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo SR Slovenije Franci Pivec. Člani komisije pa so, kot je znano, predsedniki komitejev za vzgojo in izobraževanje v republikah in pokrajinah, predsedniki strokovnih svetov za isto področje in direktorji zavodov za šolstvo vseh republik in pokrajin. Na zadnji seji, ki je bila 20. junija v prostorih Pedagoške fakultete v Mariboru, je komisija obravnavala več pomembnih vprašanj, med njimi tudi predlog samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah za pripravo in delovanje informacijsko-dokumentacijskega sistema na področju vzgoje in izobraževanja v SFRJ, ki se pripravila že dalj časa. Temeljna značilnost predloga je, da so predvideni trije ožji nosilci informacijsko-dokumentacijskega sistema vsak za svoje področje dela, in sicer prosvetno-pedagoška služba, republiški in pokrajinski komiteji za vzgojo in izobraževanje in samoupravne interesne skupnosti za vzgojo in izobraževanje. Na seji je bila poudarjena pomembnost te službe za strokovno in znanstveno delo ter za delovanje republiških in zveznih organov, podatki, ki bi jih zbirala in obdelovala, pa so potrebni tudi za mednarodno izmenjavo. Sistem naj se začne oblikovati v republikah in pokrajinah in v okviru sistema družbenega informiranja, katerega izvajalci bodo zavodi za statistiko.

Sprejet je bil sklep, da se ustanovi delovna skupina, ki naj preučijo, ali so v okviru družbenega sistema informiranja izrabljene vse možnosti za področje vzgoje in izobraževanja, pripravi naj tudi pregled informacijsko-dokumentacijskih podsistemov v republikah in pokrajinah in predloge ukrepov za njihovo kompatibilnost v okviru SFRJ. Nato naj bi se določili tudi nosilci informacijsko-dokumentacijskega sistema za posamezno področje v SFRJ. V konferenci zavodov za šolstvo so se že dogovorili, da bo za področje prosvetno-pedagoške službe to delo opravljala Zavod za napredek vzgoje in izobraževanja SR Srbije.

Komisiji je bila predložena tudi obsežna informacija o prosvetno-pedagoški službi v republikah in pokrajinah, ki jo je pripravil Republiški zavod za napredek vzgoje in izobraževanja SR Srbije. Iz nje so razvidne razlike v statusu te službe (samostojna delovna organizacija ali organizacija v okviru upravnih organov), v organizaciji (enovita republiška organizacija ali samostojni medobčinski in republiški zavodi), razlike v ravneh vzgojno-izobraževalnega sistema, ki ga zajema (v dveh republikah vključuje celoten sistem torej tudi visoko šolstvo, drugod le predšolsko vzgojo, osnovno in srednje šole) in razlike v vsebini dela. Skupni problem prosvetno-pedagoške službe v vseh republikah in pokrajinah je v kopičenju nalog ter pomanjkanju kadrov, sredstev in prostorov za delo. Na seji je bilo ugotovljeno, da je gradivo koristno predvsem zato, kr se v nekaterih republi-

kah in pokrajinah pripravljala nova ureditev prosvetno-pedagoške službe. Informacija bo lahko pripomogla k skladnejšemu reševanju njenih problemov.

Na seji je bila kritično obravnavana tudi informacija o pripravi in usklajevanju enotne nomenklature poklicev na področju vzgoje in izobraževanja. Predlog je v javni razpravi že od septembra 1985, usklajevanje pa vodi Zvezni odbor Sindikata delavcev v vzgojno-izobraževalni dejavnosti. Dogovorjeno je bilo, da bodo republiški komiteji poskrbeli za pospešeno javno razpravo, ki naj se konča do konca oktobra 1986, pripombe k predlogu pa naj se pošljejo zavodu za prosvetno-pedagoško službo Hrvatske.

Udeleženci seje so namenili veliko pozornosti pobudi za dogovor med republikami in avtonomnimi pokrajinama o skupnih načelih in izhodiščih za določanje strokovnih naslovov za vsa področja visokošolskega izobraževanja v SFRJ, ki jo je pripravil Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo SR Slovenije. Neusklajeno obravnavanje in določanje strokovnih naslovov v Jugoslaviji traja že zelo dolgo. S širitvijo visokega šolstva in z uvajanjem usmerjenih programov v visoko šolstvo pa se strokovni naslovi urejajo čedalje bolj različno; to lahko povzroči tudi omejitve pravic posameznikom, ki so si pridobili visokošolsko izobrazbo. Najbolj znani so tile primeri:

— nestrinjanje prizadete strokovne javnosti z naslovi pridobljeni diplomami medicinskih oziroma stomatoloških fakultet; to se je s posebnim dogovorom že uredilo;

— neenotna uporaba naslova inženir tudi za profile zunaj tehnike in tehnologije;

— neenotna uporaba naslova profesor tudi za profile zunaj pedagoške dejavnosti.

Namesto zelo zamudnih usklajevanj ob vsakega posameznem naslovu bi bilo mnogo smotnejše sprejeti ustrezen dogovor, s katerim bi se republike in avtonomni pokrajini obvezale za upoštevanje skupnih načel in izhodišč pri določanju strokovnih naslovov za vsa področja visokošolskega izobraževanja v SFRJ.

Sestavni del pobude so tudi teze za dogovor, ki odgovarjajo na nekatera skupna vprašanja, npr. da dobijo strokovni naslovi tisti, ki končajo višjo ali visoko šolo po verificiranem vzgojno-izobraževalnem programu, da se z naslovom določa stopnja in vrsto izobrazbe, da se strokovni naslov vpiše v diplomu po končanem študiju ter da se v diplomah lahko označi tudi ožje področje sestavnih del strokovnega naslova.

Teze govorijo precej obsežno o načinih oblikovanja (tvorbe) naslovov ne le v dodiplomskem, temveč tudi v podiplomskem specialističnem izobraževanju. Predmet dogovora naj ne bi bila naslova doktor znanosti in magistr znanosti. Po sklepu komisije bo teze ocenila posebna delovna

skupina, v katero imenuje vsak republiški in pokrajinski komitej za izobraževanje po enega člana. Ta delovna skupina naj pripravi osnutek dogovora že do prve

prihodnje seje medrepubliške-medpokrajinske komisije, ki se predvidoma v zadnjih dneh tembra.

J. S.

Učbeniki ob začetku
novega šolskega leta

Kot vsako leto so bili tudi letošnjega avgusta in v začetku septembra učbeniki »vroča tema« pogovorov v javnosti.

Zdaj, ko so učenci že dobili ogreli šolske klope, lahko na kratko pregledamo stanje na tem področju.

V osnovni šoli bodo do 15. septembra po zagotovitvi založb izšli vsi (85 naslovov) učbeniki razen Zemljepisa za 8. r., ki bo izšel šele pred začetkom 2. polletja. Zamudo od nekaj dni do dveh tednov so izšli le nekateri novi učbeniki: Matematika 2, Slovenski jezik 4, Spoznavanje narave (5. r.), Tehnika in delo (6. r.) ter Matematika, Zemljepis in Zgodovina za 7. razred. Skupno je bilo letos na novo pripravljenih 10 novih učbenikov za osnovno šolo, 3 gradiva za učitelje k učbeniku Wir Sprechen Deutsch — E in priročnik k Učim se brati in pisati (v tisku). V skladu z rezultati spremljave so izšli tudi 4 skrajšani delovni zvezki za slovenski jezik od 1. do 3. razreda in skrajšani učbeniki za spoznavanje narave in družbe, prav tako od 1. do 3. razreda.

Priprava novih in prenova starih osnovnošolskih učbenikov in drugih delov učbeniških komplektov se navezujeta na prenovljene učne načrte, zato je razumljivo, da izidi pri nekaterih predmetih kasni. Vedeti namreč moramo, da zahteva priprava novega učbenika najmanj dve leti, in to ne le pri nas, marveč tudi v tujini, s katero se navadno radi primerjamo. Ker pa sodeluje pri pripravi poleg avtorjev (le redko se odloči za pisanje en sam pisec, kar predstavlja posebno težavo) še vrsta recenzentov, konzulentov, lektor in drugi, se pogosto pisanje še zavleče. Priprava učbenika namreč zajema 34 faz, pri tem pa nobene ne moremo obiti.

Tako lahko npr. odločilno vpliva na izid usklajevanja rokopisa s pripombami recenzentov (Zemljepis za 8. r.), krčenje prevlekega obsega rokopisa, priprava ustreznih ilustracij ali lektura, včasih pa so vzroki za zamude še bolj »življenjski«, npr. bolezen, utrujenost ali prezahtevnost avtorja, slabo vrednotenje avtorskega dela in odtod pomanjkanje prave motivacije za dokončanje rokopisa, zasedenost tiskarne, zelo veliko napak pri stavljenju besedila ipd.

Če le moremo, načrtujemo pri določnem predmetu več učbenikov (npr. od 1. do 4. ali od 5. do 8. razreda) hkrati, ker pa so avtorji večkrat vseskozi isti, tudi to lahko povzroči zamudo pri pripravi kasnejših učbenikov, saj se avtorjičasoma utrudijo. Tako načrtovanje učbenikov smo uvedli npr. pri slovenskem jeziku, zemljepisu, biologiji, matematiki ali zgodovini, poleg tega pa skušamo pripraviti poleg učbenikov še druga didaktična gradiva — delovne zvezke, čitanke, zvočne in računalniške kasete, prosojnice, stenske slike itd. Trenutno so v pripravi delovni zvezki za SND od 1. do 3. razreda, prva tri berila s stenski slikami in kasetami. 7. in 8. berilo, Delovni lističi za slovenski jezik (5.—8. r.), Pisno sporočanje (5.—8. r.), Matematika 8, Biologija — Vaje (7. r.) in Biologija, učbenik in Vaje (8. r.), Tehnika in delo, učbenik in delovni zvezek (7. r.) in Kemija (8. r.).

Program priprave novih in prenova starih osnovnošolskih učbenikov bo tako uresničena nekaj letih.

V 1. letniku srednjega izobraževanja so izšli vsi učbeniki razen dopolnjenih izdaj Geografija in Zgodovina 1, ki bosta izšli 15. septembra, ter učbeniki Kemija 1, ki izide oktobra.

V drugih letnikih ni splošno, da po načrtu pa izhajajo samezni strokovno-teoretični učbeniki. Pri dosedanjih pripravah so imeli prednost temeljni strokovno-teoretični učbeniki predmetih, ki so od 2. do 4. letnika in taki z nakladd nad 100 izvodov. Tako je večina strokovnih učbenikov, ki se manjajo, takih z nizko naklado. Kolikorimo o strokovno-teoretičnih učbenikih, pa ne moremo mišljeno dejstva, da smo pri vrsti strokovnih predmetov Slovenije prvič v svoji zgodovini dosegli tudi ustrezne učbenike, kar vsekakor ena od svetlih stranskih reforme.

Poseben problem v srednjem izobraževanju so učbeniki tujih jezikov. Ob sprejemu programov je bila sprejeta zahteva, da poleg splošnega tujega jezika uvajamo še jezik stroke. Tudi to morali zaradi pomanjkanja lastnih sprejeti 16 učbenikov drugih republik. K večini jih pripravili slovenske prevodni slovarčkov in razlagalnih besedil, pri nekaterih pa to delo teče.

Sedaj ko imamo učbenike za 1. tuj jezik, poteka intenzivna priprava izvornih učbenikov za drugi tuj jezik (nemščina in angleščina).

Ob koncu tega kratkega opisa omenimo še izsledke ankete, ki jo je opravil Zavod SRS za šolstvo pred začetkom šolskega leta. Pregledali smo namreč 32 školsko torbico od 1. do 8. razreda, v 1. letniku srednjega izobraževanja, in sicer s stališča njihove mase in cene. Vsebine šolskih torbice smo razdelili na učbenike, delovne zvezke, zvezke, vešalnice, risalne in druge potrošnine (npr. copate).

Masa šolske torbice z vsebino kar učenec potrebuje, je takoj 6 kg v 2. r., 9,5 kg v 7. in 8. r. Seveda pa učenec ne nosi vsak dan v šolo. Cena šolske torbice s potrebnimi učbeniki, 17.000 din v 2. in 3. r. do 31. avgusta in 17.000 din v 7. in 8. r. Nekateri šole organizirajo skupen nakup učbenikov in tako razbremenijo starše. Tako npr. starši otrok iz Ljubljane, kupijo le torbico; copate, nalivno pero, cena drugih potrebnih stvari, ki jih prisrbi štola, je 8000 din za prve 4 razrede, druge 4 pa 10000 din.

V 1. letniku srednjega izobraževanja je masa šolske torbice 10 kg, njena cena pa 35.000 din.

Podatki, ki jih je dala anketa, so lahko izziv za vse, ki se ukvarajo s vprašanji slovenskega učitelja in sicer tako s stališča lažje bice (krčenje preobsežnih učbenikov in drugih gradiv) kot s stališča njene cene (vpliv obseva knjige na njeno ceno, priznavanje za subvencioniranje izobraževanja učbenikov, organiziranje skupnega nakupa učbenikov ipd.).

TINE LOGAR

Delavce osnovnih šol, glasbenih šol, organizacij za usposabljanje in vzgojno-varstvenih organizacij obveščamo, da je do 5. septembra 1986 k Samoupravnemu sporazumu o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah za razporejanje čistega dohodka ter za delitev sredstev za osebne dohodek in skupno porabo pristopilo 383 udeležencev od 730 predvidenih. Republiški odbor bo na svoji prvi seji imenoval skupno komisijo udeležencev.

Sekretar republiškega odbora
ALEŠ GOLJA

Pedagogika na zaslonu novega stoletja

Pred 6. kongresom jugoslovanskih pedagogov

Kadar so družbeni problemi kompleksi, je tudi vzgoja v zadrepani, ker se prepad med proglašeno smotri in udejanjenjem v praksi nenehno povečuje. Vzgoja vselej odseva družbene spremembe, pa vsakokrat tudi družbene težave. Zato je ob žgocnih vprašanjih vzgajanja in izobraževanja že nujno, da se pedagogični delavci Jugoslavije po štirih letih spet zberemo na kongresu, kakor so se leta 1982 zbrali v Sarajevu in tam razpravljali o samoupravljani učencev in učiteljev v vzgojno-izobraževalnem procesu.

V vrsti je Slovenija, zato bo letošnji kongres potekal v prostoru Pedagoške fakultete v Mariboru. Osrednja naloga kongresa bo, da razjasni vlogo pedagogike in pedagoških delavcev v nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja v samoupravni socialistični družbi. Ob vseh razhajanjih, različnih odnosih znotraj pedagogike in do pedagoških metod, ob različnih ocenah rezultate vzgajanja in izobraževanja in v dvomljivem vrednotenju pedagogike in pedagoškega dela je kongres gotovo razčiščevalna in temeljna in izredno obsejna vprašanja vzgoje v naši državi.

Ob uvodnem orisu z naslovom Kongres uokvirjene problema bodo osrednji plenarni priredilji zajemali vprašanja pedagoške znanosti in razvoja raziskovalne metodologije in njen pri-

spevek k medznanstvenemu sodelovanju, uspehe in stranske poti preobrazbe usmerjenega izobraževanja, vzgojno-izobraževalne ustanove ter udejanjanje podružbljanja vzgoje in kritično vprašanje kadrov v vzgojno-izobraževalnem procesu in vrednotenje njihove dejavnosti.

Doslej je prispelo že več kot 80 napisanih prispevkov iz vseh republik in pokrajin, domnevamo pa, da bo na kongresu več kot 600 udeležencev, ki bodo ustvarjalno sodelovali pri obravnavi zagotovo zanimivih in perečih vprašanj vzgoje in družbe.

Kakor kažejo vsebine, bo govor o stvarnosti vzgojnega smotra — vsestransko razvite osebnosti, ki resnično zvani povzdignjeno in nedosegljivo kot kakšna abstraktna norma. Ob tem se nakazuje vprašanja mladih, ki se pod pritiski svetovnih in domačih navzkrižj zgubljajo v meglenu pogledu na prihodnost ob pojavih brezposelnosti, rahljanja življenjskih vrednot, ob vse večjem neskladju med ideali in resničnostjo, ob ekoloških nesrečah, nesmiselnih vojnah, terorističnih izpadih in tudi lastni nemoči, da bi lahko neposredneje kaj storili za svojo prihodnost. Vzgoja je v takšnih razmerah še posebej izzvana, da pomaga razviti osebnosti in s tem tudi k napredku družbe in k zdravi socializaciji.

Ob tem ko vsi vprek razpravljamo o vzgoji, ko se pojavljajo misli, da je pedagogika preživeta, da bodo druge vede reševale

vzgojno stvarnost, se kongresu nedvomno odpira vprašanje, ali je pedagogika služno usmerjena veda ali razmeroma samostojna znanost, ki odkriva pedagoško stvarnost in s tem tudi prebujajo mladi rod in svojo prebujajo. Spregovorili bodo tudi o pojavih etatističnega administrativnega diriganja in o drugi skrajnosti, da je mladi rod pod vplivom psevdoliberalističnih težajev čedalje bolj prepuščen samemu sebi.

Urnivolkva tudi v vzgoji?

Poleg tega je videti, da se bo veliko razpravljalo tudi o urnivolkvi v vzgojno-izobraževalnem procesu, ker so učenci natakjeni na togo programsko kopito. Marsikje se namreč dogaja, da se ustvarjalnost sposobnejših duši, manj zmožni pa so pred neuresničljivimi zahtevami. V ospredju bo torej pomembno vprašanje notranje šolske reforme, o kateri pogosto teoretično razpravljajo, ki pa niso želeli govoriti. Nedvomno bo vprašanje »razšolanja šole« v različnih razlagah živo v ospredju razprav, s tem pa tudi bistveno vprašanje podružbljanja šole in vzgojno-izobraževalnega procesa v spremenjenih družbenih in izobraževalnotehnoloških spremembah.

Ne bo se mogoče izogniti vprašanju o jasnosti pedagoškega izrazja in temu, zakaj doslej še nismo bili sposobni izoblikovati celostne teorije — takšne, ki bi

izvirala iz lastnega družbenega razvoja, vzgoje v razvoju samoupravne socialistične družbe. Ali je to slabost in nerazvitost pedagoške znanosti, ali družbene razmere še niso dopuščale, da bi se takšna pedagogika na svoji razvojni poti lahko izoblikovala teoretično, skozi prakso. In končno: veliko misli bo namenjenih organizaciji pedagoškega raziskovanja ter medznanstvenega in medrepublikanskega sodelovanja, ki naj bi pripomoglo k teoretično dobro izoblikovani jugoslovanski pedagogiki in znanstveno delovalo tudi razvija vprašanja okoli skupnih jeder v šolskih programih.

Videti je, da bo kongres celostno obravnaval vprašanja vzgoje in kritično spregovoril tudi o razdrobljenosti, ki je nastala v pedagoških vedah, kajti navsezadnje gre za samoupravno vzgojo človeka, ne samo otroka, torej tudi za neposredno celoto problematike do tretjega življenjskega obdobja.

Vprašanja, naslovljena na družbo

Verjetno se bodo udeleženci kongresa vprašali, ali je družba za vzgojo dala vse, kar bi lahko, ali jo je predvsem v svojo škodo kratkovidno zanemarljivo in preskrbnomno razvijala prav za to področje neizbežno potrebno raziskovalne dejavnosti. Ob tem pa bo v ospredju ne samo vprašanje, kaj uvrstiti v izobraževalne programe, temveč predvsem, kako vzgajati in izobraževati za srečno pot v tretje tisočletje. Kakšen

pedagoški delavec in sodelavec bo lahko uspešno deloval in kakšna je njegova poklicna osebnost, ki zmora animirati subjekte podružbljenega vzgajanja in izobraževanja, da se ne bodo samo zavedali pomena vzgoje, temveč da bodo v svoji odgovornosti sodelovali ob učitelju pri udejanjanju vzgojnih smotrov. Ob tem zagotovo ne bodo zamolčane ocene, kako in katero pedagoško delo se priznava, vrednoti in pomeni obenem, kakšen je položaj vzgoje v družbi.

Kongres pedagogov Jugoslavije ne more preslišati zahteve 13. kongresa ZKJ, ki je ugotavljal, da kažejo programi izobraževanja predvsem normativno stran našega sistema, da smo bili priče dolgotrajnega dvoiličnega odnosa do vzgoje, pa tudi to, da novih spoznanj ne more dati samo šola. Vsak poseg v izobraževanje, tako so poudarili na kongresu Zveze komunistov Jugoslavije, mora temeljiti na dobri, premišljeni in celostni zasnovi, ukrepi pa morajo biti dobro usklajeni. Tudi izbira smotrnih jeder znanja in njihovo oblikovanje v učne programe je temeljno znanstveno vprašanje. Eno takšnih vprašanj pa je seveda tudi to, kako omogočiti učencu, da se kar najbolj dostopno, ustvarjalno in samoiniciativno dokoplje do spoznanj, ki

aktualno

jih določa učni program, in jih sprejme.

Jugoslovanski pedagoški kongres odpira s temi vprašanji domala celostno problematiko vzgoje, išče poti k svoji prenovi in ustreznemu položaju pedagoških ved v samoupravni družbi. Težko je že zdaj govoriti o njegovem pomenu, lahko pa rečemo, da bo potekal v času, ko ta vprašanja naravnost kričeče odmevajo v družbi. Pedagoški delavci (pa ne samo ti), bodo gotovo z velikim zanimanjem spremljali kongres, mnogi pa se bodo tudi potrudili, da bodo neposredno sodelovali pri razčiščevanju tako izrazitih in perečih vprašanj pedagoške teorije in prakse.

Organizacijski odbor kongresa deluje na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Ob kongresu se bodo udeleženci lahko spoznali z zasnovo mlade Pedagoške fakultete. Med kongresom bodo tam tudi različne razstave, prikazano bo tudi delo Zveze prijateljev mladine Slovenije, ki je pomemben dejavnik pri uveljavljanju podružbljene šole za dejavnostmi prostega časa in vključevanje šole v okolje. Vsebine kongresa pripravljajo odbor Predsedstva Zveze pedagoških društev Jugoslavije ob sodelovanju strokovnjakov iz vseh republik in pokrajin.

RUDI LEŠNIK

Trma pot iz zaostalosti

Vzgoja in izobraževanje otrok Romov

Zadnjih letih opažamo, da se v Jugoslaviji namenja več družbene pozornosti otrokom Romov. Še izrazitejša pa je širša družbena zavest pri reševanju romske problematike v naši republiki. Šolanje in izobraževanje otrok Romov v slovenski osnovni šoli spremljamo bolj globlje vse od leta 1970; tedaj je republiška izobraževalna skupnost namenila temu vprašanju posebno sejo, sprejela nekatere dolgoročne sklepe ter namenila tudi denar za hitreje reševanje perečih vprašanj, ki nastajajo pri vzgoji in izobraževanju otrok Romov. Od tedaj prejemale nekatere občinske izobraževalne skupnosti nekaj denarja kot dopolnilni vir za hitreje in kakovostnejše reševanje vzgoje in izobraževanja otrok Romov na svojem območju. Zadnjih uspehi so spodbudni in povsem upravičujejo za to namenjena solidarnostna sredstva.

V Sloveniji živi okrog šest tisoč romov, ki so stalno naseljeni v okoliščinah različnih občin (Brezice, Črnoberk, Grosuplje, Kočevje, Ljubljana, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Trebnje). Nekaj družin je stalno naseljenih še na Gorenjskem. Poudariti moramo, da v popisu prebivalstva iz leta 1981 podatki ne kažejo resničnemu stanju, saj velikomromom ni solidariziralo pripadnostjo tej etnični skupnosti. V zadnjih letih je med delavci začelne ali stalne zaposlitve vse več romov, ki prihajajo iz različnih krajev naše države in se nenehno stalno naseljujejo zlasti v večinskih gospodarskih središčih Slovenije. Razmeroma največji prihodek romskega prebivalstva je v Mariboru. Tu se naseljujejo tudi iz Kosova in iz Makedonije. Prvi začetki načrtnega, sistematičnega, organiziranega in strokovnega usklajenega reševanja vzgajanja vzgoje in izobraževanja otrok Romov so bili v občini Murska Sobota, kjer sicer živi približno polovica vseh Romov v Sloveniji. Začetek ni bil lahek; poleg številnih strokovno pedagoških vprašanj je bilo treba zagotoviti nasprotovanje staršev Romov, ki so z nezaupanjem gledali na vrtec v svojem okolju, je Pušči, čutili »prilo« z obsevnim vključevanjem otrok v šolo. Pa tudi ta ali oni učitelj se v svojih časih ni bil pripravil spopasti z resničnostjo v šolskem okolju. Veliko težav so povzročili tudi predsodki ljudi v šolskem okolju, ki so z odporom gledali na obvezno šolanje romskih otrok. Od tedaj je že skoraj dvajset let — v Murski Soboti, saj so sadovi bogati. Rod romskih Romov spreminja življe-

nje v Pušči in mnogih drugih romskih zaselkih. Otroci Romov ne končujejo le osnovne šole, marveč se jih že precej vpisuje v usmerjeno izobraževanje in kasneje enakovredno zaposluje.

Spodbudni uspehi v vzgoji in izobraževanju otrok Romov v Pomurju (občini Murska Sobota in Lendava) — za to ima posebne zasluge organizacijska enota Zavoda SR Slovenije za šolstvo v Murski Soboti — so pomembno vplivali na začetek reševanja vzgoje in izobraževanja romskega življa na Dolenjskem, zlasti v občini Novo mesto, Črnomelj in Metlika. Organizacijska enota Zavoda SR Slovenije za šolstvo v Murski Soboti letos leta sistematično spremlja in usmerja to problematiko. Dozdana uspehi so izredni.

Strokovno ustrezno in trajno

Seveda pa samo spremljanje in popolnjenjanje podatkov ne bi bilo dovolj. Tega se zavedajo učitelji, šole, prosvetno-pedagoška služba in mnoge druge ustanove, ki neposredno ali posredno sodelujejo pri reševanju tega vprašanja. Doslej so opravili veliko dela občinski centri za socialno delo, brez njihovega sodelovanja bi šole le težko reševale socialna vprašanja učencev Romov. Pravo prelomnico pa pomeni odločitev prosvetno-pedagoške službe, to je Zavoda SR Slovenije za šolstvo, da je treba vprašanje vzgoje in izobraževanja otrok Romov reševati strokovno ustrezno in trajno; tako doslej ni bilo, čeprav so pobude iz šol z romskimi učenci prihajale in so si učitelji želeli prepotrebne pomoči. Na svojo pobudo so to vprašanje reševali posamezni

pedagoški svetovalci organizacijskih enot v Murski Soboti in v Novem mestu. In prav po njihovi zaslugi, zaradi njihove vztrajnosti so se pogledi na problematiko šolanja romskih učencev spremenili.

Doslej je bilo nekaj enodnevnih posvetov in seminarjev za učitelje, ki neposredno delajo z učenci Romi, in za svetovalne delavce na teh šolah. Lani in letos pa je osrednji zavod za šolstvo pripravil in izpeljal dvodnevni posvetovanju za vzgojiteljice in učitelje prvih razredov (Novo mesto, Murska Sobotja) z dobro pripravljenim programom. V Novem mestu so poslusal predavanja dr. Štrukljeve o kulturni dediščini Romov v Sloveniji, ogledali so si vzgojno-varstveno organizacijo in osnovno šolo z romskimi otroki, precej časa pa so namenili izmenjavi izkušenj in obravnavi nerešenih vprašanj. Zanimanje je bilo veliko, saj se je posvetovanja udeležilo več kot 60 povabljenih. Ob koncu posvetovanja so bili sprejeti tehtni in zavezujoči sklepi; te so poslali vsem ustanovam, ki morajo reševati to posebno problematiko.

Korak naprej

Letošnji posvet je bil aprila v Murski Soboti in je prav tako trajal dva dni. Udeležencem sta govorila dr. Vanek Šiftar, naš priznani romolog, o Romih v Sloveniji, in dr. Zadravec o zdravstveno-medicinskih ugotovitvah o Romih v Murski Soboti. Sledil je ogled dela v vrtcu v Pušči in v učilnici osnovne šole. Kljub pilolo odmerjenemu času so udeleženci razvili živahno razpravo in nakazali, kako je treba reševati vzgojo in izobraževanje romskih otrok. Dragocene izkušnje so povzeli pedagoški svetovalci iz obeh organizacijskih enot, v zgoščenih besedah so orisali dozdana uspehi in podali načrt za nadaljnje reševanje. Na tem posvetu sprejeti sklepi pomenijo korak naprej in bodo zagotovili pripomogli k poenotenju nekaterih vprašanj, hkrati pa trdneje zavezovali širšo družbeno skupnost, da si bo še bolj prizadevala za hitreje in učinkovitejše reševanje vzgoje in izobraževanja obrobne etnične skupnosti pri nas.

V Sloveniji je v vzgoji in varstvu in v osnovni šoli skoraj tisoč otrok Romov, ki bolj ali manj

redno obiskujejo vzgojno-izobraževalni program. Če smo v prvih letih ugotavljali zelo skromen napredek, tedaj je večina teh učencev zaostajala in končevala šolanje v nižjih razredih, je zdaj že bistveno boljše. Kar precej mladih Romov uspešno konča osnovno šolo, več jih nato nadaljuje šolanje v usmerjenem izobraževanju. Tokrat ne nameravamo zadev nadrobneje razčlenjevati, poudarili bi radi le to, da je bil na tem področju dosežen izreden napredek prav z vztrajnim in nepopustljivim delom mnogih zavzetih učiteljev, učiteljskih zborov, vodstev šol in drugih zunanjih dejavnikov. Prav v zadnjih letih pa je namenjena pozornost vključevanju otrok Romov v vzgojno-varstveno organizacijo, saj si ni mogoče zamisliti nadaljnega uspešnega dela brez kakovostnega prosvetljanja mladih Romov in njihove socializacije z vrstniki. Vzgojiteljice v vzgojno-varstvenih organizacijah orjejo ledino in ustvarjajo temelje prihodnjemu delu v osnovni šoli. Posebno pozornost in skrb namenjajo govornemu razvoju, zlasti slovenskemu jeziku; pomankljivo znanje materinščine se je doslej kazalo kot prvinska ovira pri njihovem napredovanju iz razreda v razred. Žal so vzgojiteljice in učitelje prvih razredov danes brez miniaturnega dvojezičnega slovarja — vsaj tega bi nujno potrebovale, da bi se laže sporazumevale z učenci Romi. Posebne težave imajo v Mariboru z učenci priseljenih Romov, ki govore celo različne jezike in sploh ne znajo slovensčine.

In kako naprej? Na prihodnost vzgoje in izobraževanja otrok Romov v SR Sloveniji lahko gledamo torej z optimizmom. Leta 1981 je osrednji zavod za šolstvo izdelal Prilagojeni vzgojni program priprave otrok na osnovno šolo za otroke Romov. Le-ta je doslej ostal v osnutku, ker v Strokovnem svetu SRS za vzgojo in izobraževanje ni bilo poslušaja za to problematiko. Letos je v Zavodu SR Slovenije za šolstvo imenovana delovna skupina, ki naj podrobno preučijo vso problematiko vzgoje in izobraževanja otrok Romov v naši republiki in pripravi predloge za uspešno reševanje tega problema. Skupina je sprejela svoje delo zelo resno in odgovorno ter se do-

slej že nekajkrat sestala in tudi opravila dobršen del svojega delovnega programa. Prav ob takem prijemu Zavoda SRS za šolstvo smemo pričakovati nove pobude in kakovostnejše premike v vzgojno-izobraževalni praksi z romskimi otroki. Vse doslej je primanjkovalo širšega družbenega poslušaja, zato so v posameznih okoljih vsa vprašanja širšega kultiviranja otrok Romov reševali po svoje in tako, kot je bilo mogoče.

Na nekaj strokovnih posvetih (Dubrovnik, Maribor, Sarajevo, Krško) smo predstavili dozdana prizadevanja in dosežke pri vključevanju otrok Romov v vzgojno-varstvene organizacije in v osnovno šolo. Letošnjega junija smo na sarajevskem mednarodnem simpoziju Jezik in kultura Romov širše spregovorili o Romih v Sloveniji, še posebno o vzgojnih in izobraževalnih prizadevanjih naše družbene skupnosti pri premagovanju zaostalosti, v kakršni živi ta obrobna et-

nična skupnost. Odpraviti je treba dozdanje poglede na ta »ciganski« problem, ponuditi Romom širšo družbeno pomoč in jim omogočiti, da se bodo sposobni enakopravno vključiti v vsakdanje življenje naše samoupravne socialistične skupnosti. Neprenehno poudarjamo, da ima vsak otrok pravico in dolžnost obiskovati šolo, zlasti osnovno. Mar velja to tudi za otroke Romov? Seveda, saj je to njihova pravica in dolžnost, ki pa je, žal, povezana s hujšimi težavami. Pomagajmo jim iz nerazvitenosti, pri odpravljanju nepismenosti in splošne neprosvetljenosti! Le s širšo in stalno družbeno pomočjo se bo mladi rod Romov usposobil za enakopravno in enakovredno sodelovanje v vseh oblikah našega družbenega življenja. Temeljni kamen tega je družbena skrb za vzgojo in izobraževanje otrok Romov. Prav temu pa namenjamo v zadnjem času podvojeno skrb.

MLADEN TANCER

Spremembe Pravilnika o šolskem koledarju za osnovne šole

Zaradi številnih upravičenih pripomb k razporeditvi zimskih šolskih počitnic, ki so se začele drugi ponedeljek v januarju, je bilo predlagano, naj se s pravilnikom določi kasnejši začetek zimskih šolskih počitnic. Tako bi se izognili možnosti, da je med novoletnimi prazniki in zimskimi počitnicami le pet dni pouka.

Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo je 3. septembra 1986 sprejel spremembo pravilnika, in sicer tako, da se zimске šolske počitnice za tiste osnovne šole, ki imajo počitnice v prvem obdobju, začnejo tretji ponedeljek v januarju, za tiste osnovne šole, ki imajo počitnice v drugem obdobju pa četrti teden v januarju. Razporeditev šol za posamezno počitniško obdobje ostaja nespremenjena: Počitnice za vsako skupino trajajo štirinajst dni. Tako imajo vse osnovne šole en teden počitnic hkrati. S takšno razporeditvijo je omogočeno, da imajo družine, katerih otroci obiskujejo šole v različnih krajih, en teden skupnih počitnic. V tem skupnem tednu bo tudi mogoče organizirati izpopolnjevalne seminarje za učitelje. S takšnim enotenskimi prekrivanjem se čas zimskih šolskih počitnic sicer skrajša, vendar je le tako mogoče zagotoviti, da se bo prvo polletje pedagoško učinkovito končalo.

V šolskem letu 1986/87 se tako začnejo zimске šolske počitnice za osnovne šole v območju vseh občin — razen občin ljubljanskega in mariborskega območja — 19. januarja in trajajo do 30. januarja; osnovne šole v občinah Cerknica, Domžale, Grosuplje, Hrastnik, Idrija, Kamnik, Kočevje, Litija, Logatec, Ribnica, Trbovlje, Vrhnika, Zagorje ob Savi in ljubljanske občine ter Lenart, Ormož, Ptuj, Slovenska Bistrica in mariborske občine pa imajo zimске počitnice od 26. januarja do 6. februarja.

MILENA MARKIČ

**dogodki
novosti**

Kako pri nas šolski novinci doživljajo začetno šolanje? Analiza, ki je bila opravljena v občini Kranj v šolskem letu 1982/83 (vodila jo je mag. Majda Plestenjak), je pokazala, da se okoli 31 % šolskih novincev težko prilagaja v novem šolskem okolju in da so imeli pogostejše težave tisti, ki so obiskovali samo 120-urni program priprave na šolo (okoli 37 % teh otrok se je težko prilagajalo). Učiteljice so tudi ugotovljale, da okoli 34 % učencev ne more pri pouku sedeti mirno dlje časa, skratka njihova pozornost se hitro zmanjša. Ta pojav je sicer tesno povezan z zorenjem ter s kakovostjo in organizacijo pouka. Zanimivo je, da je bilo več takšnih učencev med tistimi, ki so obiskovali vrtec, in med starejšimi učenci. Že ti podatki kažejo, da je treba začetnemu šolanju nameniti več strokovne pozornosti.

Ce upoštevamo zdajšnje možnosti za delo v prvem razredu, pri tem mislimo na izvršilne predpise (zlasti na starost ob vstopu v šolo in Pravilnik o ocenjevanju in napredovanju učencev) in veljavni učni načrt, lahko iščemo kakovostne premike v zvezi s postopnim prehajanjem od predšolske vzgoje na šolsko delo in s tem tudi na večje upoštevanje duševnih in telesnih lastnosti šolskih novincev, predvsem na širinih področjih: na tesnejšem funkcionalnem povezovanju med osnovno šolo in predšolsko vzgojo, na uveljavljanju tako imenovanega uvajalnega obdobja v prvih mesecih šolanja, na uvajanju nekaterih sestavin sodobnega poučevanja in na tesnem sodelovanju šole in staršev.

Funkcionalno povezovanje predšolske vzgoje in osnovne šole

Podlaga funkcionalnega povezovanja je usklajenost vzgojnega programa priprave na šolo s programom življenja in dela osnovne šole. Ob snovanju novega programa osnovne šole je bila ta zahteva izrazito poudarjena in lahko rečemo, da je novi program vsebinsko zasnovan na vzgojnem programu priprave otrok na šolo. Zato morajo učiteljice prvega razreda, če hočejo uspešno delati, dobro poznati naloge, vsebine in metode dela pri telesni in zdravstveni vzgoji, intelektualni vzgoji, glasbeni

vzgoji, likovni vzgoji in gibalno-ritmici vzgoji v pripravi otrok na šolo. Prav tako pa naj bi tudi vzgojiteljice v pripravi na šolo dobro poznale zlasti učni načrt v prvem razredu.

Spoznanje o vzgojnem programu in učnem načrtu za 1. razred je treba dopoljevati v različnih oblikah medsebojnega sodelovanja učiteljic in vzgojiteljic med posameznimi osnovnimi šolami in vzgojno-varstvenimi organizacijami. Nekateri podatki kažejo, da so takšne oblike medsebojnega sodelovanja in povezovanja pri nas zelo razširjene, zato jih je treba predvsem vsebinsko poglobiti. Gre za medsebojne načrtovane pogovore, skupne seminarje, hospitacije ipd. Tako učiteljice prvega razreda neposredno spoznava nekatere oblike in metode dela pa tudi postopke, ki jih sicer v rednem šolanju niso spoznale. Vzgojiteljice pa se seznanjajo z vsebino, organizacijo in metodami dela v prvem razredu, ob spremljanju razvoja otrok v 1. razredu pa bodo posredno spoznavale tudi uspešnost in učinkovitost svojega dela.

Ob tem ko si prizadevamo najtesneje povezovati vsebine in organizacijo dela v pripravi na šolo in v 1. razredu, se postavlja tudi vprašanje, ali bodo učenci ustrezno pripravljeni za nadaljevanje šolanja v 2. razredu. Ali ni učitelj prvega razreda vendar pod pritiskom učitelja drugega razreda? Zato si je treba prizadevati, da se tesno povežeta tudi

Za dober začetek in prijaznejšo šolo

prvi in drugi razred, najboljše pa bi bilo, da bi učitelji prvega razreda »napredovali« s svojimi učenci v drugi razred. To bi bilo zlasti ugodno za tiste otroke, ki so zaradi neprimernih razmer zaostali v razvoju in v enem letu se niso mogli nadomestiti zamujeno. Takšno »napredovanje« učiteljev s svojimi učenci v 2. razred ima za učitelja pa tudi za učence še veliko drugih prednosti.

Pri tem vprašanju je pomembno tudi sodelovanje med vodstvi osnovne šole in vzgojno-varstvene organizacije; to se neposredno kaže tudi v letnem delovnem načrtu obeh organizacij. Poleg učiteljic in vzgojiteljic je treba opredeliti tudi naloge šolskih svetovalnih delavcev, ki se vključujejo v različne oblike strokovnega sodelovanja ob pripravah na vstop v šolo.

Uvajalno obdobje

V prvih mesecih šolanja je treba nameniti pozornost postopnemu prehajanju od vsebin in metod predšolske vzgoje k šolskemu delu ali učenju. V tem obsegu moramo razmišljati o vsebini in načinu dela že prvi šolski dan. Učenec, ki pride v šolo, ima namreč veliko duševnih težav in dobi precej spodbud. Na eni strani si želi šole, po drugi strani pa nastopi notranja stiska, vendar to ob ustreznem učiteljevem ravnanju in postopnem vključevanju v novi šolski kolektiv ponavadi v nekaj dneh pomaga. Pomemben korak k temu je tudi prvi šolski dan, ki naj bo predvsem prijetno doživljanje tako za otroke kot tudi za starše in učitelja. Prav zato naj bo prvi »pravi« stik med učiteljem in otroki ter starši neprisilen in neobremenjujoč. Zato je dvomljivo »predstavljanje« otrok ali staršev oziroma zbiranje nekaterih podatkov pred vsemi. V pogovoru naj se »predstavijo« s pesmico tisti otroci, ki si to želijo in nimajo psihičnih zavor, druge otroke pa naj učitelj spodbuja tako, da jih pomiri z mislijo, da se bodo v naslednjih dneh že dobrodu spoznali, saj bodo veliko časa skupaj. Uvajalno obdobje je predvsem

namenjeno postopnemu premagovanju in odstranjevanju različnih duševnih pritiskov, ki jih učenci doživljajo ob vstopu v šolo in postopnem prehajanju od vsebine in metod predšolske vzgoje na redno šolsko delo. Zato naj v uvajalnem obdobju prevladujejo sproščene oblike dela.

Pri pouku upoštevamo neposredno življenjsko okolje in otrokove izkušnje, njegovo poprejšnje znanje in razvite sposobnosti. V tem pa se učenci zelo razlikujejo. Učitelj naj te razlike spozna ob rednem delu in ne s sistematičnimi preskusi, na primer poznavanje črk in obvladavanje branja. Z načrtnim delom spodbuja in omogoča razvoj tistih sposobnosti in spretnosti, ki jih učenci niso razvili zaradi nesodobnega okolja, so pa pomembne za uspešno učenje in delo.

V prvih mesecih šolskega dela naj učitelji uvrstijo v pouk različne didaktične igre, pogovore, sprehode in ogledne značilnosti in znamenitosti v okolici šole in obiske različnih predstav in prireditvev. Posebno skrb je treba nameniti razporeditvi dejavnosti med poukom. Zlasti v prvih mesecih ne kaže uveljaviti stroge predmetne razporeditve po urah, pač pa posamezne ure razdelimo na manjše enote tako, da se sorodne vsebine različnih predmetov prepletajo ter da se izmenjujejo obremenitve in razbremenitve dejavnosti. Pri posameznih predmetih, ki zahtevajo večji intelektualni napor, je treba v prvih mesecih uvajati več takšnih vsebin in oblik dela, pri katerih se učenci sprostajajo, npr. različne didaktične igre, delo v skupinah, v dvojicah ali posamično. Posebej je treba upoštevati, da so učenci lahko le malo časa zbrani, da se hitreje utrudijo, zato moramo uveljaviti krajše dejavne odmoredne »minute za zdravje« in sprožne zaposlitev učencev. Pri različnih predmetih in ob različnih priložnostih uveljavljamo različne vrste dejavnosti: senzorne — opazovanje predmetov, pojavov, dogajanj pa tudi slik, diapozitivov, gledanje filmov in poslušanje magnetofonskih posnetkov ali radijskih oddaj; motorične —

izrezovanje, lepljenje, sestavljanje, modeliranje, konstruiranje; dejavno ustno izražanje — pripovedovanje, opisovanje, pogoovor; grafično izražanje — risanje, slikanje; pisno izražanje — prepisi črk, besed in povedi, samostojni zapisi; reševanje nalog v učnih in delovnih listih ipd.

Uveljavljanje sodobnih sestavin poučevanja

Pri uveljavljanju sodobnih sestavin pouka v prvem razredu je treba upoštevati možnosti za delo na posamezni šoli, pripravljenost šole in učitelja in neposredne praktične izkušnje, ki jih ima učitelj pri delu v prvem razredu.

Med materialnimi možnostmi mislimo zlasti na ureditev in opremljenost učilnice. Razporeditev klopi naj se spreminja, poleg »klasične« naj bo tudi takšna, da spodbuja in omogoča skupinsko in individualno delo oziroma komunikacijo med učenci. V učilnici naj bodo tudi omare in različne police za šolski pribor in potrebščine učencev, za različne didaktične igre. Priporočljivi so tudi tako imenovani kotički za različne dejavnosti.

Posebno pozornost je treba nameniti členitvi učnih ur ali pouka v posameznem dnevu. Gre predvsem za to, da se posamezne vsebine in oblike dela med seboj funkcionalno prepletajo. Poleg tako imenovanega frontalnega prijema (temu je podobna frontalna oblika integriranega dneva), kjer poteka delo pri enem učnem predmetu frontalno, skupinsko ali individualno, je mogoče uveljaviti tudi tako imenovani skupinski prijem (ki mu je podobna skupinska oblika integriranega dneva); pri tem razdeli učitelj razred po različnih merilih v dve skupini ali tri; vsaka skupina opravlja naloge enega predmeta, tako da se v posameznem dnevu menjavajo vsebine in predmeti med skupinami. Takšna oblika je priporočljiva zlasti tedaj, ko ni dovolj učnih sredstev za vse učence in se zato izmenjujejo med skupinami.

Najzanimivejša je vloga učencev pri pouku. Z organizacijo

dela in s prijemom možnosti spodbujati in omogočati učencem, da začno dejavno sodelovati pri delu. Razvijati in omogočati je treba tako imenovano naravno učenje, to je učenje, ki izvira iz zanimanja in pobud v okolju. Učenci na zastavljanje raziskovalnih pridobivanja izkušenj in oblikovanje povezav med pojmi. Učence spodbujamo in omogočamo na zastavljanje vprašanih določeni vsebini, o tem, kaj so zanimali in kaj bi radi zvedeli. Učenci o določeni vsebini povzročijo, kar že vedo in poznajo. Pri skupinskem in individualnem delu jih navajamo posredno samostojnost in odgovornost. Vendar mora biti to tesno povezano z upoštevanjem individualnih posebnosti in potreb vsakega učenca — to pomeni, da moramo zahtevnost, obseg in hitrost delu obravnava individualno. Ob tako opredeljeni učni vlogi vidimo, da postaja učni središče učnega procesa. To ne pomeni, da se učitelj povsem umakne v ozadje in da pouk izključno na podlagi lastnih sposobnosti in interesov posameznih učencev. Nasprotno, učitelj povsem odgovoren za potek in dosežke učnega dela in predmeti takšnih razmerah je njegova vloga še pomembnejša, delo usmerja, vodi in organizira, tako da se uveljavijo in izpolnijo razvojne potrebe, zanimanje in sposobnosti učencev. Tako delo pa je zahtevno in ustvarjalno.

Sodelovanje šole in staršev

Ne samo zaradi širših družinskih razlogov, pač pa predvsem zaradi psiholoških je treba neposredno povezovalno med šolo in starši, saj tako tudi starši sredno pomagajo premagovati duševne pritisk pri otrocih oblikovati pozitivne izkušnje o sebnosti lastnosti učencev začetku šolanja se je treba dovoliti, kakšno bo delo v prvem razredu, kakšna bo zahtevnost dela in kakšno pomoč in sodelovanje staršev pričakuje šola. Spodbujati moramo tudi različne oblike sodelovanja staršev različnih dejavnosti. **MILAN ADAMIČ**

Program naj bo raznolik in prožen

Svet za vzgojo in izobraževanje in Koordinacijski odbor za celodnevno osnovno šolo pri predsedstvu RK SZDL Slovenije sta se ob koncu letošnjega junija sestala na skupni seji in na njej obravnavala raziskovalne izsledke projekta Celodnevna osnovna šola. Nosilec projekta je bil Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, posamezne raziskave pa so opravili delavci in zunanji sodelavci omenjenega inštituta.

S posameznimi raziskavami so bile v projektu obdelane tele teme:

Teoretična sinteza zasnovane celodnevne osnovne šole (COŠ) v samopravni socialistični družbi, kritična analiza stanja v celodnevni osnovni šolah glede na življenje in delo učencev v razmerah celodnevnega vzgojno-izobraževalnega programa. Ugotovljen je bil odnos staršev do celodnevne osnovne šole ter vloga in položaj učiteljev v njej. Opravljena je bila analiza vsebine in načinov podružbljanja celodnevne osnovne šole; izdelana programska izhodišča celodnevne in neprenehne vzgojno-izobraževalnega procesa na predšolski in osnovnošolski stopnji ter preskušene možnosti uresničevanja izdelanih izhodišč. V eni izmed raziskav je bila preverjena vzgojno-izobraževalna vrednost interesnih tehnično-konstruktivnih in proizvodnih dejavnosti v celodnevni osnovni šoli. Izdelana je bila zasnova polklicnega usmerjanja v okviru interesnih dejavnosti in v razmerah celodnevne osnovne šole ter preverjene možnosti za uresničevanje postavljene zasnove. Ugotovljene so bile tudi možnosti zdravih prehrabnih navad pri učencih v razmerah življenja in dela celodnevne osnovne šole. Na seji so bili od celotnega

projekta podani le izsledki nekaterih raziskav. Ob raziskovalnih nalozah življenje in delo učencev v COŠ, Odnos staršev do COŠ, Učitelji o COŠ (H. Novak) je bilo ugotovljeno, da v praksi uveljavljen model celodnevne osnovne šole, ki ga je uvedel in spremljal njegovo uresničevanje Zavod SRS za šolstvo, ni bil povsem usklajen s temeljnimi postavkami, na katerih je temeljila zasnova celodnevne osnovne šole in je le delno zadovoljil pričakovanja učencev, staršev in učiteljev. O počutju v celodnevni osnovni šoli in o odnosu do takšnega tipa šole pa so bile med učenci in starši posameznih celodnevni šol izredno velike razlike. Ponekod je bila celodnevna osnovna šola zelo dobro sprejeta, drugod pa jo je velik del učencev in staršev odklanjal. Razlike niso nastajale samo iz gmočnih razlogov (prostorske razmere, kadrovska zasedba, strokovna priprava ipd.), temveč so bile najtesneje povezane z ustreznostjo priprave učiteljev, staršev, učencev in celotnega kraja na prehod v celodnevno osnovno šolo in od poslaha vodstva šole pri načrtovanju razširjenega vzgojno-izobraževalnega programa za potrebe kraja in njegov splošni razvoj, pa tudi za potrebe in zanimanje učencev.

Iste raziskave so opozorile da

sta življenje in delo v celodnevni osnovni šoli pretežno organizirana in na to, da so vse druge sestavine razširjenega programa podrejene pouku kot prevladujoči vzgojno-izobraževalni obliki dela. Pretoga in včasih tudi neustrezna organiziranost celotnega življenja in dela v celodnevni osnovni šoli, ki je povzročila, da so učenci dodatno obremenjeni z domačim učenjem, pretirano vodeni skozi vse sestavine programa (torej tudi v prostem času), je zbudila pri učencih odpor do celodnevne osnovne šole. Ker precej učencev, zlasti starejših, ne mara celodnevne osnovne šole, to še ne pomeni, da ti učenci ne potrebujejo več družbeno organizirane skrbi pri svojem vsestranskem razvoju v dejavnostih zunaj pouka. Skratka, da za te učence celodnevna osnovna šola ni več potrebna. Takšna, kakršna je, verjetno res ni potrebna. Potrebna pa je s tako zasnovanim razširjenim programom, ki bo ustrezal njihovim razvojnim in individualnim potrebam in zanimanju. Zato mora biti program celodnevne osnovne šole čim bolj raznolik in prožen. Organizacijski model celodnevne osnovne šole pa v mnogočem takšnih zahtev in okoliščin ni upošteval. Raziskovalni izsledki so potrdili potrebo po snovanju modela, ki bo bolj odprt učencem in družbenemu okolju, programsko bolj homogeno sestavljen in organizacijsko prožnejše uresničevan. Brez uredničarja takšnega modela ni uresničljivo podružbljanje vzgojno-izobraževalnega procesa v celodnevni osnovni šoli.

Izsledki raziskave Vsebinske in načini podružbljanja COŠ (mag. V. Troha) so opozorili na opazne spremembe, ki jih danes doživlja osnovna šola, zlasti celodnevna. Gre za precej povečan obseg nalog, ki jih v zadnjih desetletjih prevzema osnovna šola in s katerimi se širi tudi njen celotni program. S širjenjem programa se povečujeta tudi učitelju obseg nalog in odgovornost. Navedene spremembe vplivajo tudi na spremembe pri pouku, še posebej na njegovo kakovost. Raziskovalni izsledki so pokazali, da so te kakovostne spremembe najbolj vidne v celodnevni osnovni šoli. Med drugim se kažejo v povečanem zanimanju staršev za delo šole in v demokratskejših razmerjih v vzgojno-izobraževalnem procesu.

PREŠIBKE VEZI MED ŠOLO IN STROKO

Med dejavniki, ki odločilneje vplivajo na dejavnost celodnevne osnovne šole, sta na republiški ravni Zavod SRS za šolstvo in Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. Oba, zavod in komite, vplivata predvsem na pouk, nekoliko manj pa tudi na druge dejavnosti razširjenega programa. Vendar pa se te povezave celodnevne šole ne čutijo toliko v strokovno-razvojni in svetovalni kot v nadzorni vlogi. Prešibke so vezi med celodnevno osnovno šolo in strokovnimi organizacijami ter društvi. Na občinski ravni so za dejavnost celodnevne osnovne šole najodločilnejši dejavniki občinske interesne skupnosti, organizacije združenega dela in pedagoške službe. Slednje spremljajo dejavnost celodnevni šol, druga dva dejavnika pa vplivata na njihov gmočni polo-

žaj. Najvidnejši dejavniki, s katerimi sodelujejo celodnevne osnovne šole na ravni krajevni skupnosti, so društva, delovne organizacije in vplivnejši posamezniki. Stopnja sodelovanja vseh je najtesneje povezana s stopnjo razvitosti družbenopolitičnega in družbenega življenja v krajevni skupnosti.

Namen in pomen raziskave Programska izhodišča celodnevne in neprekinjenega programa za pet — do sedemletne otroke v celodnevni osnovni šoli (dr. N. Kolar) je bil obdelati teoretična izhodišča za povezovanje predšolskega in osnovnošolskega vzgojno-izobraževalnega procesa, zlasti glede na možnosti, ki jih ponuja celodnevna osnovna šola in konkretizirati ta izhodišča z zgledi metodičnih enot, ki bi povezovala delo otrok na obeh stopnjah.

Povezovanje predšolskega in osnovnošolskega vzgojno-izobraževalnega programa pomeni uresničevanje druge od postavk, na katerih temelji zasnova celodnevne osnovne šole. Uspešnost takšnega povezovanja pa je odvisna — tako kot podružbljanje vzgojno-izobraževalnega dela — od uresničevanja že prej naštetih načel, na katerih mora temeljiti model celodnevne osnovne šole. To so potrdili tudi izsledki drugega dela raziskave Spremljanje in ovrednotenje celostnega in neprekinjenega programa za pet do sedemletne otroke v celodnevni osnovni šoli.

Po predstavitvi raziskovalnih izsledkov projekta celodnevne osnovne šole je sledila razprava. Del razprave je bil usmerjen predvsem na probleme, ki se jih po mnenju nekaterih razpravalcev projekt ni dovolj obsežno lotil. Tako bi bilo treba preučiti

možnosti za razvijanje interesnih dejavnosti s področja tehničnih in proizvodnih dejavnosti v celodnevni šolah velikankah. Pri tako bi bilo zanimivo ugotoviti, kako zagotoviti čim ustreznemu sodelovanju med celodnevno osnovno šolo in občino, da bi na podlagi družbenogospodarskih odnosov dobilo takšno povezovanje svoj pravi smisel in se izražalo v angažiranem vplivu občine na vsebino celodnevne osnovne šole, zlasti njenega razširjenega programa. Nekateri razpravalci so menili, da treba nameniti posebno pozornost povezovanju celodnevne osnovne šole z družino. Jož Miklavc je menil, da bi moral projekt odgovoriti tudi na vprašanja, koliko je celodnevna osnovna šola učinkovitejša od navadne osnovne šole glede na to, da potrebuje celodnevna osnovna šola več denarja, ali zasnova celodnevne osnovne šole primerna za vse stopnje osnovne šole in za vsa socialna okolja. Ali naj postane po svojem usmeritvi neselektivna ali selektivna? Tudi Tilka Blaha je menila, da je izredno pomemben pravilen odnos do celodnevne osnovne šole. Hkrati je opozorila, da moramo izenačevati celodnevno osnovno šolo z drugimi osnovnimi šolami, ker bi to pomenilo osiromašenje nadaljnega razvoja vseh osnovnih šol.

Večina razpravalcev je soglašala, da je treba celodnevno osnovno šolo še nadalje raziskovati in da bi morali v ta namen oblikovati ustrezno raziskovalno podlago ali eksperimentalno mrežo iz nekaj celodnevni osnovnih šol, ki bi delovale različnih krajih in razmerah.

HELENA NOVAK

Jezik kot vrednota - ne le sredstvo za sporazumevanje

nez Gradišnik: NAŠ JEZIK

Jezikovnih priročnikov za
kadanjo rabo že zato ni nikoli
več, ker v enem ali dveh ni
ovogoče razgrniti celotne jezi-
kove problematike. Te vrste
prijige spadajo vsaj v zasebno
njiznico vsakega izobraženca.
Še bolj bi bile brane in
kaj ostevane, toliko manj bi nas
velela glava zaradi »položaja
povestine v javnosti«. Ker bi
materinščino bolje poznali, je ne
neusmiljeno mrcvarili.
Tak priročnik je NAŠ JEZIK.
letnico 1986 je izšel v založbi
zaškega tiska in celovške
vave. Napisal ga je JANEZ
RADISNIK. Avtorjevo ime je
otano, saj je — povedano z malce
nič pretiravanja — pripeljalo
prave ločitve jezikoslovnih
nov: kdor je gradišnikovec, je
protigradišnikovec nevaren
brist. Kot raziskovalec praktik si
Gradišnik prislužil oznako go-
pelja in ljubitelja jezika pa še je-
kovnega koticarja. Iz resnič-
nega vira jezikovne Hipokrene
ni dano piti, ker za kaj takega
ni primerne posode, tj. di-
ome jezikoslovca znanstvenika.
imenovani knjigi je pisec razlo-
da peljeta k jezikovnim razli-
avam dve poti: znanstvena in
z praktična. Kot pisatelj, prevajalec
publicist stoji Gradišnik na
dni jezikovni straži že lepo
sto let. Trdno je povezan z jezi-

kovno prakso, v odnosu do jezi-
koslovne stroke pa je bolj preso-
jevalen kot slepo pošnemovalen.
Od leta 1967 je napisal pet jezi-
kovnih priročnikov: Slovenščino za
Slovence, Slovenščino za vsa-
kogar, Še znamo slovensko?, Za
lepo domačo besedo in Naš jezik.

Knjigo je že zato vredno pre-
brati, ker spodbuja k razmišlja-
nju. Začetna poglavja opisujejo
stanje današnje slovensčine in
vzroke, ki so privedli do splošne
jezikovne malomarnosti. Opuš-
čanje jezikovne norme in pre-
majhno jezikovno znanje je zni-
žalo raven slovensčine v javnosti,
omajalo je jezikovni čut in ljudi
utrdilo v prepričanju, da jezik ni
nič več in nič manj kot sredstvo za
sporazumevanje. Tem daljšim
člankom, ki razkrivajo tudi Gra-
dišnikov pogled na jezik javnih
občil, sledijo krajši zapisi o naj-
bolj razširjenih jezikovnih napa-
kah. Nekatere so se v zasebnem in
javnem sporočanju že tako zako-
reninile, da postajajo »splošna
raba« in je veliko vprašanje, ali
jih bo sploh mogoče pregnati.
Toda Gradišnik ni tiste vrste lju-
bitelj in gojitelj jezika, ki bi zaradi
razočaranja nad jezikovno ma-
lomarnostjo govorcev in piscev
vrgel puško v koruzo. Vtrajno
upa, da se bodo vsaj posamezniki
zavedli napak. Na razvoj knjiž-
nega jezika namreč vplivajo slabi

in dobri zgledi. Tako kot s po-
snemanjem napačnih besed, be-
sednih zvez in oblik standardni
(knjižni) jezik kvarimo, ga s po-
snemanjem pravilnih izboljšuje-
mo. Seveda pa je temeljni pogoj
za ohranjanje knjižnega jezika
ustrezno jezikovno znanje. To pa
je že veliko let bolna točka naše
materinščine. Kakšno je naše je-
zikovno znanje? Koliko tega
znanja daje šola? Kaj je s pošol-
skim spopolnjevanjem v jeziku?
Kaj je z našo jezikovno zavestjo?
Kako in koliko so družbene sil-
nice povezane z jezikovnimi
vprašanji? Gradišnik se zavzema
za doslednost pri obravnavanju
jezikovnih pojavov. Vodilni jezi-
koslovci, Slovenski pravopis ali
akademijski slovar mu ne pome-
nijo neizpodbitne avtoritete, ki bi
izhajala samo iz njihovega polo-
žaja. Prav nanje dostikrat na-
slovja svojo kritično besedo.

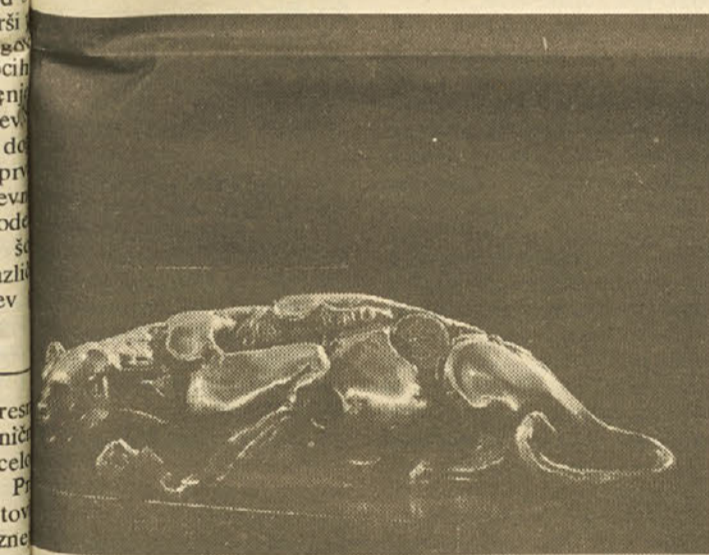
Naš jezik prinaša veliko zgle-
dov napačne rabe besed, besed-
nih oblik in zvez. Širijo se kot
kuga in izpodjedajo zdrave jezi-
kovne kali. Zaširajo se v jezi-
kovno sestavo. Gradišnik
vtrajno opozarja nanje — zdaj z
večjim zdaj z manjšim zdaj z ni-
žakršnim uspehom. Zavzema se
za trdnost jezikovne norme. Ne
more in ne more se sprijazniti z
razvpičto »splošno rabo«, saj se ta

vse prevečkrat oblikuje kot po-
sledica hudo pomanjkljivega je-
zikovnega znanja. Ob njegovi
iskrni vnemi za jezikovno pra-
vilnost je vsak očitek o purizmu
žaljiv, čeprav nam kdaj jezikovni
občutek brani, da bi se strinjali s
piščevjo razlago.

Verjetno televizorju ne bomo
nikoli rekli gledalnik (Gradiš-
niku je beseda všeč) nemara pa bo
podhladiuev kdaj res zamajal
ohlad (nezasedena beseda iz Ple-
teršnika in Slovenskega pravopi-
sa). Upajmo, da divjega lova iz
besedišča ne bo pregnal krivolov
in da bodo v jeziku obstali tudi
drugi izrazi, ki jih izpodrivajo be-
sedne spake z vseh vetrov. Ven-
dar ne gre le za življenje posa-
meznih besed, ampak za sovpliva-
vanje različnih silnic. Jezikovo
izobražen človek zna predvideti
njihove posledice, popustljivci in
malomarneži pa se brez slabe
vesti prepuščajo nenadzorova-
nemu jezikovnemu toku. S svo-
jimi priročniki si Gradišnik pri-
zadeva, da bi ljudje dojeli jezik
kot vrednoto in ne le kot sredstvo
za sporazumevanje. Od jezi-
koslovcev pričakuje, da niso v prvi
vrsti le zapisovalci, temveč v prid
normiranosti jezikovnih pojavov
tudi njihovi doslednejši ocenje-
valci.

BERTA GOLOB

Klic po ohranjanju življenja

Umetnika Janeza Boljke ni treba posebej predstavljati. Akademski
kipar in grafik, obenem tudi slikar, je doslej samostojno razstavljal na
več kot sedemdesetih razstavah doma in na tujem in sodeloval na števil-
nih skupinskih mednarodnih razstavah, kjer se je predstavil kot kipar in
grafik. Njegova dela bogatijo zasebne zbirke, muzeje in galerije v do-
movini in po svetu; zanje je prejel veliko priznanj in nagrad.

Umetnik je najbolj predan kiparstvu. Na začetku umetniške poti je
oblikoval plastike v mavcu, glini in železu, v zadnjem obdobju pa je
spregovoril v bronu in tudi v aluminiju. Kot kipar najraje upodablja ži-
valski svet (bike, nosorožce, tigre itn.). Podobne živali anatomsko ra-
zbiha in jih znova sestavlja, tako da začutimo neuničljivo moč življenja.
Enako močno nas prevzamejo njegove grafike; z njimi nam prikazuje
razdejana industrijska naselja, dele strojev, opustošene pokrajine, ki
nas spominjajo na svet po atomski katastrofi.

Razpadajoče živali in razdejane pokrajine učinkujejo zgovorno in
neposredno, podkrepljene z rdečo, oranžno, sivo ali modro obarvano
svetlobo. Ni težko ujeti umetnikovega opozorila, ki povezuje vsa nje-
gova dela. Za navidezno dokumentirano vizijo se skrivajo preroške
misli. Njegove podobe niso nepremične pokrajine in strmeče živali —
pred nami vstaja resničnost sodobne civilizacije. Umetnikovo skrito
izhodišče je človek, ukljen v smisle in nesmisle našega časa. Človek,
ki se ubada z veliko in bedo, z močjo in nemočjo sodobnega sveta ob
nenehni grožnji, da bo vse živo uničeno. Zato je toliko jasnejši in ra-
zumljivejši umetnikov klic po ohranjanju življenja v našem tudi ču-
stveno opustošenem atomskem veku.

Janez Boljka se je uveljavil tudi kot slikar. Na razstavi, ki so jo prejš-
nji teden odprli na Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo pri Bio-
tehniški fakulteti v Ljubljani, Večna pot 2, si lahko ogledamo poleg
skulptur in grafik tudi njegova dela v olju, s katerimi je počastil človeka:
Stupico, Cankarja idr. Razstava je odprta v počastitev Svetovnega kon-
gressa gozdarskih, znanstvenih in raziskovalnih organizacij in sploh
žlahtni ustvarjalnosti človekove intime kot nosilke človekovega napre-
dovanja.
T. D.

Kaj menijo mladi o načinu izražanja

Nenehno premišljam o jezikovnih različicah: o prevzetih in doma-
besedah, knjižnem in pogovornem, ljubljanskem in štajerskem
izraževanju. Tudi ljudi okrog sebe zmeraj sprašujem, kako občutijo
svobodo jezikovno prvo.

Ko sem zadnjič mučil svojo štirinajstletno nečakinjo z nekimi ta-
rnimi jezikovnimi otenki, mi je prostožudno odgovorila: »Joj, kako si
težilo! To je zame all the same.« Bil sem presenečen, da se ji zdi moje
vprašanje nepomembno in da rabi v pogovoru z menoj take izraze. Ne,
ovsem se maral prerekati z njo. Ne moreš biti učiteljsko poučen v vsa-
nem okolju. Opustil sem jezikoslovno dlakocepljenje in spremenil
evno pogovora.

Njen način izražanja pa mi vendar ne gre iz glave. Mene so doma in
noli vzgojili, da takih besed, ko so težiti, šibati, frajer, ne uporabljam
v spodobni družbi ne. Nečakinja pa se vede, kot da je današnje
se vseeno, kako kdo govori.

Saj ne verjamem, da dekline ne ve, kako se je treba pogovarjati s sta-
jšimi ljudmi, kot sem jaz. Po mojem ve, samo nalašč noče. Mislim, da
namerno izziva. Poglejmo, kaj mislijo o tem mladi! Kako govorijo
ljudmi, ki se trudijo govoriti lep jezik?

ana:
ve zamerite. Meni se zdi način izražanja vaše nečakinje povsem
malen. Saj smo že skoraj v 21. stoletju. Menda se ne bomo zmeraj
pogovarjali z izbranimi besedami, obzirno in do zadnje malenkosti
emšljivo, temveč sproščeno, tako kot nam leži na srcu in kot nam
de na jezik.

Moj oče je časninar. Dostikrat je jezen, ko se izražam grdo in z mo-
dernimi besedami, vendar ga namenoma izzivam, da vidim, kako se
odziva. In če verjamete ali ne, se je od mene naučil že veliko slengovskih
izrazov. Tako govorim tudi s skoraj vsemi ljudmi.

Darja:

Kar vam je odgovorila vaša nečakinja, ni nič čudnega, vsaj z njene
strani ne, saj je navaden mlad človek. Govori tako kot jaz ali kdo od
mladih, ki ga srečate na cesti, v šoli, v trgovini ali kjerkoli.

Kadar govorim s starejšimi ljudmi, govorim ravno tako, kakor če je
pred mano moj vrstnik. Če povem kakšno besedo po svoje in vidim po
obrazih, da me ne razumejo, se hitro popravim in ponovim besede
v knjižni slovensčini. To se zgodi malokrat. Povečini me razumejo, saj
govorim kitajsko.

Suzana:

Strinjam se z vašo ugotovitvijo, da vas vaša nečakinja s svojim na-
činom izražanja izziva, čeprav ve, da vam to ne ugaja. Menim, da si pre-
več dovolil. Mislim, da bi morala imeti več spoštovanja do starejših
ljudi.

Z vašo nečakinjo, kot ste jo opisali vi, sva popolnoma različni. Kadar
se najdem med ljudmi, ki pazijo na jezik, pa naj bodo to strici, tete, so-
sedje ali neznani ljudje, se trudim, da bi govorila čim lepše, čim bolj
spodobno in po pravilih knjižnega jezika. Večinoma sem pri tem
uspešna.

FRANCE ŽAGAR

Slovenščina v vzgoji in izobraževanju

Ureja Stanko Simenc

Jezik je narodu vrednota, dediščina, ki jo mora bogatiti in va-
rovati, izročilo, ki ga mora ohraniti poznim rodovom. Pri tem
imajo odločilno vlogo družina, vrtec in šola, še posebej pa vsak
vzgojitelj in učitelj.

Mnogotere so možnosti za uresničevanje tega poslanstva v
vzgoji in izobraževanju, nemalo je dobrih izkušenj in spoznanj,
na katera se lahko opremo. Nekaj izmed teh vam bomo v tem
šolskem letu predstavili v posebni rubriki, ki smo ji dali naslov
Slovenščina v vzgoji in izobraževanju.

Vsebinsko zamisel rubrike smo pripravili skupaj z Zavodom
SRS za šolstvo. Stanko Simenc, pedagoški svetovalec zavoda,
je prevzel skrb za rubriko. Izkušeni učitelji, svetovalci in drugi
strokovnjaki vam bodo predstavili svoje izsledke in spoznanja.
Rubrika je seveda odprta tudi bralcem, vsakemu, ki bi želel pri-
spevati k skupnim spoznanjem.

Prispevki so namenjeni vsem učiteljem in vzgojiteljem. Od
tistih, ki imajo pretanjen posluh za ta vprašanja, pa pričakujemo,
da bodo dali pobudo za razpravo o njih tudi na strokovnih
aktivih in drugih srečanjih.

Znanje materinščine — temeljni vzgojno- izobraževalni smoter

Po eni strani zatrjujemo, da je materinščina najpomembnejši
učni predmet, po drugi strani niso redki med nami, ki verjamejo ali
celo glasno govorijo, da se materne jezika naučimo mimogrede,
brez posebnega truda, da nam je znanje materinščine položeno
tako rekoč v žibelko. Kje imajo te nasprotujoče si trditve svoje ko-
renine? V posameznikovi izkušnji, v preprostemu dejstvu, da so
»meje jezika meje sveta«: znanje materinščine je posledica in
pogoj človekovega kulturnega obzorja. Človek zunaj lastnega ob-
zorja ne vidi, čeprav so meje obzorja premakljive. In znanje mate-
rinščine je kot obzorje s premakljivimi mejami.

Kaj pomeni znati materni jezik? Naučiti se je treba govoriti (ne-
kateri mislijo, da to opravi že predšolska vzgoja), potem pisati in
brati ter se naučiti pravopisna pravila. Čeprav je tehnično obvla-
danje ustnega in pisnega izražanja v maternem jeziku nedvomno
podlaga za vse druge zmožnosti, veliko govorcev materinščine ne
obvlada najosnovnejših pravil in načel sporazumevanja v knjiž-
nem jeziku.

Toda jezikovno znanje je večrazsežnostno in protislovno; iz
protislovnih razsežnosti svojih sestavin materinščina raste in se raz-
vija. Po eni strani moramo spoštovati stroga pravila in normo
knjižnega izražanja, jezikovni predpis, ki nas disciplinira in nam
neprenehoma ukazuje: To je prav, to je napačno. Ti ukazi
potem motijo in zaustavljajo sproščeni tok besed. Zato morajo po-
stati v svoji prisili tako trdni, da prek navade preidejo v pozabo. Le
tedaj se ob normativni strogosti lahko sprosti jezikovna ustvarjal-
nost. Jezik namreč po poteh nedogovorjenih, prenesenih pome-
nov, prek šale, satire, ironije, metafore in metonimije sprošča člo-
vekovo ustvarjalnost, jo osvobaja vezanosti na izkušnjo rok in
čutov, ujetosti v prostor in čas. Voda in ogenj, ti nepomirljivi prvini
narave se zoper njene zakone srečata v besedni zvezi naslednje po-
vedi: Ali gori voda da tako hitiš? Mati otroka ne prenaša več
telesno, toda duševno breme je ostalo in izrazi ga s sredstvi telesne
izkušnje, težko te prenašam. Grizem, a ne samo mesa, tudi
kolena, sočloveka, problem.

Jezik je ponudil oporo človekovi ustvarjalnosti, tako da je pre-
segel meje čutne izkušnje. Učenje materinščine je šola človekove
ustvarjalnosti: izraze pomensko najprej raziščemo v razmerju
do predmetov in pojmov, nato pa odkrivamo njihove prenesene
pomene. Neizčrpen vir jezikovne ustvarjalnosti so umetnostna be-
sedila.

Enako kot ustvarjalni svobodi je jezik ponudil oporo znanstve-
nemu mišljenju (ki mu ustvarjalnost ni tuja), zavezanemu postop-
ku razčlenjevanja, primerjanja in razlikovanja, posploševanja,
definiranja in poimenovanja, dokazovanja, pravilom logičnega in
vzročno-posledičnega sklepanja. Vsa ta in druga pota znanstve-
nega spoznavanja so zapustila v jeziku kot sistemu in v strokovnem
in znanstvenem besedilu jasne sledi. Razkrivanje teh sledi je hkrati
šola spoznavanja in mišljenja.

Materni jezik pa je prvenstveno družbena vez. Zavezan je člo-
vekovi želji, potrebi in interesu ter hotenju prek sočloveka interes
posplošiti, potrebo zadovoljiti. Z jezikom v govoru ukazujemo,
prosimo, tolažimo, svetujemo, prepričujemo, utemeljujemo, gra-
jamo, hvalimo, prepovedujemo, hočemo hočemo... V želji po
učinkovitem sporazumevanju se govorec lahko odredi etičnim
vrednotam. Laž je lahko ugodnejša in učinkovitejša od resnice,
neiskreno sporočilo laže zadosti naslovnikom potrebam kot
iskreno. Tu se želja po učinkovitem sporočilu sreča z etičnimi
vrednotami in to srečanje ni vselej pomirljivo.

Materni jezik je prvotno dvogovorno razmerje. V skriti obliki
ostaja to tudi v samogovorni besedilni obliki. Od tega, kako dvo-
govorno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom poteka (av-
toritarno, hierarhično ali enakovredno, demokratično), je odvis-
no, ali se v družbenem sporazumevanju oblikujejo svobodni,
ustvarjalni in kritični ljudje ali konformni, neustvarjalni in avtoritar-
ni ljudje.

Ob teh kulturnih razsežnostih materinščine ne kaže zanemariti
materialne pojavnosti jezika, tega, da je jezik urejen sestav jezi-
kovnih znamenj. Jezikoslovje je razvilo spoznavne metode, ki
omogočajo nepregledne množice oblik urediti najprej po jezi-
kovnih ravinah (pomenoslovni, oblikoslovni, skladenski), nato pa
v njihovih okvirih določiti množice istovrstnih oblik, jih poj-
movno opisati in poimenovati. Ob takim spoznavanju učencem raz-
vija strukturalistično jezikoslovno misel ter dojema pojmovno in
izrazni aparat, ki omogoča strokovno sporazumevanje o jezikov-
nih zadevah. Seveda mora to spoznavanje slediti temeljnemu se-
miotičnemu zakonu, ki pravi, da jezikovne oblike predpostavljajo
pomenske in da razmerja med obliko in pomenom niso v celoti
univerzalna, ampak se od kulture do kulture razlikujejo. V sistemu
jezikovnih oblik se je ob nekaterih univerzalnih prvinah izrazilo
posebno kulturno izročilo posameznega naroda.

Vseh teh razvejenih nalog jezikovnega spoznavanja seveda ne
moremo opraviti v okviru ozko zasnovane slovnice zasnovane jezi-
kovnega izobraževanja, ne more jim biti kos samo učitelj sloven-
skega jezika, to so naloga tako staršev kot učiteljev in celotne kul-
ture pedagoškega in družbenega sporazumevanja.

Široko zasnovano, teoretično vsem dostopno jezikovno izobra-
ževanje je temeljno znamenje družbene demokratičnosti.
OLGA KUNST GNAMUŠ

doma
drugod

Izhod: človeško sprejemljivejše pojmovanje šole

Mednarodni pedagoški dnevi v Gradcu 1986

Strokovno spolnjevanje v takšni ali drugačni obliki je skupno delovno področje učiteljev povsod po svetu. Tudi vsebinski okvir je bolj ali manj znan, najbrž pa v njem redkokdaj najdemo obsejni sodelovanje šol kot študijsko temo. Ta zapis pa nastaja prav zaradi tega. Nekaj pedagoških delavcev iz Zavoda SRS za šolstvo, organizacijske enote Dravograd in osrednjega Zavoda SRS za šolstvo je v letošnjem juliju imelo priložnost sodelovati na takšnem spolnjevanju za učitelje deželne Štajerske v Avstriji.

Pri naših najbližjih severnih sosedih skrbijo za strokovno spolnjevanje in dodatno izobraževanje učiteljev pedagoški inštituti posameznih dežel, financirajo pa jih zvezno ministrstvo za šolstvo in kulturo na Dunaju. Pedagoški inštitut v Gradcu je drugi najstarejši v državi; letos je star 39 let, z njim pa tudi »pedagoški dnevi« kot strnjena oblika strokovnega spolnjevanja nekoliko na začetku letnih šolskih počitnic. Pedagoški dnevi (Avstrijci govorijo o tednih — to pa se mi zdijo pretirano, saj je skoraj vse dogajanje osredotočeno na en sam delovni teden in le v posamičnih primerih je predvideno nadaljevanje na začetku novega šolskega leta) so letos po temeljni vsebini izhajali iz lanskih, njihovih vodilo pa je bilo ČLOVEK IN ŠOLA. Na to opozarjata lansko in letošnje uvodno predavanje dr. Elisabeth Lukas K vnovičnemu učlovečenju pedagoške in predavanju dr. Gertrude Fussengger z naslovom: Kaj pomeni biti človek?

Posebno tezo so letošnji pedagoški dnevi — zdaj prevajam njihov uradni razpis — pridobili s sodelovanjem učencev osnovne šole Radlje ob Dravi na uvodni slovesnosti s pevskim zborom ter učiteljev in predstavnikov šolskih oblasti iz Slovenije in delovnem programu, kot je že tam poudaril direktor pedagoškega inštituta Karl Haas. V strokovnem delu programa je sodelovalo šest učiteljev osnovnih šol Radlje in Muta, pet svetovalcev Zavoda SRS za šolstvo in njegov direktor Peter Winkler. Takšna udeležba se je izoblikovala na podlagi večletnega sodelovanja osnovnih šol Radlje in Muta (slednje predvsem s prilagojenim programom za telesno in duševno manj prizadete učence) z

ustreznimi šolami v obsejnim okraju Deutschlandsberg, ki je nastalo — na to naj še posebej opozorim — na pobudo okrajnega šolskega inšpektorja Ericha Paulitscha in okrajnega glavarja dr. Herberta Schella. Dozdajšnje sodelovanje zajema medsebojne obiske učencev in učiteljev s skupnim poukom, skupne konference učiteljskih zborov in predmetnih aktivov, različne kulturne prireditve, zlasti nastope pevskih zborov in likovne kolonije, vaje v prvi pomoči in seveda športna tekmovanja. Inšpektor Paulitsch v zadnjih šestih letih ugotavlja več kot 40 oblik takšnega čezmejnega sodelovanja, letos pa je po njegovem in Haasovem mnenju že dozorel čas, da vse to širše predstavimo in strokovno ovrednotimo na takšnem pomembnem zborovanju učiteljev, kot so njihovi pedagoški dnevi.

Bogata ponudba in pestra izbira

Omenil sem že, da program strokovnega spolnjevanja učiteljev financira zvezno ministrstvo. Deželni pedagoški inštitut se torej lahko posveti samo strokovni strani spolnjevanja. Pedagoški inštitut v Gradcu je osnutek načrta pedagoških dni v obliki razposiljenim šolam in učiteljem, tako da so ti že dovolj zgodaj dobili v roke zelo pestro ponudbo. Letošnji osnutek načrta ali razpis je namreč dokaj obsejna brošura, ki je pedagoški delavecem pa tudi staršem in zunanjim sodelavcem v vrstih ter osnovnih in posebnih šolah na 122 straneh ponudil kar 352 praviloma vsaj dveurnih tečajnih oblik strokovnega spolnjevanja. Učitelji so prijavi udeležbo pri izbrani vsebini, pri tem pa je

približno 15 odstotkov razpisanih tem odpadlo zaradi premajhnega zanimanja; to pa vseeno pomeni, da je pedagoškemu inštitutu še vedno ostalo kakšnih 300 oblik strokovnega spolnjevanja. Teme so razvrščene po vsebinskih sklopih; med temi so bili letos kot prvi navedeni »...pedagoški stiki prek južne državne meje«. Med drugimi sledijo: seminar za vzgojiteljce, za izvajalce priprave na vstop v šolo, za elementarce in zunanje sodelavce šol ali po celostnih vsebinskih sklopih: dodatno izobraževanje učiteljev in univerza, učiteljeva osebnost, pedagogika in vzgoja, pouk na obeh stopnjah osnovne šole, delovna (tehnična) vzgoja in gospodinjstvo, pouk v posebni šoli, sodelovanje šole z okoljem, informatika v šoli, dejavnost prostega časa, založniške predstavitve učbenikov. Torej zares bogata ponudba in pestra izbira, ki je olajšana s tem, da je vsaka vsebina nadrobneje predstavljena, naveden pa je tudi predavatelj ali vodja razprave. Med izvajalci sodelavci pedagoškega inštituta in visokošolski učitelji, med njimi pa je tudi veliko ravnateljev in učiteljev iz uvrščenih šolskih področij. Inštitut je objavil končno izbiro tem in s tem program pedagoških dni v novi brošuri, ki vsebuje tudi veliko spremenljivih prireditev. Ponovljeni so vsi podatki in opisi, vse to pa na koncu obogati seznam izvajalcev po abecedi in s podatkom, kje vse sodelujejo.

Primerjava razpisa in programa pokaže, da so bile izpuščene predvsem splošne politične in gospodarske vsebine, pa tudi celotni sklopi za naravoslovne predmete in angleščino — po mnenju inštituta zaradi prenasičenosti v prejšnjih letih.

Za vse izbrane oblike strokovnega spolnjevanja se je prijavilo okrog 3000 učiteljev ali dobra četrtina možnih učiteljev. Iz doslej povedanega je razumljivo, da ne poznajo nedobrodošlega denarnega prispevka

za organizacijo. Učitelji poravnajo svoje izdatke sami, gotovo jim njihovi dohodki to omogočajo. Pridajo torej zato, ker se zavajajo, kako potrebno je strokovno spolnjevanje, saj jim ravnatelj ali inšpektor udeležbo lahko le svetuje — tako kot pri nas. Seminar tudi ocenjujejo, le da so vprašanja nekoliko bolj pestra kot naša, tistim, ki odgovarjajo, pa je na voljo osemsto- penjska številčna in dvostopenjska opisna ocenjevalna lestvica.

Pouku sosednjega jezika več pozornosti

Začetek pedagoških dni je bila slovesna prireditev, ki se je v veliki dvorani deželne trgovinske zbornice udeležilo okrog 800 povabljenih. Nastop radelskih pevcev (zahtevne pesmi so odpele zelo kakovostno) je bil sprejet z naklonjenostjo in navdušenjem. Prva govornika sta bila direktor pedagoškega inštituta profesor Haas in štajerski deželni glavar dr. Josef Krainer. Ob poudarjanju vsebinskega videla lanskih in letošnjih pedagoških dni in splošnega pomena šole sta oba spregovorila o sodelovanju šol ob mejah. Dr. Josef Krainer je dejal, da je že čez čas, da Avstrijci naredijo kaj več za poglobljene stike z južnimi sosedmi tudi tako, da se jih bo več učilo slovenščine. Prisotnim Slovencem se je posebej zahvalil za dozdajšnje sodelovanje in povedal veliko spodbudnega za njegovo nadaljevanje.

KAJ POMENI BITI ČLOVEK? nas je zatem vprašala dr. Fussenggerjeva, pedagoginja in priznana avstrijska pisateljica, in že vnaprej opozorila, da je to vprašanje, s katerim ima šola veliko opraviti. Z zgodovinskimi orisom tako z idealističnega kot z materialističnega vidika je v odgovoru na to vprašanje nadrobneje opredeljevala vlogo šole, ki ni ne preprosta ne lahka. Ob čedalje večjem obsegu znanja se današnji svet čedalje hitreje spreminja, to pa vnaša v družbo

svojevrstni nemir; ta se kaže najmočneje prav v njenem najbolj občutljivešem sestavnem delu — v mladini in šoli. Posledice so za šolo enake tistim, ki jih razni kritiki pri nas pripisujejo usmerjenemu izobraževanju ali kakršnim koli reformnim posegom v šolstvo, pa naj to naši bralci verjamejo ali ne. Šolske reforme seveda Avstrijcem niso tuje, toda tudi v tamkajšnjem šolstvu gre že veliko stvari zelo narobe, čeprav je šola precej obdržala tradicionalno klasično obliko in vsebino, po kateri se pri nas nekaterim še vedno toži. Med slabostmi je predavateljica naštevila: kakovost znanja se slabša sorazmerno s čedalje večjo obremenitvijo učencev, učni načrti so čedalje zahtevnejši in učbeniki čedalje obsejnejši. Pojavljajo se nove stroke in predmeti, zaradi nekritičnih zahtev po specializiranem znanju ali zaradi preživele podatkomanije učna snov preveč bremeni učenca. V splošnem nezadovoljstvu visoka šola graja srednjo, ta pritiska na osnovno šolo, ki se že sklicuje na pomankljivo predšolsko vzgojo v vrstici in celo v družini. Izhod moramo iskati v človeško sprejemljivejšem pojmovanju šole, ki naj učencev ne preobremeni s podatki, pač pa s spoznanji, kako podatke poiskati in jih uporabiti za ustvarjalno delo. Čeprav meni, da si za kaj takega zdaj šola še premo prizadeva, nas je predavateljica vendarle optimistično zaprosila, naj ji vsaj pustimo vero, da v takšno šolo lahko upa z nami vred.

Našemu slovenskemu prispevku je bil v predstavljencem dogajanju po skupinah namenjen ves naslednji delovni dan na zares reprezentančen pedagoškem inštitutu. Z vidika šolskih oblasti je projekt vzgojnega, strokovnega in širšega obsejnega sodelovanja med »šolskima okrajema« Deutschlandsberg in Dravograd prikazal predsednik Štajerskega deželnega šolskega sveta dr. Ewald Scheiber, z naše strani pa direktor Zavoda SRS za šolstvo Peter Winkler in ob tem tudi bolj celostno predstavil naš šolski sistem. V nadaljnji

predstaviti, ki jo je primeren dopolnjevala priložnostna staza, so sodelovali predvse inšpektor Paulitsch, ravnatelj osnovne šole Radlje Dragotin Kner in podpisani. Ob sicer nekoliko skromnejši udeležbi od pričakovane je bilo zanimanje vse prikazano živo in pristno tako da je bil čas za razpravo, ki je dovala so vprašanja o delu z nadarjenimi in manj nadarjenimi učenci, o prehodu na višjo stopnjo šolanja, o pouku tujih jezikov in o izobraževanju učiteljev. Slišati je bilo mnenje, da bi ravno pouku sosednjega jezika morala na obeh straneh meje nameniti več pozornosti.

Zatem so sodelujoči učitelji osnovne šole Radlje in njihovi avstrijski kolegi po posameznih predmetnih področjih prikazali svoj način dela, dozdajšnje oblike medsebojnih stikov izmenjavo izkušenj pri pouku angleškega jezika ter telesne in umetnostne vzgoje. Posebni skupini učiteljev in svetovalcev z obeh strani meje obravnavali pripravo otrok s prilagojenim programom. Pokazalo se je, da državna meja za sodelovanje v resnici ni ovira. Na pomembnejše spoznanje pa je da učitelji drug drugega tovaško in kritično ocenjujejo, pa sredovane izkušnje cenijo spoštujejo, iz njih pa so se praviljeni tudi sami kaj naučili. Zvedeli smo, da so doslej manjkaj naredili na svoje stroškovne Spodbud za nadaljevanje tega čezmejnega sodelovanja je bilo vsekakor dovolj, da lahko pri primum nadaljnem prizadevanju zanj pričakujemo še več uspehe.

Ko bo naša družba šolstvu lahko namenjala nekaj deset ali celo odstotkov družbeno-proizvoda več kot zdaj, ko se približala nekdanjemu deželnemu pa gotovo kazalo podrobno preučiti sistem strokovnega spolnjevanja učiteljev, ki sem zdaj lahko predstavil le v bogatih grobih orisih.

FRANČEK LASBAHER

Počitniška srečanja

Z letne skupščine prosvetnih glasil

Vsakoletno srečanje urednikov in časnikarjev prosvetnih glasil — letos je bilo ob koncu junija v Sarajevu — je priložnost, da se le-ti med seboj podrobneje seznanijo s stanjem v vzgoji in izobraževanju, s težavami prosvetnih delavcev in načrti prosvetnih organov pa tudi s položajem prosvetnih glasil v republikah in pokrajinah.

Prosvetna glasila zrcalijo — bolj ali manj stvarno, podrobno in celostno — dogajanje v vzgojno-izobraževalni dejavnosti. Njihova skupna naklada je 100.000 izvodov. To pomeni, da prihajajo v zbornice vseh šol in drugih sorodnih organizacij in da jih bere ponekod dve tretjini, druge pa dobra polovica prosvetnih delavcev. Očitno je mnogim organom na tem področju dokaj vseeno, ali so prosvetni delavci obveščeni o celotnem dogajanju v vzgoji in izobraževanju, seznanjeni s strokovnimi in drugimi novostmi in koliko so dejavni v tem dogajanju. Vsaj tak vtis dobiš, ko izmenjaš z uredništvi drugih glasil podatke o tem, kako v posameznih republikah in pokrajinah ustrezni organi skrbijo za prosvetne časopise. Poučen je odnos sindikata do teh glasil, saj so bili sindikati prosvetnih delavcev domala povsod njihovi ustanovitelji. Na Hrvaškem in v Bosni in Hercegovini republiški svet Zveze sindikatov obravnava prosvetno glasilo kot del sindikalnega tiska in mu daje vsota potrebno gnotno in politično pod-

poro (hrvaške Šolske novine bodo dobile letos od sindikatov 13.500.000 din dotacije). Povsem drugačen je odnos sindikata do prosvetnih glasil v nekaterih drugih republikah, kjer so dotacije sindikatov bolj simbolične ali pa včasih celo zmanjkajo. Beograjski Prosvetni pregled, srbski tednik za vzgojo in izobraževanje, ima komaj peščico pridnih urednikov, časnikarjev, Rad, glasilo srbskih sindikatov, pa 36! Kljub temu da so republiški odbori sindikatov delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti povsod naklonjeni prosvetnim glasilom in z njimi povezani ter da so glasila povezana v Sekcijo pri Zveznem odboru Sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi, je vpliv prosvetnih delavcev na tovrstne odločitve sindikalnih vrhov bolj skromen.

Prosvetnim listom so z leti postale najbližje republiške in pokrajinske samoupravne interesne skupnosti za vzgojo in izobraževanje. Te obravnavajo prosvetna glasila vse bolj kot nujen del vzgojno-izobraževalnega sistema in sredstva, po katerem naj se stekajo obvestila in novice do prosvetnih delavcev. Prosvetnim glasilom dajejo potrebno gnotno pomoč, da bi naročnina tudi v današnjih časih ostala znosna za prosvetni žep. Dotacija izobraževalnih skupnosti znaša letos na Hrvaškem 34 milijonov din, v Bosni in Hercegovini 25 milijonov, v Srbiji 24

milijonov, na Kosovu 18 milijonov din itd. (v Sloveniji pričakujemo letos iz teh virov okoli 6.500.000 din). V takšnih okoliščinah se tudi prosvetna glasila vsebinsko spreminjajo in odmakajo od nekdanje bolj poudarjene sindikalistične zasnovane, ostajajo pa povezana s prosvetnimi delavci in vsaj toliko njihova glasila kot glasila prosvetnih organov.

Vijugave poti reforme

Na seminarskem delu srečanja so nas predstavniki Bosne in Hercegovine seznanili s stanjem in težavami v vzgoji in izobraževanju v tej republiki; razprave so nato odprle marsikatera vprašanja, žgoča v vseh republikah in obeh pokrajinah. Z reformo, predvsem pa z njeno kritično oceno prihajajo povsod na površje nekateri nesmisli, ki jim je težko določiti pravega očeta. V dobi gospodarske vzpona in velikih naložb — z infuzijo tuje kapitala — smo uvozili tehnologijo iz šestdesetih let — tako, ki potrebuje predvsem priučene, ozko kvalificirane delavce. To je zaznamovalo tudi razvojno pot šolstva in kadrovske politike. Medtem ko se aktivist pohvali s tem, da se že 80 odstotkov mladine po osnovni šoli usmerja v proizvodne poklice, ti trditelj misleč strokovnjak potopi, kako hudo je, če se morajo diplomanti štiri letnih srednjih šol prekvalificirati v priučene delav-

ce. V nekaterih okoljih so izražali, da bodo morali diplomanti štiri letnih srednjih šol ter višjih in visokih šol čakati na zaposlitev do šest let. Nad vsemi vsebinsko spreminjajo in odmakajo od nekdanje bolj poudarjene sindikalistične zasnovane, ostajajo pa povezana s prosvetnimi delavci in vsaj toliko njihova glasila kot glasila prosvetnih organov.

Takih in podobnih težav, napak in neskladij je v jugoslovanskem šolstvu precej; ob njih spoznaš, da je vodenje te in šee kake druge dejavnosti pogosto nestrokovno, kratkovidno in lahkomišelnost. Nestrokovnost lahko očitamo tudi pogostim predlogom v republikah, naj bi vrnil srednje izobraževanje k nekdanjim poklicnim in obrtnim šolam, češ da bi bilo to za združeno delo najboljšo, pa še poč-

nil bi izobraževanje. Nič manj neodgovorno in usodno po svojih posledicah pa ni tisto drugačno, zgolj načelno in abstraktno razmišljanje o šolstvu, ki ga slišimo med nekaterimi aktivisti. Tem so pomembna samo besedila resolucij, skupna jedra in skupništvo, in novi družbenogospodarski odnosi, ki bodo zlahka rešili vse, kar je zdaj narobe.

Dežela lepih vtisov

Če so bile razprave o vzgoji in izobraževanju manj spodbudne, tega ne bi mogli trditi o drugih vtisih o Bosni in Hercegovini. Kdor spremlja razvoj te republike, mora priznati viden gospodarski in splošni napredek.

Jugodidacta 1986

V Sarajevu, v olimpijskem središču Skenderija, bo od 23. do 28. septembra t. l. druga jugoslovanska razstava učbenikov, učil in učnih pripomočkov z naslovom JUGODIDACTA 1986. Na razstavi sodelujejo domače in nekatere tuje organizacije, razstava pa bo dala širši pregled dela in uspehov vseh, ki se v republikah in pokrajinah ukvarjajo s pedagoško tehnologijo. Omogočila naj bi boljše medsebojno spoznavanje teh prizadevani in

poglobljeno sodelovanje med stimi, ki ustvarjajo nove učnike in učne pripomočke. Na razstavo ho tudi več posvetov o sodobni izobraževalni tehnologiji, o zasnovi in vrednotenju učbenika, o tem, kako vsebino vzgoje v šole z visokimi šolam vred itd.

Podrobne podatke lahko biete tudi po telefonu (02) 213 222, Olimpijski center Skenderija, Sarajevo.

Razmišljanja ob vznožju pedagoškega Olimpa

Solstva ne moremo reformirati le glede na naloge, ki jih družba postavlja šoli, temveč tudi glede na sredstva, ki jih je pripravljena odšteti.

Dr. Vlado Schmidt
K učiteljevemu vsakdanjemu kruhu sodi več kot »vsakdanji kruh«, tudi duhovna hrana. Duhovna hrana pa terja denar. Danes bodo profesorji znova skrivaj vlekli ZETO, da jih ne bi videli učenci, ki kadijo KENT.

Duško Radović
Svoboda je, ko človek lahko razmišlja drugače, kot pa mu hoče nekdo predpisati.

Ni je hužje stvari na svetu, kakor biti v službi na prosvetnem ministertvu. Vsak se vmešava, vsak bi rad pokazal, da je tudi sam pameten človek.

Kdo vse se preriva na slovenskem pedagoškem Olimpu

Na drugem zasedanju skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije je bilo iz vrst uporabnikov postavljenih delegatsko vprašanje: Kateri so prosvetni organi in koliko jih je?

Izvajalci, uporabniki in gostje smo se spogledali: nekateri poenostavno, drugi poredno, nekaj pa bilo tudi zadrege, tudi naveličanosti, kajti delegatska vprašanja in pobude so na dnevnem redu na koncu.

Obljubljen je bil odgovor, čeprav je bilo mogoče zaznati začudenje, kdo se bo prebil skozi goščavo slovenskih prosvetnih organov. Odgovora na delegatsko vprašanje nisem slišala, saj se vedna delegatov vsakokrat menja.

Dobili pa smo gradivo za delegatsko vprašanje: Informacija o odgovorjeni razmejitvi del in naloga za organe izobraževalne skupnosti Slovenije in posebnih izobraževalnih skupnosti.

V gradivu so si naloge razmehkali (najbrž, da si ne bi hodili v velje) Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter teletvizijsko kulturo, Zavod SRS za šolstvo, Center za razvoj univerze in skupne službe ISS in PIS.

To pa še ni vse. Tu so še sekretariat pri CK ZKS, organ za vzgojo in izobraževanje pri RK ZDL. Gotovo pa imajo kakšen odborček še sindikat, gospodarstvena zbornica, DPM, RK, ZB in še kdo. Mogoče bi smeli k olimpijcem pritišeti še pedagoški inštitut obe univerzi. Naj mi bo oproščeno, če sem pozabila koga od pomembnih, kajti organov, ki se borijo za prosvetno dete, še ni konec. V omenjenem gradivu piše: »Strokovne službe ISS skrbijo v okviru pristojnosti za neposredno delovanje 19 skupščin, 19 izvršilnih organov, 19 predstavstev, 19 odborov samoupravne delavske kontrole, razne komisije ter odbore, različne delegatske skupine (počastni predsedniki PIS in OIS)«.

Učiteljski svetovi so delovne skupnosti, ki so v Sloveniji in k njim vsaj približno enako premstvo sodi še k predšolski vzgoji. To so občinske skupnosti in republiška skupnost otroškega starstva s pripadajočimi organi. Da obloženi prosvetni voz teče, je treba še nekaj koordinacij v občinskem, regijskem in v republiškem merilu.

Vsi našteti in zaradi moje nevednosti izpuščeni skrbje za blaginjo in predvsem naloge prosvetne baze. Skrbje za vzgojo in izobraževanje nekaj nad 2 milijona slovenskih duš.

me, temelje načrtov, pravilnike, standarde, normative, informacije, okrožnice, navodila, vabila, obvestila, priporočila, pakete in »drugo«. V vsej goščavi in poplavi se uboga prosvetna parakomaj znajde. Pred očmi se ti zamegljuje že ob misli, kako dojeti vsaj imena vseh pristojnih (»nadležnih«).

Toda o bogovih ne gre misliti, kaj šele govoriti bogokletno. Navsezadnje nas usmerjajo, programirajo, financirajo, nadzirajo. Nikoli se ne ve, kaj jim lahko šine v glavo.

Skratka: družbo smo si tako organizacijsko zapletli, da se v njej znajdejo le še redki posvečeni iz baze. Tudi zato smo pogosto neusklanjani, neučinkoviti, neenotni, okosteneli, predvsem pa težko premakljivi. Dobro teče lahak voz, tudi prosvetni. Rahlični prosvetni otrok ječi pod velikanovo glavo.

Usmerjeni normativi in standardi

Kot je že nekaj let v navadi, tudi letos ni smelo biti izjem. Že med dopustom smo dobili paket. Imenuje se Enotne osnove standardov in normativov za upravljanje vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v usmerjenem izobraževanju. Nastale so na podlagi 40. člena Zakona o svobodni menjavi dela za področje vzgoje in izobraževanja po večmesčnem trudu polnem delu komisije za usmerjeno izobraževanje in neutrudnega pisanja pripomb baze. Delegatsko gradivo obsega 16 tipkanih strani standardov in normativov in le eno stran več ima poročilo komisije; v njem nam sporočajo, da je komisija dobro opravila delo in zakaj pripomb baze niso mogli upoštevati.

Na dan, ko so v skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije normative sprejeli, nam je predsednik skupščine po televiziji sporočil, da so sprejeti poskusno — za eno leto.

Ko sem pregledovala delegatsko gradivo, je bil prvi vtis, da je z njimi pedagoška srenja temeljito potisnjena ob zid. Pa ne le to: spravili so nas v oglato skatlico. Kar je iz nje štrlelo, je z normativi in standardi »porazirano«. Ni je več luknjice, skozi katero bi se z vlekel slonček, kaj šele Hanibal s celo vojsko! Drugi vtis pa je bil, da z novimi normativi ohranjamo v šolstvu nizke standarde, ki bodo v najboljšem primeru ohranjali to, kar imamo zdaj, nikakor pa pripomgli k večji kakovosti vzgoje in izobraževanja. Toda to so le občutki ene same »bазнице«!

Ustavimo se le pri enotnih osnovah standardov in normativov za srednje šole in poškilimo vanje skozi pedagoško usmeritev!

Od vseh pripomb, ki jih je med podaljšano razpravo napisala in odposlala »baza«, se jih je skozi komisijsko rešeto prerinilo pet. Te so v gradivu podčrtane, da se hitro vidi upoštevanje mnenj baze. Za izračun normativnega števila učiteljev se upošteva na učitelja strokovno-teoretičnih predmetov s predpisano izobrazbo 760 ur, za laboranta 1140 ur laboratorijskih vaj na leto, za

učitelja praktičnega pouka 950 ur na leto. Da bo zadeva usklajena z zakonom, je pod točko 2. 1. 2. napisano: »Priprave na pouk in DRUGA DELA v zvezi z izvajanjem vzgojno-izobraževalnega programa se opravi v času, ki preostane do 42 ur tedensko.«

V Zakonu o usmerjenem izobraževanju je v 195. členu napisano črno na belem, da se ne sme preseči 35 ur tedenske obveznosti ob neposrednem delu z učenci pri delavcih, ki organizirajo proizvodno delo (PD) in delovno prakso (DP). Zakon nikjer ne omenja, kakšno izobrazbo najmanj ali največ mora ta neobdijteba imeti. V normativih za izračun normativnega števila učiteljev so ti delavci preprosto zadirani. Najdemo jih lahko v normativih za druga dela, kjer piše: »Za organizacijo in sodelovanje šole pri izvedbi proizvodnega dela in delovne prakse se

V kateri deželi, ki je razvita, ali, ki bi rada razvita postala, učitelju ne priznavajo dosežene izobrazbe, nimajo pa nič proti, da v skladu s svojimi znanji dobro opravlja pedagoško delo, četudi le drugo?

Kdaj se bodo zbrali najpomembnejši pedagoški olimpijci, ki nam nalagajo delo in režejo vsakdanji kruh in uskladili normativne akte?

Nadvse me tudi zanima, kako se bodo v bazi obnašali »kvadrasti« največ 36 in najmanj 30 učencev na oddelek. Sestavljalki enotnih osnov standardov in normativov v poročilu o javni razpravi ugotavljajo, da se je večina predlogov iz javne razprave nanašala na širitev predlaganih normativov in standardov; to menda kaže, da se je med izvjalci oblikovalo pričanje, da že sama širitev standardov in normativov zagotavlja izboljšanje položaja v usmerje-

vatniku je 180 stopinj. Bolj kot je rejen en kot, bolj mršava sta druga dva.

In spet bomo energijo trošili za samoupravna izčrpavanja, namesto da bi sproščeno in z veseljem delali z mladino.

Za razmislek in počitek bralcem pa tile anekdoti:

Še v prejšnjem stoletju, v ranjki Avstro-Ogrski, je prišel nadzorovat učiteljevo delo šolski nadzornik. Kot je bila tedaj navada, je znanje preverjal najprej učitelj, potem pa še nadzornik. Ko je nadzornik zahteval, naj učitelj upri: »Za tako pečlo bom pa še slovnico učil?«

Ne ve se, ali ga je nadzornik ročno postavil na hladno.

Priljubljenost in vsestranska uporabnost besede »drugo«

Svojo modernost lahko dokazujemo tudi z besedami. Pred leti je bila npr. moderna beseda »mimo« in govorci in pisci so iskali kombinacije, kamor bi šla beseda mimo. Zdaj je že nekaj mesecev popularen »segment«. Prav tako »konsenz«, kajti nekdo je ugotovil in zapisal, da uporabljajo nekateri »konsenz« na napačnih mestih, ker nimajo pojma o tej tučki. Na pedagoškem področju pa je že nekaj let v modi in se je pokazala vsestransko uporabna beseda »drugo«.

Uporablja se v Zakonu o usmerjenem izobraževanju in drugod. Zakonodajalec z uporabo vrstilskega števniča »drugo« skrajša člene in naštevanja in odpira na stečaj vrata vsem, ki želijo učiteljem vseh vrst in stopenj nalagati delo.

Predlagalci enotnih osnov standardov in normativov za usmerjeno izobraževanje pa zadevo harmonično uglašijo po denarni strani:

»Priprave na pouk in druga dela v zvezi z izvajanjem vzgojno-izobraževalnega programa se opravi v času, ki preostane do 42 ur tedensko.«

Dela, ki jih je po programih treba opraviti, financirjem pa zanje ne gre in ne gre denar iz rok, damo pod normative za druga dela. Taka dela so organizacija proizvodnega dela in delovne prakse.

Podobno stori tudi predlagatelj tez za osnutek zakona o pedagoški službi potem, ko v 17. tezi navede eksplicitno 11 organov, ki imajo pravico zahtevati pregled v šolah in vzgojno-varstvenih organizacijah. Da pa tega velikega veselja ne bi komu kratil, pusti vrata odprta z ... »...v vseh drugih primerih.«

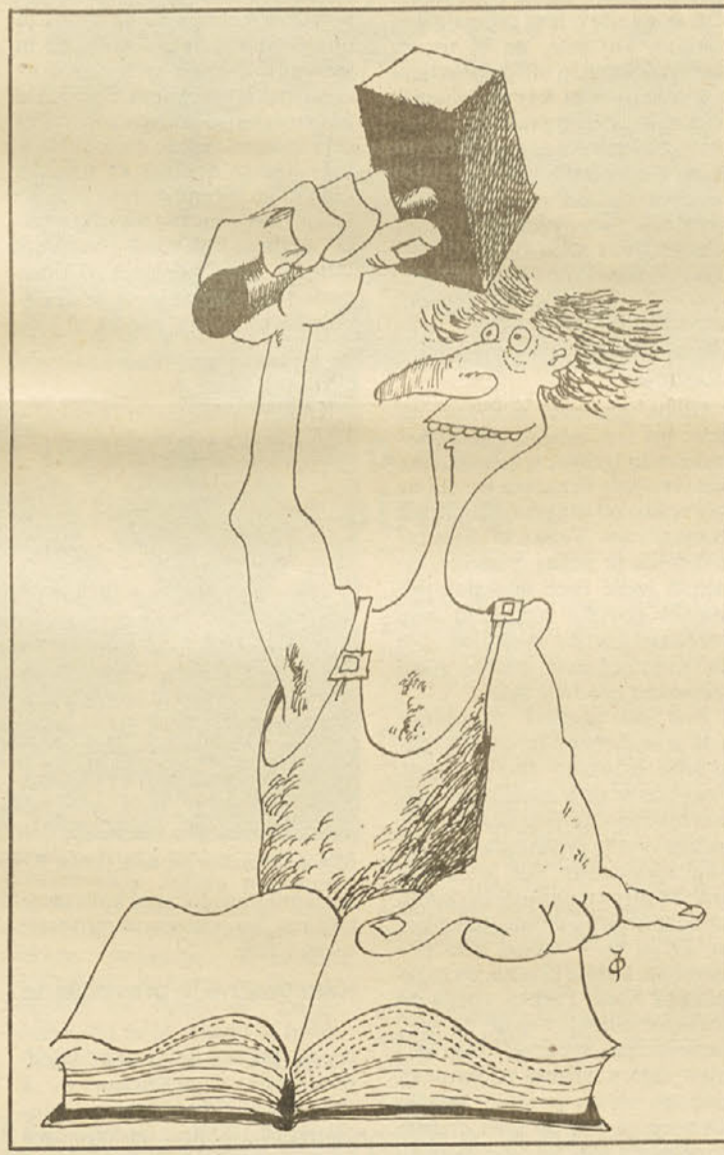
Krog je sklenjen.

Na pedagoškem obzorju so se pojavile »TEZE«

S primernim uvodom, da bi vznožje pedagoškega Olimpa prepričali in ogreli, smo delegati v Poročevalcu Skupščine SRS dobili 20 tez za osnutek Zakona o pedagoški službi.

V uvodu je rečeno, da je zdajšnji Zakon o pedagoški službi iz leta 1974 naloge pedagoške službe opredeljeval dokaj okvirno, da poudarja zlasti funkcijo nadzora nad izvajanjem predpisov o vsebini in organizaciji vzgojno-izobraževalnega dela ter skrb za skladnost vzgojno-izobraževalnega dela z idejno usmerjenostjo socialistične samoupravne družbe.

Po izkušnjah iz dozdajšnjega delovanja je za normalen razvoj vzgoje in izobraževanja v skladu z družbenim razvojem znanosti in strok nujno organizirano svetovalno delo. Pedagoški nadzor pa mora omogočati sprotno in

Izvršilni akt, karikatura: Oto Jurgec

prizna vzgojno-izobraževalni organizaciji potreben obseg dela, ki za delavca z višjo izobrazbo znaša 2 delovni uri tedensko na oddelek. Druga druga dela se seveda opravijo sama! Če opravi ta dela več ljudi, potem ima vsak zase manjše težave. To je potem drobiž. To je, lepo prosim, specifično!

Ko sem prebirala paket standardov in normativov, so se mi vsilila nekatera vprašanja: Kako dolga je harmonika, v katero je mogoče pedagoški bazi nakladati druga dela v čas, ki preostane do 42 ur na teden?

Zakaj, čemu in od kod je mogoče trditi, da sta PD in DP, s katerima so reformatorji ob uvajanju usmerjenega izobraževanja toliko mahali, zdaj ponižana na druga dela?

Od kod se tako za trdno ve, da sta PD in DP predvsem organizacijsko delo?

Od kod nekateri vedo, da je z organiziranjem DP pedagoških oddelkov manj dela, ker praksa poteka v osnovnih šolah in vzgojno-varstvenih organizacijah?

nem izobraževanju. S to bazo je res nekaj narobe: »Ali je vanjo res že tako prodrla negativna selekcija«, da noče in noče razumeti spoznanja: Čim večje je število, tem manjša je vrednost? Svojo trdo in trmasto prosvetno bučo ugotavljam, da smo plačani po normativih in ne po delu, o svobodni menjavi dela za zdaj še ne bi mogli govoriti.

18. julija sprejeti normativi in standardi bodo skupaj s panožnim sporazumom močno odmevali v delovnih kolektivih. Začela se bodo prijateljska prepričevanja in boj za točke. Dokazovali si bomo, kateri predmet je pomembnejši, znanstvenejši, napornejši, odgovornejši, abstraktnejši, bolj politično izpostavljen. ... Po pravilu so glasnejši seveda tisti, ki se pri delu manj naprezajo. Tudi pri pravilnikih velja nekaj koristnih modrosti, kot so: več točk natoleč, manj so vredne; kar si izbojujem, to bom nesel domov; če bomo pri nekaterih širokosrčni, bodo pohlevnejši dobili manj. Tu delujejo matematične zakonitosti:

Vsota notranjih kotov v tri-

strokovno spremljanje dela šol, pedagoških vodstev, učinkovito odpravljanje pomanjklivosti in nepravilnosti ter zaščito pravic učencev in staršev. Novi zakon naj bi razmejil znanstvenoraziskovalno in razvojno delo, omogočil hitrejši pretok novih spoznanj na vzgojno-izobraževalnem področju. Pedagoška služba naj bi imela jasneje opredeljeno vlogo pri povezovanju vzgojno-izobraževalnih organizacij, pomagala pa naj bi tudi strokovnim svetom pri ISS in PIS. Novosti, ki jih bo prinesel novi zakon, so še razširitev nadzora na ozde, ki izvajajo proizvodno delo in delovno prakso in se ukvarjajo z vzgojno-izobraževalnim delom pa žele izdajati listine z javno veljavnostjo. Svetovalci bodo lahko z novim zakonom neposredno ukrepali, drugačna bo vloga direktorja Zavoda SRS za šolstvo.

Ko sem se skozi teze in spremljajoči uvod nekajkrat pretolkla, sem se spomnila na Konfucijev pogovor s prijateljem (Kung Fu-ce, kitajski filozof, 551 do 479 pr. n. št.). Prijatelj je Konfucija vprašal, kaj bi storil, če bi mu zaupali krmilo države. Vprašani je najprej pribil, da bi uredi jezik. Kajti, je nadaljeval, če je jezik zanikr, so tudi zakoni zanikrno napisani, in če so zakoni zanikrni, tudi ne more biti pravice v državi.

Teze z uvodom vred so napisane v tako zavitem in nejasnem slogu, da jih je treba prebrati večkrat, pa še ne veš, ali razumeš misli enako, kot so se zapisale avtorjem tez.

Prvi vtis ob prebiranju tez (zasluzile bi najmanj tako slavo kot »jedra«) je, da iz njih štrilita etatizem in strogo hierarhično vodenje prosvete. Temu bo slej ali prej sledila siromaščina in inovacijskem in ustvarjalnem področju. Pedagoški Olimp bo z neposrednimi ukrepi in posebnimi pooblastili rožljal po vznožju Olimpa in dajal sleherni trenutek vedeti, kdo je oblast.

Spet sem si rekla: »Potrpi, Dragotičnica, še tri leta! Poslej se bodo baročno ukrivljene hrbtnice rokokojsko ukrivljale. Pametni si bodo umislili jeguljine hrbtnice, nekateri pa bodo pustili racmanu krivce in petelinu greben.«

Da doslej nismo bili pretirano zadovoljni z Zavodom za šolstvo, najbrž ni novost. Nove teze pa vsaj baze gotovo ne navdušujejo. Nekaj pripomb in pomislekov k posameznim tezam:

2. teza: Kaj misli predlagatelj pod razvijanjem vsebin? Ali je mišljeno razvijanje predmetov, pedagoške in drugih znanosti?

Glede spremljanja in dopolnjevanja programov menim, da je formulacija preohlapna. Dozdajšnji programi niso izčistični, vertikalno in horizontalno pomanjkljivo ali nič usklajeni, nekateri vsebine se prevečkrat ponavljajo, predvsem pa so delani na pamet, niso preskušani na učencih.

3. teza: Zakaj naj bi bili ozdi deležni le nadzora, nič pa svetovanja?

5. teza: Lepo in koristno bi bilo, če bo pedagoška služba s prihodnjim delom res bolj dovzetna za pobude ne le od zgoraj, temveč tudi od spodaj. Mislim, da jne bi šteli za napako, če bi znala tudi poslušati.

6. teza, 4. alineja: Kaj ko bi delo pedagoške službe usmerili ne le v sklad z izkušnjami in potrebami izobraževalne prakse, temveč nekoliko usmerili tudi razvojni, vsaj malo v prihodnost?

Prihodnjič naprej
DRAGICA MARKOVIČ

Iz prakse
za
prakso

Strokovni predmetni aktivni - boljši pouk

Pri uresničevanju družbenih in vzgojno-izobraževalnih ciljev osnovne šole imajo pri doseganju kakovosti v vzgoji in izobraževanju odločilno vlogo učitelji. V dokumentih je zapisano, da bi morali za uresničevanje tega skrbeti: kadrovske šole Zavod SRS za šolstvo in drugi.

Veliko pozornost v svetu namenijo strokovnemu spopolnjevanju učiteljev na različnih ravneh in v različnih časovnih obdobjih. Spoznali so, da je v šolskem sistemu vsaka stopnja odvisna od prejšnje. Vodi jih temeljno spoznanje, da ne morejo več mladih pripraviti za vse predvidene in mogoče družbene potrebe. Učenci v šoli dobijo trdno podlago, na kateri bodo nadaljevali izobraževanje, kaj več pa je treba sproti dopoljevati.

Letni načrt dela Zavoda SRS za šolstvo določa pomembno delovno področje strokovnim predmetnim aktivim, njihovim ciljem, vsebinam in prenovam predmetnikov in učnih načrtov ter spremljanju uresničevanja določenih vzgojno-izobraževalnih ciljev.

Učitelji posameznih predmetov so organizirani v okviru Zavoda SRS za šolstvo, organizacijske enote Maribor, v območnih in občinskih strokovnih predmetnih aktivih. Tako so tudi učitelji biologije in kemije osnovnih šol razvrščeni v dve območni in sedem občinskih skupin s skupno 105 učitelji. Poglavitni namen in usmerjanje dela strokovnih predmetnih aktivov učiteljev biologije in kemije sta določena z letnim načrtom dela. Prevladujejo tista področja, ki so podlaga za uvajanje prenovljenih učnih načrtov spoznavanja narave, biologije, kemije in naravoslovnih dejavnosti. Hkrati pa so izpostavljena tista področja, ki omogočajo učiteljem vpogled v neposredno vzgojno-izobraževalno delo pri naravoslovnem področju in pripravo za vrednotenje delovnih dosežkov pri samem pouku in naravoslovnih dejavnostih.

Vsebinski načrt delovnega področja aktivov je bil pripravljen in verificiran skladno s prenovno osnovno šole in z nalogami pedagoške nadzorne svetovne službe. Učitelji, da ima vsaka naravoslovnega veda svojo sistematiko zgrajeno na logiki naravnih zakonitosti; biologija na podlagi procesov v organizmih, kemija

na podlagi zgradbe snovi, prav tako pa navpično in vodoravno logiko naravoslovja. Ob takšni obravnavi naravoslovja so bile nenehno poudarjene naravoslovne in družbene razsežnosti znanja: »danes«, »jutri«.

Vsak občinski strokovni predmetni aktiv je natančneje, akcijsko in operativno izoblikoval svoj letni načrt dela, ki določa dva aktivna v šolskem letu, oba pa sta ponavadi v prostem času učiteljev ali ob hospitacijah, ki so spodbudni za delo učiteljev pri izpeljavi praktičnih vaj, pri naravoslovnih dejavnostih, uporabi didaktičnih pripomočkov in uporabi učbeniškega gradiva. Vse izvirne in zanimive teme predstavljajo učitelji ali ob hospitacijah, ki so spodbuda in izziv, hkrati pa tudi izmenjevanje pobud in poti do enotnih ciljev predmetnega področja.

V preteklem letu je bil temeljni poudarek namenjen predvsem:

- prenovi, uvajanju in spremljanju učnih načrtov biologije v 6. razredu, spoznavanju narave v 5. razredu in naravoslovnim dejavnostim,

- sprotne spremljanju uresničevanja posameznih poglavij iz kemije v 7. razredu, s posebnim poudarkom na izvajanju eksperimentalnega dela.

- učnim pripomočkom kot metodičnemu poceni učnemu sredstvu ter opremljanju učilnice biologije in kemije (še ni normativno).

- praktičnim laboratorijskim in terenskimi vajam, urejanju, gojitvi, vzdrževanju vivarijev, akvarijev, ekskurzijam, preučevalnemu in raziskovalnemu delu učencev,

- vključevanju računalnika in pripravi programov za biologijo in kemijo.

Razumljivo je, da je bogat program strokovnih predmetnih aktivov odsev sodelovanja in skupinskega dela učiteljev, ki z veliko vnemo in dejavnostjo pripravljajo, dopolnjujejo in uresničujejo posamezne vzgojno-izobraževalne vsebine področja biologije in kemije.

Kakovost in učinki učiteljevega dela ter njegovega spopolnjevanja so zahtevna naloga, ki bi morala imeti mnogo večjo družbeno podporo in pomoč. Žal pa dobe učitelji nemalokrat le skromno zahvalo, veliko pogosteje pa kritiko.

ROMANA JAZBEC

Zakaj so nekateri uspešnejši?

Razmišljanje ob priznanju, ki ga je prejelo šolsko športno društvo Osnovne šole Franceta Bevka v Ljubljani

Sklepna slovesnost Centra šolskih športnih društev Slovenije, konec junija, je tudi letos minila v znamenju priznanj najboljšim športnim društvom, nagrajevanju učencev in učiteljev, organizatorjev in mentorjev z zlato značko Republiškega centra šolskih športnih društev. Med njimi je bilo tudi šolsko športno društvo bežigradske osnovne šole Franceta Bevka.

Sedel sem med letos kar številnimi učitelji telesne vzgoje — mentorji šolskih športnih društev ter učenci v dvorani kina Union, kjer je bila sklepna prireditev. Med prijatim glasbenim sporedom, ki so ga pripravili mladi glasbeniki Srednje glasbene in baletne šole iz Ljubljane, sem razmišljal, kaj je tisto, od česar je odvisna uspešnost kakoga okolja — tokrat osnovne šole Franceta Bevka. Ker delo učencev in učiteljev te šole poznam, sem sklenil, da jih bom obiskal in v pogovoru z njimi skušal izluščiti še nekatere razsežnosti. To sem storil zlasti zato, ker menim, da namenjam množična obšla tovrstnim dogodkom premalo pozornosti, če pa že jo, se večinoma ukvarjajo z dosežki, manj pa jih zanimajo vzroki le-teh. Mislim, da je javnost o zahtevnem sistemu pedagoških, socioloških in psiholoških parametrov, ki opredeljujejo sestavo uspešnosti šolskih okolij, slabše obveščena. Zdi se mi, da o tem premalo govorimo, kaj šele, da bi to resnično poznali in bili pripravljeni v kratkem času kaj spremeniti. Videti je, da so vprašanja za nas manj zanimiva, ker se več ukvarjamo s širšimi izhodišči šolstva, s prepisovanjem vsebin in ur, s kritičnim ocenjevanjem tega, manj pa nas zanima šola in determiniranost njene uspešnosti.

Ustrezne možnosti in najprimernejše število učencev
Glede gmotnih možnosti za delo, pri tem mislim zlasti telovadnice in igrišča, se celodnevna osnovna šola Franceta Bevka ne loči veliko od drugih ljubljanskih osnovnih šol. Velika in mala telovadnica in nekaj zunanjih asfaltnih igrišč brez uporabnejših zelenih površin pomenijo celo nekoliko manjše možnosti, kot jih imajo nekatere mestne, zlasti primestne osnovne šole. Ena od postavk uspešnega dela je nedvomno ta, da obiskuje to šolo le okrog 560 učencev. Verjetno se prav zaradi tega učitelji telesne vzgoje in učenci lažje spoznavajo in pristneje ter pogosteje sodelujejo. Več je časa in priložnosti za reševanje majhnih, navidez nepomembnih malenkosti, ki pa so v resnici zelo pomembne. Lahko bi rekli, da so po mnenju Aleša Pečeta, enega od učiteljev telesne vzgoje na šoli, kar temeljne, saj pravi, da je njegovo delo v iskanju motivov za vsakega učenca posebej. Število učencev na šoli pa med drugim pripomore, da pri njih učencem vsak dan lahko vzame žogo v roke. In tako je, tudi v resnici,

pravijo učitelji, in ob tem ne skrivajo zadovoljstva. Užitek jih je gledati in delati z njimi.

Ugodno šolsko ozračje

Zdi pa se, da tudi manjši učiteljski kolektiv v nasprotju s številnejšim spodbudno vpliva na njihovo ustvarjalno delo. Nekateri podatki in spremljanje dela posameznih šol kažejo, da so številnejši kolektivi bolj nagnjeni k uravnolovki; to je sicer eden temeljnih motivov nerazvitega okolja ali povprečnosti, ki smo jo sicer ohranjali leta in leta. Učitelji pravijo, da jim z leti jasno začrtani slog dela in način komuniciranja s sodelavci, zlasti pa kakovostno delo, prinašajo ustrezen položaj v šoli.

K dobremu ozračju v šoli pripomore tudi to, kako sodelujejo učitelji z vodstvom šole. Ravnateljica usmerja delo na podlagi skupnega sodelovanja z učitelji telesne vzgoje, skupaj se dogovarjajo in tehtajo različne okoliščine. Pri skupnem upravljanju imajo učitelji veliko svobode in samostojnosti pa tudi odgovornosti pri strokovnem odločanju in usmerjanju posameznih izhodišč športne vzgoje na šoli. Ravnateljica se zanima za njihovo delo in ga spremlja, zato ni naključje, da učence in učitelje obišče, denimo, tudi v šoli v naravi. S tem ko se je udeležila sklepne podelitve priznanj, pa je učenecem in učiteljem telesne vzgoje

vala in vodila učence nižje stopnje, torej od 1. do 4. razreda, je po njunem večletnem garaškem delu obrodila obilne sadove. S poklicnim prijemom, pravijo učitelji telesne vzgoje, je pri učencih dovolj zgodaj mogoče ustvariti prave temelje — to pa je pri športni vzgoji izredno pomembno. Kakovostno delo z učenci nižje stopnje je pogoj za kasnejše učinkovito zahtevnejše delo. To potrjujejo izredno dobro razvite motorične sposobnosti njihovih učencev, zlasti na nižji stopnji, in solidna raven pridobljenega športnogibalnega znanja. Profesionalnost pa je tudi tista, ki lahko pravočasno in pravilno usmeri učencevo zanimanje za športnogibalno dejavnost. Smiselna razlaga, pravijo učitelji, in že dokajšnja teoretična poglobljenost mnogih športnogibalnih izhodišč tudi z učenci nižje stopnje je izredno pomembna sestavina učinkovitega sodelovanja z njimi. Navsezadnje zato, ker jih precej izhaja iz socialno stimulativnejšega okolja, pa so s tem skladne tudi njihove projekcije mnogih športnogibalnih razsežnosti. Tak prijem pa je nedvomno tudi nasprotna utež zdajšnjim vse številnejšim in dvomljivim »dosežkom« pri različnih oblikah telesne kulture.

Če je učinkovito urejanje športne vzgoje mogoče na tako imenovani mikroravni, torej v šoli, in če je poklicni prijem na nižji stopnji eden od prvih tega urejanja, lahko vprašamo, zakaj učitelji telesne vzgoje ne posegajo v nižje razrede tudi na mnogih drugih osnovnih šolah. Vzrok je več, veliko je objektivnih,

njene same sebi. Zdi se, da obstali pred nekaterimi tradicionalnimi izhodišči vase prepričane pedagogike ali tistih, ki sklicujejo nanjo brez ustreznih utemeljitev ter opoštevanja utemeljitev sorodnih znanosti. Res pa je, da si razmoma mlada antropološka vidnja zmogla utreti vseh poti do rodnihi znanosti. Nihče ne tuda poseganje učiteljev telesne vzgoje na nižjo stopnjo ne morda prineslo nekaj težav, vezanih s celotnim sistemom njihovega poklicnega znanja. Prav tako ne kaže priseti ustreznost zdajšnjega stanja. Nekateri empirično dobljeni zalniki učenčevega vrednotenja športne vzgoje na vrstni stopnji vendarle opozarjajo na precejšnjo kritičnost razhajanje med vrednotitvami opredelitvami dečkov in deklic. Ni mogoče zaneti trditve, nekatere od teh izredno kritičnih opredelitev ne napovedujejo jutrišnjih resnih motenj v učencevem in učiteljevem sodelovanju. Z ustreznimi izbiri učiteljeve telesne vzgoje, ki so vendarle zadovoljivega znanja in navsezadnje pobudniki in usmerjalci razvoja športne vzgoje v šolah, z ustreznimi dinamiko uvajanja tovrstne zasnove ter z ustreznim sistemsko rešitvijo sodelovanja učiteljev telesne vzgoje in učiteljev razrednega pouka (ne z dosedaj zgolj verbalno navduševanjem in prepričevanjem) pa bi bilo mogoče nagaj tehnico na stran večje kakovosti.

Omenjena prvina je bila dolga lez na večje pozornosti zlasti zato, ker jo učitelji telesne vzgoje osnovne šole Franceta Bevka visoko uvrščajo med svoje, ki so odločilni za uspešno delo v šolskem športnem društvu. Kakovostno, pestro učenceve interese opoštevanje delo pri rednem pouku športne vzgoje se najbolj obrestuje. Kakovostno zasnovano delo učiteljev temeljno vodilo celotne dejavnosti društva. Organizirani imajo precej dejavnosti. Čeprav bi še nekateri športni klubi žele imeti svoje zaledje v šoli, izbire panog ne širijo brezglavosti. Poglavlji želijo to, kar imajo že tako, pravijo, so učenci mnogih športnih tekmovanj premalo deležni drobnih, a pomembnih malenkosti, ki sodijo v tekmovanjem. Tudi v šoli pogostokrat zmanjkuje časa in moči za pomoč učencem pri uvajanju šolskega športnega glasila prispevkov za šolski radio in pravo različnih prireditev. Piztrebovali bi nekoga, ki bi uskljeval delo v šolskem športnem društvu.

Motiviranost za boljše delo

Manj veselo, tudi zato, ker ob koncu šolskega leta utrjuje razmišljajo, ali bo mogoče v prahodnje še vztrajati pri toliko hitrosti. Motivi? Seveda so v seli uspeha. Časa, da bi proslav z učenci, niti ne bo več. Priznanje je logičen sklep večletne dobrega dela. Največje zadovoljstvo pa vendarle prina ustvarjanje ob delu. Več veselje je na poti do zmage kot pa zmagi sami. Navsezadnje: več pa imajo, če se vračajo v šolo tudi popoldne? K pa ima uspešnejša šola — lahko brez sprenevanja vprašamo tudi mi — razen mornega zadoščenja?

Če bomo hoteli napredovati in inovativno, torej razgibano šolo bo verjetno res treba odločno priznati razlike pri delu uspešnejših posameznikov in v delu šol. Priznati bo treba torej kar je v resnici. Čim manjše nekladje med priznanjem in vslednim stanjem, tem boljše delo v šoli. Večjo demokratičnost in neenakost pri delitvi narna posameznim šolam pa treba usmeriti tako, da bo vna prinašala uspešnejšim posameznikom in družbi.

ACO CANKAR

Mlada umetnika pri delu (Foto: F. Brus)

verjetno povedala več kot s tresprijanjem po ramah in govornjem v šoli.

Kakovostno in pravočasno

Med prvimi, ki se prepletajo, je prav gotovo ena najnaprednejših organizirana in k uspešnemu delu usmerjena skupina štirih učiteljev telesne vzgoje. Odločite, da bosta dva od njih, Marica Žakelj in Marjan Černe, organizirala delo, sodelo-

prav toliko subjektivnih. Ne nameravam jih natančneje razčlenjevati. O tem navsezadnje tudi ni temeljitejših analiz. Mogoče pa je ugotoviti, če poudarim le nekaj subjektivnih razlogov, da vodstva osnovnih šol, razen redkih izjem, niso preveč naklonjena tovrstni profesionalizaciji. Mogoče je to povezano s težavami, ki nastajajo zaradi njihove premajhne samostojnosti, poklicne usposobljenosti, z ohranjanjem tradicij ali socialnega miru v šolah. Kakor koli že: res je, da se z ohranjanjem dozdanjnega stanja omejujejo na že zdaj poudarjene in sicer pomembne zdravstvene in gibalno razvedrilo vidike športne vzgoje v šolah. Zanimarjena ali neznanja in nepriznana je v zadnjih letih nemalokrat znanstveno dokazana in v otrokovem razvoju nezamenljiva pomembnost učinkovitega zgodnjega razvoja motoričnih sposobnosti in z njimi povezanega vpliva na razvoj vseh drugih področij njegovega razvoja.

Pri odpravljanju takšnega stanja so iz različnih razlogov manj uspešni tudi (ne) posegi pedagoško-svetovalne službe. Seveda se ob tem takoj odpira sklop vprašanj o tem, kako učinkovito prenašati spoznanja znanosti v prakso, kako spopolnjevati šolska vodstva itd. Včasih se zdi, da so mnoge ugotovitve športne znanosti — na nekaterih jugoslovanskih univerzah jo imenujejo kineziologija — ki z vso pravico in odgovornostjo posega na omenjeno področje, name-

Razstava slovenskih abecednikov

Od 21. avgusta do 8. septembra je bila v izložbi knjižarne Mladinska knjiga na Titovi 3 v Ljubljani zanimiva razstava slovenskih abecednikov. Pripravila sta jo bibliotekarska svetovalka iz Slovenskega šolskega muzeja Tatjana Hojan in sodelavec Mladinske knjige profesor Bogomil Gerlanc. Razstavljeni so bili abecedniki od prvega Trubarjevega iz leta 1550 pa vse do letošnje izdaje Prvega berila. Razstavo so dopolnjevali tudi nekateri zanimivi eksponati iz razstavne zbirke Slovenskega šolskega muzeja.

26. avgusta je Mladinska knjiga pripravila pogovor časnikarjev z avtorjema razstave, povabljeni pa so bili tudi nekateri

strokovnjaki, ki so preučevali abecednike. Tatjana Hojan je prikazala kratek razvoj abecednikov; ti so se od skromnih abecednih tabel, ki so bile dodane katekizmom, razvili vse do današnjih vsebinsko in ilustrativno bogatih abecednikov. Bogomil Gerlanc je povedal nekaj o svojih izkušnjah pri pripravljanju abecednikov. Pri njihovem nastajanju je sodeloval že med narodnoosvobodilno vojno, po vojni pa je uredil večino naših abecednikov. V pogovoru je bila izražena želja, naj bi Mladinska knjiga ponatisnila naše prve abecednike.

Razstavo bodo zdaj prikazali še v nekaterih drugih slovenskih mestih.

SEMINAR ZA PRIDOBITEV PEDAGOŠKO-ANDRAGOŠKE IZOBRAZBE

Univerza Edvarda Kardelja, Filozofska fakulteta — Center za pedagoško izobraževanje v Ljubljani, razpisuje v študijskem letu 1986/87 vpis v VIP za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe. Študij je namenjen srednješolskim učiteljem z visoko izobrazbo, ki si morajo po 179. členu ZUI pridobiti pedagoško-andragoško izobrazbo. Predavanja bodo na FF v Ljubljani.

Seminar obsega: 60 ur predavanj in vaj iz osnov psihologije, 20 ur predavanj iz osnov pedagogike, 30 ur predavanj in 10 ur vaj iz osnov didaktike, 20 ur predavanj iz osnov andragogike, število ur vaj iz specialne didaktike se prilagaja smerem izobrazbe kandidatov.

Izpitov ni mogoče opravljati brez udeležbe na seminarju. Kotizacija znaša 10000 din.

Prijavo z dokazili (fotokopija diplome, naslov vzgojno-izobraževalne organizacije) sprejema Filozofska fakulteta, Aškerčeva 12, Center za pedagoško izobraževanje, do 30. 9. 1986.

Vse informacije dobite na Centru za pedagoško izobraževanje, štev. tel. (061) 332-611 int. 319 ali na OE Zavoda SRS za šolstvo.

Nakazilo kotizacije sprejema Filozofska fakulteta na štev. žiro računa: 50100-603-40227.

Otrok in narava

Sklepi in stališča 6. posveta vzgojno-varstvenih organizacij Slovenije

V prejšnji številki Prosvetnega delavca smo predstavili vsebino otrokovnega posveta za delavce vzgojno-varstvenih organizacij. Bogate razprave po plenarnih razpravah in delu v skupinah so bile podlaga za oblikovanje sklepov, stališč in usmeritev za nadaljnje delo.

Misli in predlogi iz razprav so ob koncu 6. posveta vzgojno-varstvenih organizacij strnili v nekaj vsebinskih skloпов: pravnave vsebine in njihovo razmerje do Vzgojnega programa za vzgojo in varstvo predolskih otrok, metode spoznavanja otrok z okoljem s poudarkom na neposrednem opazovanju in raziskovalni igri, uvajanje izbranih vsebin naravoslovnih znanosti v vzgojno delo in otrokov spoznavni razvoj, vzgojna sredstva in pripomočki ter razpoložljiva strokovna literatura in priročniki za vzgojiteljice. Posebna pozornost je bila namenjena logiki govora in zdravstvenemu delu v vzgojni praksi v naravnem okolju.

Večina razpravljalcev v skupinah je menila, da so Vzgojni program za vzgojo in varstvo predolskih otrok in metodični priročniki, ki jih je izdal Zavod SRS za šolstvo, prinesli v pedagoški proces obilje sodobnih tem in dejavnosti s področja naravoslovnih znanosti. Z njimi otrok spoznava naravne pojave in zakonitosti, se v okolju lažje znajde in ga za svoje potrebe tudi obvladuje. Vsebine, ki smo jih obravnavali na posvetu, ne presegajo okvirov vzgojnega programa, če vzgojiteljica pri njihovi izbiri in usmeritvi v vzgojni praksi upošteva načela nazornosti, življenjske in psihične bližine in otrokovo zanimanje.

Vsebinska zasnova posveta je obsegla tudi na področje človeških dosežkov in možnosti za ohranjanje sveta. S temami iz tehnike vzgoje je bilo zavezano otrokovemu globalnemu načinu dojemanja, zaradi česar je težko deli okolje na naravne predmete in tiste, ki jih je ustvaril človek. Ob teh ugotovitvah se je v skupinah oblikovalo mnenje, da je v vzgojnem programu treba določeno opredeliti vsebine, ki jih otrok spoznava po različnih sredstvih znanosti in tehnologije. Razpravljalci so opozorili predvsem na prečeta vprašanja varstva okolja, na sodobne naprave s področja računalništva in ob tem prebrali ustreznih vsebin, ki ne smejo biti prepuščene samo vzgojiteljici. Vzgojni program s področja spoznavanja naravnega okolja bi se nujno moral vključevati in poglobljati v učni načrtu prvih razredov osnovne šole.

Razpravah o metodah vzgojnega dela se je oblikovalo stališče, da ostaja igra v predšolskem delu otrokova temeljna dejavnost, čeprav se ob njej postopoma pojavljajo dejavnosti s konkretnimi cilji. Tudi okolje spoznavanja otrok najuspešneje oblikujemo z naravnimi pojavi. Pri seznanjanju otrok z naravo imata pomembni metodi neposrednega opazovanja in naravnem okolju temeljnega preskušanja in raziskovanja ali raziskovalna proučevanja. Predvsem glede zadnje je postavljen nekaj zahtev, ki mora vzgojiteljica upoštevati pri organizaciji dela:

Elementarno raziskovanje preskušanje morata biti vključena v vsakdanje vzgojno delo in postati logična posledica spoznavanja otrokove radosti. Vsa orodja, naprave in predmete, ki jih otrok uporablja pri seznanjanju, naj bodo uporabljivi vsak dan in naj bodo za otroka povsem varni.

— Potek in dosežki preskušanja morajo biti smiselni, otroku naj omogočajo pridobivanje koristnih izkušenj, znanja in spretnosti, ki mu bodo pomagale, da se bo znašel pri vsakdanjih opravilih.

— Vse tovrstne dejavnosti naj zbujejo v otroku željo po nadaljnjem raziskovanju in mu privzgojajo pravičen odnos do narave.

— Metodični postopki naj kar najbolj spodbujajo razvoj otrokovih umskih zmožnosti in ustvarjalnost ter ga usmerjajo tudi v besedno razlago pričakovanih in doseženih rezultatov.

V zvezi z metodami, ki jih vzgojiteljica uporablja pri seznanjanju otrok z naravo, je bilo poudarjeno, kako pomembna je kakovostna razlaga, ki spremlja otrokovo opazovanje in raziskovanje. Pri tem so razpravljalci kritično opozorili, da morajo imeti vzgojiteljice delavke dobro splošno in strokovno znanje.

Največ vprašanj je ostalo po razpravah v zvezi z vsebinami in metodičnimi postopki, ki naj otroku predstavijo nevidna dogajanja v naravi in tiste prvine, ki niso dostopne neposrednemu opazovanju, pa otroke zanimajo in zadevajo — kemijski in fizikalni procesi, onesnaženje narave itd. Ugotovili smo, da bomo morali na vprašanja, kako naj jih uvajamo v vzgojno delo, odgovoriti hkrati s konkretizacijo smotrov in vsebin vzgojnih načrtov na področju spoznavanja okolja.

Razprave tudi niso prinesle enotnega stališča do izbranih vsebin iz naravoslovnih znanosti, s katerimi bi si otroci na podlagi sistematičnih praktičnih dejavnosti pridobivali fizične izkušnje, si oblikovali posplošne pojme o naravi in razvijali višje miselne procese. Prav s tem problemom se ukvarjajo številne študije v svetu in pri nas. V uvodnih referatih sta opozorili nanj dr. Aleksandra Kornhauser in mag. Ljubica Marjanovič. Neusklajena mnenja o sistematičnem vplivanju na otrokov spoznavni razvoj s sredstvi, ki so vsebina naravoslovnih znanosti, so bila na posvetu postavljena kot izziv strokovnjakov, da z vidika psihologije, pedagogike in naravoslovnih ved skupno in usklajeno dajo jasne odgovore in metodične napotke, kako takšna sredstva uvajati v vzgojno prakso.

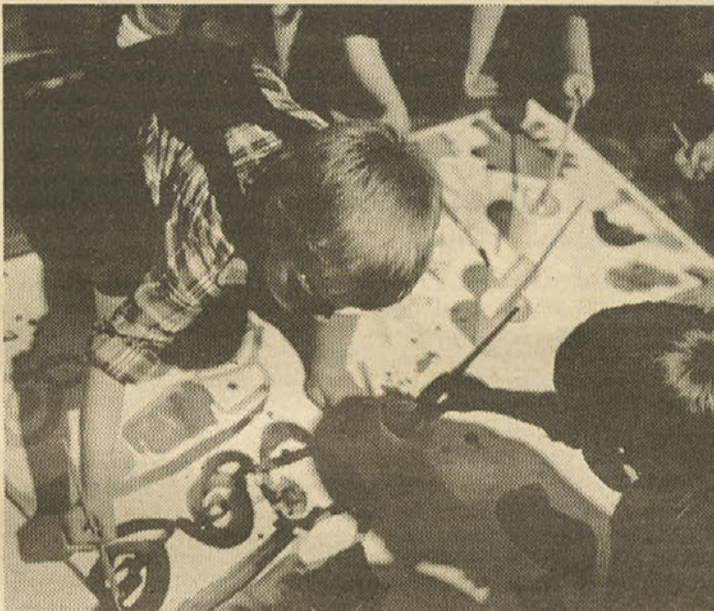
V razpravi o vzgojnih sredstvih so skupine oblikovale enotno mnenje, da je neposredno naravno okolje še zmeraj prvo in najboljšo vzgojno sredstvo, s katerim otrok spoznava svet in njegove pojave. Toda čedalje več je otrok, ki so prikrajšani za vsakodnevni stik z naravo. Industrializacija, nenaseljena rast naselij, raba pesticidov, onesnaževanje okolja in nedavna katastrofa bistveno omejujejo otrokovo možnost, da bi naravo doživljal v neposrednem stiku z njenimi sestavinami. Nujno je, da oddelke opremimo z vzgojnimi sredstvi, ki otroku posredno pomagajo do predstav in pojmov.

Vzporedno z opredelitvijo vsebin, konkretnih smotrov, načrtno izbranih skloпов tem in iskanjem novih metod dela bi bilo treba spopolniti ustreznost vzgojna sredstva. Pripraviti bi morali tudi strokovna navodila za uporabo in študijsko spremljati njihov vpliv na otrokov čustveni, socialni in intelektualni razvoj ter oblikovanje njegovega odnosa do narave.

Kazprave o strokovni literaturi, priročnikih in metodičnih napotkih so pokazale, da vzgojiteljice dobro poznajo literaturo, ki sta jo izdala Zavod SRS za šol-

stvo in Pedagoški inštitut. Manj pa segajo po strokovnih knjigah, v katerih so predstavljena posamezna področja naravoslovnih znanosti. Zanimive vsebine iz spoznavanja okolja objavlja Ciciban, nekaj pa jih najdemo v prilogi revije Otok in družina. Da bi jih lahko v večjem obsegu in poenoteno uporabljali kot spodbudo za vzgojne dejavnosti, bi jih bilo treba razčleniti in določiti, katere spadajo v vzgojni program.

Mnenja in sklepi skupinskega dela kažejo, da bo treba v prihodnjem obdobju skupaj s strokovnjaki s področja predšolske pedagogike, Zavoda SRS za šolstvo in drugih odgovornih ustanov narediti izbor ustreznega in potrebnega slovstva, ki bo vzgojiteljicam v pomoč pri načrtovanju in uresničevanju smotrov seznanjanja otrok z naravnim okoljem.

Posvetovanje o kiču v knjigah za otroke

OTROK IN KNJIGA — revija za vprašanja mladinske književnosti, knjižne vzgoje in s knjigo povezanih sredstev pripravljata letos posvetovanje O KIČU — POSEBEJ V KNJIGAH ZA OTROKE. Posvetovanje bo 20. novembra 1986 v Mariboru. Referati in razprave bodo posneti in objavljeni v 25. številki revije Otok in družina. K posvetovanju želimo pritegniti čim širši in raznovrstnejši krog udeležencev (tudi psihologe, sociologe, pedagoge, urednike, knjižničarje, knjigarje in druge). Pogovor bo vodil dr. Denis Poniž. V referatih bodo predvidoma

obravnavane teme: definicija kiča (spoznavna, estetska, življenjsko-slovovalna kategorija; kriteriji); kič pri odraslih, kič pri otrocih (razmerje; različnost in podobnost; vplivi); kaj vpliva na otrokovo odločitev za kič; kič v deklisli in fantovski literaturi; odnos družbe do kiča (založbe, knjižnice, knjigarne itd.); ideološki kič; uspešnost estetske vzgoje (posebej v vrtcih in šolah); kič v medijih (radio, televizija, film, časopisi in revije).

Za uvod je mag. Miran Hladnik že najavil komentirano bibliografijo del o kiču v slovenščini.

Uprizoritev otroške operete Kresniček v Šentvidu pri Stični

Kulturno društvo Osnovne šole Ferdo Vesel iz Šentvida pri Stični je pod režijo mlade glasbenice Marte Kramar 20. 6. 1986 ob 20. uri z velikim uspehom uprizorilo otroško opereto Radovana Gobca KRESNIČEK ob klavirski spremljavi Vide Kramar. Predstava je bila v nabito polni dvorani Kulturnega doma.

Vloga Kresničeka je zahtevala zelo dobrega pevca in igralca in prav to vlogo je prikužno in brezhibno izvedla učenkica tretjega razreda, nadarjena Irenca Golf, pod vodstvom režiserke Marte Kramar. V opereti Kresniček nastopa še okrog šestdeset pravljanih bitij, sonce, luna, zvezde in razne gozdne živali; vse vloge so odigrali člani otroškega in deloma mladinskega zbora osnovne šole iz Šentvida. Vsi nastopajoči so bili v kostumih, ki jih je izdelala režiserka, škoda je le, da je bil oder za tako pestro sceno prete-

sen. Vsi nastopajoči so bili tudi glasbeno in igralsko dobro pripravljani in sproščeni.

Po končani predstavi je režiserka Marta Kramar povedala, da je s predstavo zelo zadovoljna in da ima z učenci, ki so tokrat nastopili še veliko lepih načrtov, saj so prizadevani in vztrajni pri še tako napornem delu.

Pohvale vredno je, da se je nekdo po dolgem času spet odločil za delo z otroki na glasbenem področju, saj nam to zagotavlja dobre prihodnje pevce v mladinskih in odraslih pevskih zbora — prav zborovsko petje pa je v Šentvidu pri Stični tradicija, ki jo je treba nadaljevati tudi v prihodnje.

Mladim izvajalcem in njihovi režiserki se zahvalujemo za prijeto doživetje, obenem pa jim čestitamo in želimo še veliko takšnih in podobnih uprizoritev.

HVALEŽEN IN NAVDUŠEN POSLUŠALEC

predšolska
vzgoja

10 LET VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA LUCIJA

Po sodobnih poteh razvoja

Začetki organizirane družbene skrbi za predšolskega otroka v Krajevni skupnosti Lucija segajo tja v leto 1968, ko je pri Osnovni šoli Lucija začel delovati oddelček za otroke, stare od treh do sedem let. Smelejši koraki v razvoju otroškega varstva pa so bili storjeni leta 1969, ko so na občinski praznik odprli pri osnovni šoli prizidek, ki je bil namenjen vzgoji najmlajših.

Nagla stanovanjska gradnja, urbanizacija naselja in priseljevanje zlasti mlajših družin, so potrebo po vzgoji in varstvu predšolskih otrok iz dneva v dan večali. Zato smo se zelo trudili, da bi pridobili nova mesta in širili zmogljivosti. Prizadevanja so rodila sadove; leta 1976 je bil zgrajen v Krajevni skupnosti Lucija prvi vrtec za 170 otrok.

Ti mejniki so v naši kroniki zapisani z velikimi črkami, saj pomenijo trden temelj nadaljnjega in uspešnega razvoja otroškega varstva.

Deset let Vzgojno-varstvenega zavoda Lucija je skromen jubilej, vendar dovolj pomemben, da ob njem postanemo, se zamislimo in ocenimo doseženo ter nakažemo nadaljnjo pot.

V teh letih smo dodatno zgradili drugi del vrta za sto otrok, pridobili dve varstveni družini za 30. zgraditi vrtec in Strunjanu za 20 in vzgojno-varstveno enoto Ježek v bloku za 80 otrok. Tako ima dandanes v Krajevni skupnosti Lucija in Strunjan družbeno organizirano predšolsko vzgojo več kot 60 odstotkov otrok. Dolgi vrsti čakajočih na sprejem ne poznamo več, lahko se pohvalimo, da zagotavljamo vzgojo in varstvo za vse otroke, katerih starši to potrebujejo in želijo.

Zavedamo se, da brez znanja in boljše izobrazbe ni napredka in kakovostnega dela. To smo tudi dokazali z načrtnim usposabljanjem pedagoških delavcev. Pred desetimi leti je otroke vzgajalo in varovalo predvsem laično osebje, zdaj pa imajo vse vzgojiteljice in večina varuhinj ustrezno pedagoško izobrazbo. Celotno vzgojiteljsko si je že pridobilo, dve pa si pridobivata izobrazbo na višji stopnji.

Prva leta delovanja smo svoje strokovne moči usmerili v spopolnjevanje dnevnega varstva. Sodobna zasnova predšolske vzgoje temelji na sodelovanju s starši, odpiranju vzgojno-varstvenega zavoda v okolje, kjer deluje, na vključevanju vseh otrok iz krajevne skupnosti v vsaj eno obliko vzgojnega dela, na povezovanju z drugimi dejavniki, ki sodelujejo pri vzgojnem procesu in pomagajo oblikovati otrokovo harmonično osebnost. Tem novim tokovom skušamo slediti pri organizaciji življenja in dela našega vrta. Razvili smo veliko drugih oblik vzgojnega dela: pevski zbor, likovni krožek, ritmiko, telesno vzgojo, tabor-

ništvo, smučarski in plavalni tečaj, letovanje, cicibanovo hranilnico, športno in prometno značko.

Naša vrata so se zadnja leta pogosteje odpirala tudi staršem in drugim zunanjim sodelavcem; vsi ti so prislunhili našim željam in spodbudam o medsebojnemu sodelovanju v vzgojnem procesu. Tako je veliko staršev in zunanjih sodelavcev sodelovalo in pomagalo pripravljati proslave in prireditve, sejme in slašničarne za otroke, vodili so smučarski tečaj in tabornike, pripovedovali pravljice, borci pa doživetja iz NOV, seznanjali so otroke s svojimi poklici in opravili.

Zivimo na narodnostno mešanem območju, kjer si dva naroda, dve kulturi, slovenska in italijanska, podajata roke. Vzgoja za sožitje, ki smo jo začeli načrtovati, z uvajanjem italijanskega jezika v oddelke priprave na šolo leta 1981, je prerasla okvire, določene z zakonom. Otroci ne spoznavajo le italijanščine, temveč v vsakdanjih okoliščinah pri igri, prireditvah in izletih tudi kulturne navade italijanske narodnosti. Uče se medsebojnega spoštovanja upoštevanja drugega, uče se živeti skupaj.

Sodobno, razgibano in vedno bolj zapleteno življenje zahteva interdisciplinarno obravnavo otroka in prav takšno organizacijo vzgoje. Strokovnjaki iz različnih področij medicine, psihologije, pedagogike in sociologije pomagajo vzgojiteljem in staršem z vzgojnimi nasveti prehoditi številne težave. Zato smo v teh letih razvili sodelovanje z osnovno šolo, z zdravstvenim domom, s Svetovalnim centrom, s Centrom za socialno delo in Centrom za korekcijo sluha in govora.

Zgoščen in kratek prikaz naše dejavnosti zgovorno kaže moč in pomen družbeno organizirane skrbi za otroke, ki postopoma, a vztrajno prerasča v središče predšolske vzgoje v krajevni skupnosti in se zato mora z iskanjem novih oblik dela neprestano prilagajati potrebam otroka in družine.

Nadaljnja pot razvoja otroškega varstva se nam kaže predvsem v neprestanem zboljševanju kakovosti našega dela. To pa bomo dosegli le z zboljševanjem življenjskih razmer v vrta, s postopnim zboljševanjem standardov in normativov, z vključevanjem vseh otrok v vsaj eno obliko vzgojnega dela, z zviševanjem ravni naše izobrazbe.

Vse to pa se bo uresničilo le z večjim razumevanjem in podporo širše družbene skupnosti, s spoznanjem, da je vzgoja in izobraževanje naložba v znanje in sposobnost otrok, ki bodo ustvarjali in oblikovali družbeni razvoj na začetku 21. stoletja. Zato res ni vseeno, kakšno popotnico jim bomo dali na pot. VOJKATA ŠTULAR

Razpisna komisija

OSNOVNE ŠOLE JOSIP BROZ TITO TRBOVLJE

razpisuje po določilih statuta šole prosta dela in naloge

— RAVNATELJA

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev, predpisanih z Zakonom o združenem delu in z Družbenim dogovorom o oblikovanju kadrovske politike v občini Trbovlje, izpolnjevati še splošne pogoje, ki jih določa 137. člen Zakona o osnovni šoli, imeti vsaj pet let delovnih izkušenj pri vzgojno-izobraževalnem delu, strokovne, organizacijske in delovne sposobnosti za opravljanje nalog iz pristojnosti ravnatelja šole ter biti družbeno-politično dejavni. Ravnatelj bo imenovan za 4 leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z ustreznimi dokazili v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Josip Broz Tito Trbovlje, Leninov trg 6 — z oznako »za razpisno komisijo«.

srečanja spomini

»Ljudska oblast zahteva, da si vedno in povsod na razpolago!«
Miloš Ledinek

To geslo, ki je bilo vodilo po osvoboditvi, je marsikoga, tudi mene, močno prizadelo in poslalo na to ali ono odgovorno delovno mesto. Pri tem ni nihče pomislil na osebne koristi, temveč nesebično le na koristi skupnosti. Tedaj ni bilo pomembno, kako boš živel, treba je bilo tja, kamor te je poslala »Ljudska oblast«, in garati. Tako se je zgodilo tudi meni poleti 1946. Komaj sva si z ženo uredila življenje v Ljutomeru, že me je zagrabilo to »geslo« in moral sem na drugo mesto, na teče in odgovornejše delo. Začelo se je takole:

Ko sem nekega večera pozno prišel v pisarno s terena, me je tajnica Slavica Zacherlova še čakala. Bil sem presenečen, da je še v pisarni. Na vprašanje, kaj dela še tu, mi je odgovorila: »Tu imaš pismo, kličejo te v Ljubljano na ministrstvo.«

»Mene, zakaj?« sem vprašal, vzela pismo in ga prebrala. Nujno sem se moral zgledati pri tovarišu Venceslavu Winklerju na ministrstvu za prosveto. Odločil se se, da bom takoj naslednji dan odrinil v Ljubljano.

Vso noč z ženo nisva spala, premišljevala sva, zakaj me kličejo, kaj neki nameravajo z menoj in podobno. Najbolj sva se bala selitve v neznan okolje, saj sva si v Ljutomeru vsaj za silo uredila življenje.

Moral sem zgodaj vstati, vlak je odpeljal iz Ljutomera že okrog četrte ure. Dolga in naporna pot me je utrudila. Ko smo prišli v Ljubljano, sem se takoj napotil na ministrstvo za prosveto k tovarišu Winklerju.

Zelo vesela sva bila drug drugega. »Si že prišel?« me je vprašal in se nasmehnil. Potem ko sva malo poklepatala in mi je povedal, kje je ta ali oni soborec, jaz pa sem mu potožil, kakšne težave imam v Pomurju, je rekel: »Pomeniti se morava, zakaj so te klicali v Ljubljano.« »To bi tudi jaz rad vedel!« sem odgovoril. Nekako takole je začel:

»Tu so bili vsi zelo zadovoljni s tečajem, ki si ga pripravil in vodil v Ljutomeru. Tovariš Čopič je napisal poročilo v samih superlativih. Ti veš, da je Čopič zelo kritičen, in če je dal tako poročilo, potem vemo, da je bilo res vse v redu. Zdaj smo ti namenili podobno nalogo. Ta naloga pa bo malo težja od lanske.«

Postal sem radoveden in dejal: »Pa ne spet kakšen tečaj?«

»Drži, toda ne začetni, temveč nadaljalni. Dobil boš dva ljub-

ljanska tečaja, približno 100 tečajnikov, ki so lani v Ljubljani končali prvi tečaj, zdaj pa morajo opraviti še drugega; obsegal bo splošno izobraževalne predmete, slovenščino in ruščino, matematiko, fiziko, kemijo in biologijo.«

»Torej najtežji predmet!« sem pristavil.

»Najtežji, prav zaradi tega boste morali v mariborskem okrožju izbrati najboljše predavatelje!«

»Zakaj v Mariboru, če sta pa ljubljanska tečaja?« sem mu segel v besedo.

»Le počasi, nisem ti še povedal vsega. Menili smo, da bi bil tečaj v Murški Soboti, predvsem zato, ker je tam več možnosti za prehrano. Saj veš, povsod drugače, zlasti v mestih, je s prehrano težko. Tečajniki so z vseh vetrov Slovenije. V Murški Soboti so tudi prostori. Dijaški dom s kuhinjo in velika šola, kjer boste lahko imeli pouk, pa tudi gimnazija, kjer boste dobili predavatelje. Tudi tu so prednosti, poleg hrane,« je dejal in me opazoval, kakšen vtis go napravile name nove vlogo.

Res, nisem se znašel. V trenutku sem bil v mislih v Murški Soboti ter videl šolo in dijaški dom, videl sto mladih ljudi, ki jih bom imel in katerim bom moral dati znanje s tako širokega področja predmetov. Nisem se znašel, čeprav sva bil postavljen že pred nešteto težkih nalog. Nisem vedel, ali bom zmozel vse to, kar zahtevajo od mene. Zrl sem prede in molčal pa spet pogledoval Winklerja, ki se mi je nasmehnil in nazadnje rekel: »No, Domen, nikaner se ne ustraši naloge. Vemo, da jo boš zmozel. Ko smo prešteli naše ljudi, smo dejali, da si le ti zmožen za izpeljavo. Seveda pa boš moral imeti vso oporo in podporo na okrožju. Dali ti bodo pooblastil. Kot organizacijski in pedagoški vodja tečaja boš imel še politične ure, vsi drugi se morajo ravnati po tvojih navodilih. In še tole naj ti povem,« je dodal resno in zaupno, »odgovarjaš za to, da bodo vsi končali tečaj, saj veš, da nam primanjkuje prosvetnih delavcev in nam gre za vsakega učitelja!«

Pogovarjala sva se še o raznih podrobnostih, dal mi je učne načrte za tečaj in za vse predmete in rekel: »Čimprej pojdi na okrožje v Maribor, Miloš Ledinek ima vsa navodila glede tečaja in naloge, da politično vse pripravi, to se pravi, da uredi z okrajnim komitejem, okrajnim ljudskim odborom in s prosvetnim oddelkom vse, kar je v zvezi s tečajem.« Nazadnje sem se še pozanimal, kako je s financiranjem tečaja, kajti

Odločbe so usmerjale življenje

Ob štiridesetletnici učiteljskega tečaja v Murški Soboti

tečaj, ki sem ga vodil v Ljutomeru, je bil pravzaprav zastoj. »Tudi glede tega smo se pomenili z mariborskim okrožjem, ki bo sklenil pogodbo s soboškim internatom glede hrane, osebja in drugega, da s tem ne boš obremenjen. Edino, na kar boš moral paziti je, da ne bodo preveč razsipali!« Odločbo o imenovanju ti bomo poslali po pošti.«

Pogovor o tečaju je bil končan, jaz pa sem dejal: »S tem tečajem ste mi prekržili načrte. Prvi dopust sva hotela z ženo izrabiti, da bi obiskala znanca na Dolenj-

Zelo me je skrbelo, kako bomo izpeljali to nalogo, zato sem jo takoj naslednji dan mahnil v Murško Soboto. Bil pa sem veselo presenečen. Kamor koli sem prišel, sem zvedel, da se že pripravljajo na tečaj. Čeprav je bilo do začetka še teden dni, so v dijaškem domu in v šoli že urejali prostore. Ravnatelj dijaškega doma tovariš Kučan mi je razkazal kuhinjo, spalnice za moške in moje sobo, nato pa sva si v gimnaziji še ogledala spalnice, kjer so nameščali postelje za ženske, in učilnice.

ali večjih prekrškov ni bilo, neprijetnosti smo imeli le s predavatelji. Profesorji namreč niso mogli prilagoditi svojega dela takšnemu tečaju, pred očmi so imeli redno delo na gimnaziji; to se namreč razlikuje od dela v tečaju, kjer je treba obširno snov prilagoditi omejenemu času in tudi ljudem, ki so prišli z različnim znanjem in ki so doslej delali na različno organiziranih šolah v raznih krajih Slovenije. To ni bila redna šola, to je bil nadaljalni tečaj, v katerem naj bi tečajniki dobili podlago iz predmetov za nadaljnji študij. Prav glede tega smo se včasih ostro spoprijeli, vendar to ni vplivalo na delo.

V tečaju smo organizirali mladinsko organizacijo, kulturno delo in razne izlete, da so tečajniki dobro spoznali kraje tega dela naše domovine.

Edina neveščnost so bile uši, ki so jih našli pri dekleh. Nerodna zadeva, vendar smo takoj dobili dovolj diditijski in tako nadlogo odpravili v nekaj dneh. Smešno je bilo le, da so dekleta z rutami na glavah hodila na predavanja. Čas je hitro mineval, bližali so se izpiti, živčnost in napetost sta se povečevali.

Na konferenci pred izpiti smo se spet sporekli. Vztrajal sem, da merila pri spraševanju ne smejo biti prestroga, profesorji pa so hoteli zadevo zostriti. Zavedal sem se, da nam je vsak učitelj potreben, da so tečajniki iz različnih okrajev z različno poprejšjo izobrazbo, da pa so se zelo obnesli v učiteljskem poklicu in da je pod njimi še veliko možnosti za nadaljnje izobraževanje.

Kot vodja tečaja in predsednik komisije sem imel zadnje besedo pri oceni, in zato so tudi nekateri slabši tečajniki naredili tečaj.

Profesorji so me sicer zaradi tega pisano gledali, vendar se je vse poravnalo na valet, za katero so tečajniki pripravili tudi lep kulturni spored. Pozabljeno je bilo vse, kar se ponavadi dogaja med tako množico mladih. Vsi so bili zadovoljni, posebno še z odlično kuhinjo, saj so se vsi potrudili, da so lahko, kljub pomankanju tega ali onega, postregli in zadovoljili toliko ljudi. V Ljubljani so imeli srečno roko, ko so izbirali kraj za tečaj, povsod drugod bi bilo s prehrano več težav kot v Murški Soboti.

Poslovili smo se in razšli, novim učiteljem pa zaželeli veliko uspehov pri delu in študiju. Tudi sam sem bil zelo zadovoljen z uspehom in sem mirne duše lahko napisal poročilo o tečaju in ga odposlal v Ljubljano.

PREMESTITVE BREZ UGOVORA

Moja prizadevnost in skrb, da bi dobro opravil nalogo, ki sem jo prevzel z vodstvom tečaja, me je na drugi strani »pokopala«. Nekako v drugi polovici avgusta, pred končnimi izpiti v tečaju, sem

dobil nujen poziv, naj se zgledam v Mariboru pri tovarišu Ledinek

Niti slutiti nisem, kaj me čakajo. Menil sem, da hoče imeti pri odhodu v Ljubljano, kamor bil premeščen, podrobnejše poročilo o tečaju. Ledinek je bil večkrat imenovan za pomočnika prosvetnega ministra. Odšel se je v Maribor in začuden pogledal ko sem v predsobi srečal nekake znanca, prosvetne delavce. Vsi dobili prav takšno vabilo. To slutnje so me obšle, da bo nek izrednega kajti, če bi šlo za tečaj bi bil povabljen sam, in ne s kakšnimi drugimi.

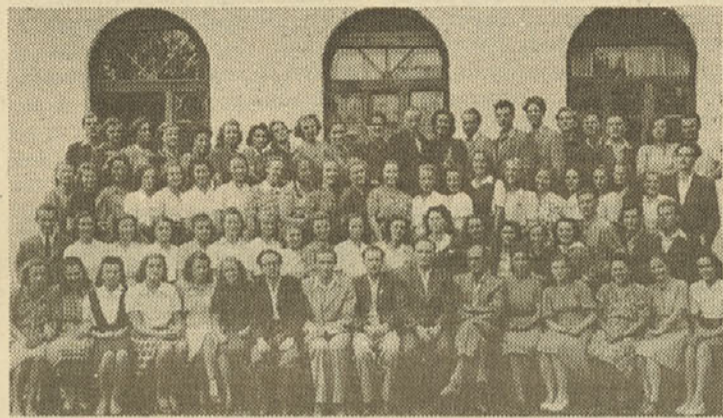
Videti je bilo, da tovariš Ledinek ni bil zadovoljen s svojo premetitvijo v Ljubljano. Ko smo mu čestitali k imenovanju, nismo mu osemno zavrnili: »Tudi vi boste požrti še grenko pilulo, ne sanjajte!« Njegov odgovor nas je prijetno senetil in zresnil. Nič dobrega nisimo pričakovali.

Kar v predsobi nas je posla na klop, sam pa je stopil pred in nato osorno, kakor je znal, on, spregovoril: »Tako, zdaj se bomo mi pomenili. Ljudska oblast zahteva od vas, ki ste se doslej izkazali, da greste na odgojne položaje. Ti boš šel v Ljutomer, ti v Slovensko Bistrico v Slovenj Gradec!« Ko je pokazal name, je dejal: »Ti si že zdelo Murški Soboti, zato boš ostal tam!« Čutil sem, kako mi je udarila v obraz, bil sem bestidil kajti komaj sem si malo ure življenje, spet selitev. Takšne premetitve so bile za vsakega hud udarec. Ko sem premišljeval o tem, je njegov glas spet prerel prostor: »Ste razumeli, vaši dokreti so že napisani. Ali ima kaj proli?«

Kaj smo hoteli, le zasmeh smo se. Toda to je bil besen smeh, saj smo menda vsi mislili enako. Le upravitelj iz Slovenske Bistrice, ki je bil imenovan za nadzornika, je prestrašeno rekel: »Tovariš načelnik, ne čutim se sposobnega za to delo.« Ledinek ga zneapogledal in izbruhnil: »Kaj z vašimi braji?« Seveda, kako to nislis?« je upravitelj boječe zategel. »Potem pa preberi kako pedenško buklo, pa boš sposoben!« In je dejal ter odprl vrata v svojo pisarno, vzel z mize odločbe in na njih razdelil. »Tako, zdaj pa tvoj na delo, s prvim septembrom morate biti na novih mestih — združite vo!« Dal je vsakemu roko in smehljaj. Odšli smo. Kakšni bili naši občutki, se ne da popisati...

Že med sklepnim delom tečaja sem na okraj vse uredil glede premetitve, najbolj veseli pa me bil tovariš Horvat, ki je bil tu na zornik. Seveda so mi vsi obljubili da mi bodo pomagali dobiti stanovanje, toda prav to ni šlo tako gladko od rok, kot smo si zamislili.

VILKO KOLAR DOMEN

Skupina tečajnikov v Murški Soboti l. 1946

skem in šla malo v Dolenjske Toplice, oba sva dokaj utrujena, zdaj bom pa dva meseca zabunkan v Murški Soboti in to v najhujši vročini!« Nasmehnil se je, me potrepjal po rami in dejal: »Kaj ne veš, da postavimo dobrega aktivista vedno tja, kjer je najbolj potrebno?« Oba sva se smejala, čeprav jaz bolj grenko, in se poslovila. V Ljubljani sem obiskal nekaj znancev, potem pa s prvim popoldanskim vlakom odrinil proti Mariboru. Doma, v Radvanju, so bili začudeni, saj me niso pričakovali.

Drugo jutro sem takoj odšel na okrožje k tovarišu Ledinek.

»Si že bil v Ljubljani?« me je ostro pozdravil, tako kot ponavadi.

»Žel!« sem odgovoril, Ledinek pa je nadaljeval: »Potem pa tako že vse veš, da nama ne bo treba na dolgo in široko razpravljati.«

Povedal mi je še, da je v Soboti vse urejeno in naj grem čimprej tja ter se pomenim na okraju. Glede predavateljev je dobil ravnatelj gimnazije tovariš Ravbar vsa navodila. »Le glej, da bo vse v redu, začeti moraš takoj 1. julija in želim ti veliko uspeha!« Ponudil mi je roko in pogovor je bil končan.

S prvim vlakom sem se odpeljal proti Ljutomeru, kjer so me že čakali, kajti bili so radovedni, kakšne novice bom prinesel iz Ljubljane. Predsednik Slavici je dejal: »Mar v Soboti nimajo človeka, ki bi lahko vodil tečaj, da moraš ti tja? Čudno!«

Še bolj je bila razočarana žena. Jokala je, ker ne bom mogel na Dolenjsko. »Boš pa šla sama,« sem ji dejal.

»Seveda, ne bom dva meseca tu v Ljutomeru!« je v solzah odločno pribila.

Z ravnateljem Ravbarjem sva se dogovorila za konferenco in za sprejem tečajnikov — ta je bil določen za 30. junij.

Po tem obisku sem bil boljše volje, saj sem vedel in videl, da gre vse kot po maslu in da so soboški prosvetarji vzeli zadevo resno. Še ved, bili so celo počaščeni, da so jim zaupali tako odgovorno nalogo, kot je takšen tečaj.

Na konferenci smo se temeljito pomenili glede pouka, urnika in metode dela. Vztrajal sem, da je treba snov sproti utrujati in preskušati znanje. Pouk je bil dopoldne in popoldne, čas za učenje pa zjutraj in zvečer, tako da so bili tečajniki temeljito zaposleni.

Po vseh teh pripravah sem lahko mirno in zbrano čakal na prihod tečajnikov in začetek tečaja.

TEŽAVE S PREDAVATELJI

Bil je lep, sončen, zadnji junjski dan, ko smo pri vseh vlakih, ki so prihajali v Murško Sobotico, čakali tečajnike. Prihajali so ves dan, iz vseh krajev Slovenije. Največ jih je bilo iz Ljubljane, Dolenjske, Notranjske in Primorske, pa tudi iz con A in B Tržaškega ozemlja in celo iz Trsta. Za 96 tečajnikov smo pripravili tri oddelke. Moških je bilo malo, le 15. Vsakemu smo dali pisna navodila, urnik in hišni red.

Naslednje jutro — po zajtrku — smo v obednici imeli prvi sestanek. Tečajnikom smo povedali vse o tečaju, predstavili smo jim predavatelje in razložili potek dela. Soboški organi oblasti so nas opozorili, naj se tečajniki čim manj zvečeradržujejo zunaj v mestu, na ulicah ali v parku.

Tečaj je potekal po načrtu, ki smo ga sprejeli. Nobenih izpadov

Miroslav Kokalj — osemdesetletnik

Učitelj Miroslav Kokalj je praznoval 17. julija letos svoj 80. rojstni dan. Po letu 1925, ko je maturiral na ljubljanskem učiteljskišču, je poučeval na raznih šolah v Sloveniji, najdlje v Prekmurju, in sicer v Dolnji Lendavi in Murški Soboti ter na osnovni šoli in nižji gimnaziji v Polju pri Ljubljani. Tam je bil ravnatelj od 1954 pa do upokojitve 1967.

Povsod, kjer je služboval, je bil izredno dejaven ter je v šoli in zunaj nje dosegal odlične učne in vzgojne uspehe. Zbiral je krajevno zgodovinsko gradivo, inscenoiral in režiral ljudske gledališke igre, predaval, bil je knjižničar in dejaven član učiteljskih društev. Po vojni je sodeloval v odborih političnih in ljudsko-prosvetnih organizacij. Posebno

veliko je naredil za dograditev gimnazijskega poslopja v Murški Soboti in osnovne šole v Polju, za ustanovitev arhiva, študijske knjižnice in Pokrajinskega muzeja v Murški Soboti, sodeloval pa je tudi pri sestavljanju učnih načrtov pri Zavodu za šolstvo Slovenije.

Zaradi svojega naprednega mišljenja in delovanja so ga preganjali in zaprli že pred drugo svetovno vojno in tudi med njo. Veliko je pisal v pedagoška in druga glasila. Bil je sodelavec srbskega naprednega pedagoškega glasila Učiteljska iskra, vanj je pisal že leta 1927 o ideologiji tedanje šole. Svoje prispevke je podpisoval s psevdonimom Mladinovan Miran. Po letu 1931 je večkrat pisal v osrednje slovensko pedagoško glasilo Po-

potnik, v Slovenijo in v Časopis za zgodovino in narodopisje. V številnih razpravah in knjigah je pisal o Prekmurju, in to že od leta 1932. Posebno pomemben je njegov članek Kako so nekoč potujočevali mlade Prekmurce, ki je izhajal v reviji Mladi Prekmurec v letu 1937—38.

Tudi po vojni je nadaljeval razprave o Prekmurju in jih objavljaval predvsem v revijah Ljudski glas, Obmurski tednik, Svet ob Muri in Nova obzorja. Kot poseben odtis je izšla njegova razprava Borba za gimnazijo v Murški Soboti. Zelo dragocen je bil njegov bibliografski pregled Prekmurje in Prekmurci v slovenskem periodičnem tisku od 1846 do 1945, ki je izšel leta 1957. Njegovi najboljše deli o Prekmurju pa sta izšli v letih

1977 in 1984. Prvo je napisal skupaj z Belo Horvatom pod naslovom Prekmursko šolstvo od začetka reformacije do zloma nacizma, drugo pa je izšlo pod naslovom Prekmurski Slovenci od narodne osvoboditve do nacistične okupacije 1919—1941.

Drugo področje njegovega pisanja je zajelo območje Ljubljana-Polje. Leta 1957 je izšla njegova knjiga Sto let šole v Polju, leta 1959 priručnik za spoznavanje narave in družbe z naslovom Občina Ljubljana-Polje. Več člankov je napisal o vsehkih papičarij, leta 1970 pa izdal o njih obsežno knjigo. Sodeloval je tudi pri zborniku Rdeči Zalog, ki je izšel leta 1985.

Za svoje delo je prejel več visokih priznanj, med drugimi Žagarjevo nagrado leta 1958, red dela z zlatim vncem leta 1970 in srebrno priznanje OF leta 1971.

TATJANA HOJAN

VABILO NA 23. ZBOROVANJE SLOVENSkih ZGODOVINARJEV

Zveza zgodovinskih društev Slovenije vabi vse učitelje zgodovine na osnovnih in srednjih šolah SR Slovenije na 23. zborovanje slovenskih zgodovinarjev, ki bo od 1. do 3. oktobra 1986 v Tolminu.

Osrednje strokovno zgodovinske teme bodo: slovenska zahodna meja, promet in prometne poti skozi stoletja, za okroglo mizo pa bo potekala razprava o stanju in metodoloških vprašanjih v slovenskem zgodovinopisju.

Tematika iz šolske zgodovine bo zajela vse od tradicionalnega do integralnega učbenika zgodovine, izkušnje ob prenovi učenja zgodovine v 6. razredu osnovne šole in o zasnovi tem in načrtovanju pouka zgodovine. Pedagoške delavce prosimo, da se pripravijo za razpravljanje o metodoloških vprašanjih.

Zadnji dan bo ekskurzija v Vrsno (rojstna hiša Simona Gregorčiča) in Krn (domačija Simona Rutarja).

Informacije dobite na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, Aškerčeva 12, telefon (061) 332 611.

Za bivanje se prijavite v hotel Centroslovija, Tolmin (penziona 2836 din na dan).

Miselni vzorci odkrivajo bistveno

Pogovor z Marijo Gabrijelčičevo

Novo mesto. Svetla soba z razgledom na Gorjance in Trško goro. Svojo seminarju o miselnih vzorcih. Vodi ga Marija Gabrijelčič, profesorica pedagogike v novomeški Vzgojni posvetovalnici. Pripoveduje o preobremenjenosti naših učencev, o njihovem slabem branju in slabih učnih navadah. Nato razlaga, kako se z miselnimi vzorci hitreje in učinkoviteje učimo. Pred nami se kopičijo vzorci, ki jih je izdelala sama, učitelj ali učenci. Gradivo je prepričljivo in spodbudno. Predavanje je prepleteno z bogatimi pedagoškimi izkušnjami — te se ji nabirajo ob delu z otroki, ki imajo vedenjske in učne težave.

Marija Gabrijelčič je svež vir strokovnega in pedagoškega znanja, ki ga učitelji nenehno potrebujemo, zato sem jo poprosila za pogovor o miselnih vzorcih, novosti, ki se v naših šolah čedalje bolj uveljavlja.

● **Ali dobite že na seminarjih vrtnitvene informacije ali kasneje, ali morda niti ne veste, če so vaše ideje zaživele?**

— Miselni vzorci so v naših šolah resnično zaživele. O tem dobivam toliko vrtnitvenih informacij (z zajetimi kupi lepih vzorcev) iz vseh delov Slovenije, da moja trditev ni iz trte zvita.

Ko gledam učitelje, ki odhajajo s seminarjev, vidim takšne, ki svoje navdušenje kar očitno kažejo, o tem govorijo in mi pišejo. Včasih pa so tihi; takrat si pričem: nič ne bo. Pa se k sreči vedno kaj okrog zmotim in sem potem še nekoliko bolj presenečena nad izjaidljivostjo, ki jo pokažejo pri delu z miselnimi vzorci, ko pridejo v svojo šolo.

Res pa je, da knjige same ne pripivajo na učitelje tako hitro kot »živno« delo na seminarjih; toliko izobraževanja imajo prosvetni delavci najraje (njihova dejava v anonimnem anketnem vprašalniku).

● **Ali miselni vzorci pomagajo pri učenju tistih, ki so bolj ali manj uspešni?**

— Z miselnimi vzorci se je na mnogih seminarjih seznanilo že okoli 4000 učiteljev, od leta 1982 do 1986. Miselni vzorci pomagajo pri učenju predvsem posobnejšim učencem (to bi si pala trditi prav za vsako učno metodo ali tehniko); toda sama sem jih začela uporabljati pri delu z učno težavnimi šolarji. Najprej zato, da bi snov (naslov in vsebino) razumeli, da bi prišli njej vsaj do bistvenega (do ključnih besed) — po načelu: je malo, pa tisto temeljito. Sededa tudi zato, da bi učno gradivo lahko velikokrat ponovili (z miselnimi vzorci, v ustreznih časovnih presledkih).

● **Ali uporabljajo učitelji miselne vzorce povečini v šoli ali se učenci uče po njih tudi doma? So učenci seznanjeni z njimi?**

— Po dozdajšnjih pogovorih, smih in srečanjih menim, da uporabljajo učitelji miselne vzorce predvsem v šoli (za povavljanje, pri obravnavi nove snovi, v uvodni motivaciji); mnogi zagnanci so naučili delati z miselnimi vzorci tudi učence.

Za starše ne morem vedeti natančneje, rada pa bi omenila osnovno šolo Ivana Groharja izkofje Loke, kjer so prosvetni delavci temeljito seznanili z miselnimi vzorci tudi starše.

● **Ali se vam zdi katera stvar dojemljivejša za sprejemanje miselnih vzorcev?**

— Z miselnimi vzorci delajo učitelji v vrtcih (če bi le videli imenitne vzorce v Vzgojnoprosvetnem zavodu Šentjernejev v Novem mestu!), učitelji v

● **Bi o miselnih vzorcih še sami kaj dodali?**

— O še marsikaj!

Miselne vzorce lahko izvrstno uporabljamo za bogatenje besednega zaklada. Nadvse pomembno pa se mi zdi to, da naučimo svoje šolarje, kako predelejujejo snov iz učbenikov, ko se sami učijo.

Podčrtati, izpisati, obarvati morajo bistvo v snovi — to so po T. Buzanu ključne besede. Iskane te »trdnih kamnov« v »močvirju« (obsežni učni snovi) pa je za mnoge učence težko delo, ki je pozneje bogato poplačano; sprva pa terja dosti časa in napora — učiteljevega in učencevega.

Mnogi prosvetni delavci vidimo v učenju z miselnimi vzorci tele prednosti: boj proti učenju na pamet, več znanj v krajšem času, razumevanje snovi (razumeti je treba že naslov!), hitreje ponavljanje temeljne snovi in več prostega časa.

Pri nobeni učni metodi ali tehniki pa ne gre zmeraj gladko.

Tudi pri miselnih vzorcih je lahko veliko napak. Na nekatere bi rada opozorila, da bi jih preprečila.

— Miselni vzorec mora biti pregleden; na njem naj bo malo ključnih besed. Če je natrpan, da bistveno sploh ne izstopa, je lahko prej ovira kot dobro pomagalo pri — npr. ponavljanju.

— Vedeti je treba še to, da moramo miselni vzorec pri individualnem študiju narediti sami — z drugim (sposojenim) si ne moremo dosti pomagati. Saj si tudi s kratkimi izpiski svojih kolegov nismo mogli. Sami smo morali temeljito preštudirati vso snov.

Veljalo bi pravilo: Delaj z glavo (a s svojo)!

— Če se je učitelj odločil za miselne vzorce pri pouku, ni dovoljenkratna demonstracija. Vaj je potrebno seveda več!

DRUGI JUGOSLOVANSKI SIMPOZIJ O INOVACIJAH

Letošnji drugi jugoslovanski simpozij o inovacijah (od 20. do 22. 9.) v Arandjelovcu je pripravilo uredništvo revije Samoupravno vaspitanje, ki jo izdaja Učiteljsko društvo iz Loznice. Zaradi izredno aktualne teme, ki jo je simpozij obravnaval, se ga je udeležilo izredno veliko znanstvenih, strokovnih pa tudi prosvetnih delavcev iz Skopja, Prištine, Sarajeva, Titograda, Ljubljane, Zagreba, Beograda in od drugod.

Na samem znanstvenem srečanju je bilo predstavljenih okoli sto prispevkov; to znova potrjuje nenehno aktualnost teme, ki so jo obravnavali tudi ob tej priložnosti. Delo simpozija je potekalo plenarno in v skupinah. V plenarnem delu simpozija so predstavili tele referate: didaktične populacije o informiranju in uvajanju inovacij (dr. T. Lekić), O nekaterih vprašanjih in možnostih za nadaljnji inovativni razvoj mladega šolskega rodu (dr. B. Rakić), Nove vzgojno-izobraževalne komunikacije (dr. J. Plenković), O razvojnih protislovjih vzgojno-izobraževalnega dela ter o potrebah uvajanja inovacij (dr. M. Stevanović). Obravnava tematike o inovacijah v teoriji in praksi na vzgojnem področju se je nadaljevala v delu v skupinah.

Lahko rečemo, da pomeni drugi jugoslovanski simpozij tako po obravnavani tematiki kot po besedah razpravljavcev pomemben prispevek k pedagoški teoriji in praksi.

ALOJZIJA ŽIDAN

— In končno: učitelj, ki se sam ni ogrel ter izuril za novi način, ne bo zanj motiviral učencev.

● **Kaj vidite slabega v današnji šoli in kaj dobrega?**

— V današnji šoli vidim veliko dobrega; morda sem tako živo sredi njenega življenja in dela, da drugače ne znam gledati. Veseli me, če učenec naredi miselni vzorec o svoji razredničarici, na njem pa so vse ključne besede ena sama pohvala; gotovo si jo je zaslužila. Srečna sem, če mi pravi šolar, da pridejo njihovi tovariši in tovarišice nasmejani v razred in da so »prima«; lepo mi je, če so učne ure zanimive, razlagata dobra, učenci aktivni in motivirani, če delajo učitelji s starši po temeljnih načelih medčloveških odnosov (spoštovanje osebnosti staršev, ustrezen izkoristek časa, preudarnost, usmerjenost v iskanje pozitivnega v človeku — ne v iskanje samih napak).

Proti slabim stranem naše šole pa se bojujem po svoje: učiteljem govorim o tem na seminarjih in predavanjih. Slabe strani: huda obremenjenost šolarjev, zanemarjanje telesnega in duševnega zdravja otrok, slabe učne navade učencev, včasih pa še nasprotovanja med učitelji in šolarji.

Zakaj me to zadeva tako v živo?

Najprej, ker krivica, storjena otroku, bode njega in starše; jezni starši pa niso nikdar učiteljevi sodelavci, ampak bolj nasprotniki, ki nenehno kritizirajo in za vse slabo krivijo učitelje. Mislim, da se moramo za večji ugled in pomembnost našega poklica truditi nenehno — kar sami.

DANICA CEDILNIK

za boljše delo

Razpise

sprejemamo tudi po telefonu — vse do sklepa redakcije.
Pokličite nas! Naša številka (061) 315 585

RAZPIS

ČZO Prosvetni delavec Ljubljana, Poljanski nasip 28, razpisuje dela in naloge

UREDNIKA — NOVINARJA PRIPRAVNIKA

Pogoji: končana filozofska fakulteta — smer pedagogika in razvite sposobnosti za uredniško-novinarsko delo. Prijave z ustreznimi dokazili in s pregledom objavljenih prispevkov s področja vzgoje in izobraževanja sprejemamo 8 dni po razpisu.

Komisija za delovna reazmerja OSNOVNE ŠOLE HEROJA FRANCA BUKOVCA MEDVODE-PRESKA

razpisuje prosta dela in naloge

— UČITELJA LIKOVNE IN TEHNIČNE VZGOJE, PRU, za določen čas (nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu od novembra 1986)

— UČITELJA RAZREDNEGA POUKA za določen čas (nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu od novembra 1986) za enoto Avgusta Barleta v Sori

Prijave z dokazili o ustreznosti pošljite na naslov šole v 8 dneh po objavi razpisa. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 30 dneh.

OSNOVNA ŠOLA XII. SNOUB KRMELJ

razpisuje prosta dela in naloge

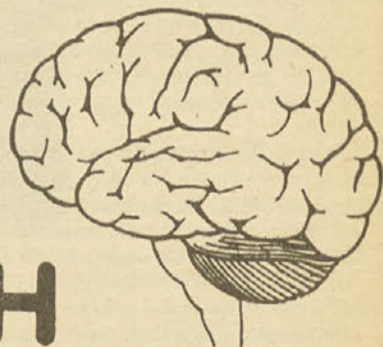
— UČITELJA GLASBENE VZGOJE, PRU, P ali absolvent, ki bo poučeval na osnovni in glasbeni šoli, za nedoločen čas. Na voljo je samsko stanovanje.

MATURANTKE 5. b, LETNIK 1956 UČITELJIŠČA V LJUBLJANI

30-letnico mature bomo proslavljale v soboto, 20. septembra 1986 v Celju. Dobimo se v restavraciji Majolka, Prešernova ulica 3, med 11. in 13. uro.

Prijave pošljite na naslov: Milica Tom Studen, Ljubljanska 58, Celje; telefon: 063 27 786.

Peter Russell KNJIGA O MOŽGANIH

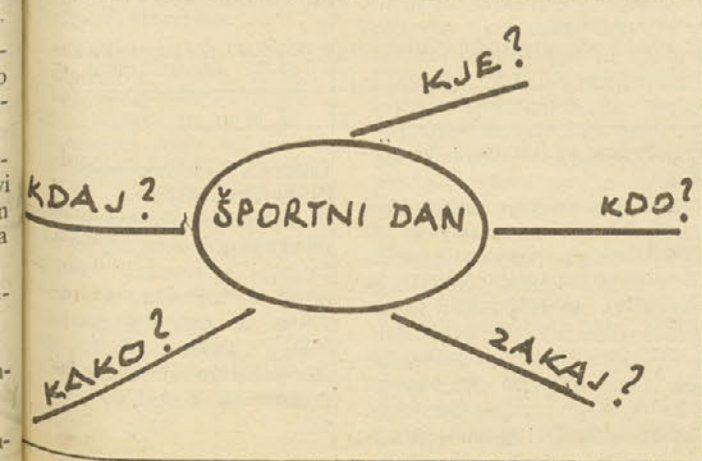

V knjigi o možganih je avtor Peter Russell zbral dognanja najnovejših raziskav o možganih in njihovih zmogljivostih, da bi pokazal, kako naj jih z večjim pridom uporabljamo in zanje najbolje skrbimo.

Delo je namenjeno tistim, ki že poznajo naravno metodo učenja in tehniko miselnih vzorcev, in vsem tistim, ki so željni raziskovati »vesolje« v svojih glavah in ga kar najbolj izrabiti.

270 strani, broš., cena 3250 din.

Knjigo lahko kupite v vseh knjigarnah, po pošti pa jo naročite na naslov: DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE, sektor knjižne prodaje, Mestni trg 26, 61101 Ljubljana.

NOVO
pri Mladinski knjigi

VIDEO TEHNOLOGIJA

**ZA UČENJE, DELO IN PROSTI ČAS
V KNJIGARNAH IN PAPIRNICAH MK**

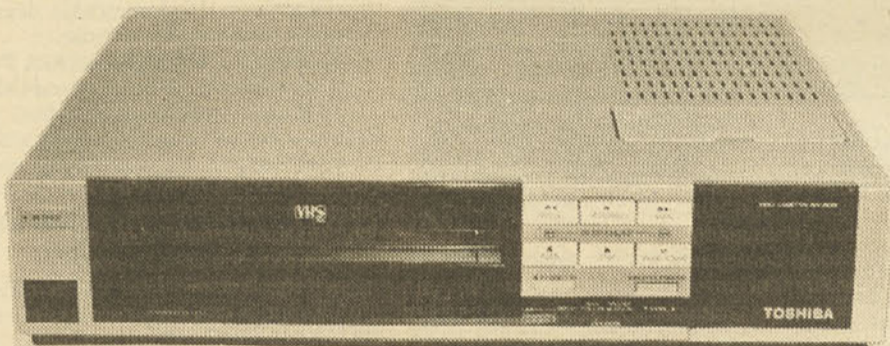
VIDEOREKORDERJI SISTEM **VHS**

TOSHIBA V-66G

NAJSODOBNEJŠA TEHNOLOGIJA VAM OMOGOČA:

- △ snemanje TV programa in reproduciranje posnetih video kaset v trajanju do 240 min
- △ neposredno priključitev video kamere
- △ 14-dnevno predprogramiranje
- △ avtomatsko hitro iskanje programov
- △ reproduciranje »stoječe« in posameznih slik
- △ daljinsko upravljanje osnovnih funkcij

Prodajna cena – za šole in del. organizacije – 706.000 din
Zasebniki morajo pri nakupu plačati še prometni davek!

SLOVENSKI CELOVEČERNI IGRANI FILMI

na VHS kasetah – po 20.000 din

- Poletje v školjki ● Kekec ● Pastirci ● Ne joči, Peter ● Učna leta izumitelja Polža ● Sreča na vrhovi ● Ko zorijo jagode ● Deseti brat ● Idealist ● Povest o dobrih ljudeh ● Ljubezen ● To so gadi.

mladinska knjiga
knjigarne in papirnice

PRAZNE VIDEO KASETE

VHS High Grade E-180 za 3 ure snemanja!

Prodajna cena – za šole in del. organizacije – 7.749 din

Maloprodajna cena – s prometnim davkom – 8.639,40 din

Za nakup in informacije se oglasite na naslov:

MLADINSKA KNJIGA KIP, GROSISTIČNI ODDELEK, Titova 3, Ljubljana, tel.: (061) 215-358, ali neposredno v knjigarnah in papirnicah Mladinske knjige v Ljubljani, Mariboru, Celju, Ptujju, Novem mestu, Zagorju ob Savi, Titovem Velenju, Slovenjem Gradcu, Kranju, Tolminu in drugod po Sloveniji ter v Zagrebu.

POSEBNA IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST ZA PEDAGOŠKO USMERITEV

naknadno
razpisuje za šolsko leto 1986/87
29 štipendij za študente

za študente pedagoških smeri na visoki oz. višji stopnji za potrebe njih šol in domov za učence v SR Sloveniji naslednje študijske smeri:

1. matematika s študijskimi povezavami
2. fizika s študijskimi povezavami
3. tehnična vzgoja s študijskimi povezavami
4. likovna vzgoja
5. glasbena vzgoja
6. obramboslovje

Prijave bo sprejemala Posebna izobraževalna skupnost za pedagoško usmeritev, Ljubljana, Aškerčeva 9 — oddelek za štipendije — 30. septembra 1986.

Kandidati morajo prijavi za štipendiranje na obrazcu DZS 8,4, Vloga za uveljavitev socialnovarstvenih pravic — priložiti:

1. overjene prepise dokazil o učnem uspehu (prepis indeksa, sporočilo o vseh doslej opravljenih izpitih, vajah ipd.);
2. uradno potrdilo o osebnih dohodkih staršev za koledarsko leto 1985 oz. odrezek pokojninske nakaznice za december 1985;
3. potrdilo skupščine občine o premoženjskem stanju in potrdilo o številu članov gospodinjstva;
4. svojeročno napisano izjavo kandidata, da ne prejema druge študijske štipendije oz. potrdilo dosedanega kadrovskega štipenditorja, da štipendist nima obveznosti iz dosedanega štipendiranja;
5. kratek življenjepis in opis socialnega in materialnega položaja družine;
6. mnenje šole in mnenje Zveze socialistične mladine;
7. kandidati študenti morajo v vlogi natančno navesti tudi, za kakšno štipendijo kandidirajo.

Pri štipendiranju bodo imeli prednost kandidati, ki imajo boljši učni uspeh in so v slabšem gmotnem položaju.

Odbor ne bo obravnaval prijav z nepopolno dokumentacijo, prijave, ki ne bodo v skladu z razpisom, ali prijav, ki bodo odposlane po 30. septembru 1986.

**ODBOR ZA MREŽO ŠOL, USMERJANJE
ŠTIPENDIRANJE POSEBNE IZOBRAŽEVALNE
SKUPNOSTI ZA PEDAGOŠKO USMERITEV**

OSNOVNA ŠOLA SAVO Kladnik SEVNICA

razpisuje dela in naloge

— **UČITELJA GLASBENE VZGOJE, P ali PRU** za nedoločen čas s polno delovno obveznostjo. Začetek dela 1. 10. 1986. Pogoji: voljo je družinsko stanovanje.

— **UČITELJA TELESNE VZGOJE, P ali PRU** za nedoločen čas s polno delovno obveznostjo. Začetek dela 1. 10. 1986

Kandidati za razpisana dela in naloge naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in s kratkim življenjepisom v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Savo Kladnik, Sevnica, svobode 42. O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh.

VIO ŠMARJE PRI JELŠAH TOZD OSNOVNA ŠOLA EDVARDA KARDELJA ROGATEC

razpisuje prosta dela in naloge

— **RAVNATELJA** — reelekcija

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, določene z Zakonom o združenem delu in Zakonom o osnovni šoli, in pogoje, določene z Druženim dogovorom o oblikovanju kadrovske politike v občini Šmarje pri Jelšah, ter imeti pedagoško izobrazbo in najmanj 5 let delovnih izkušenj pri vzgojno-izobraževalnem delu. Prijave sprejema 15 dni po objavljenem razpisu komisija za delovno razmerja TOZD Osnovne šole Edvarda Kardelja Rogatec.

Delovna skupnost skupnih služb pri VIO OSNOVNA ŠOLA NOVO MESTO

razpisuje prosta dela in naloge:

- **dipl. psihologa** — svetovalno delo — za nedoločen čas s sedežem na TOZD OŠ XII. SNOUB Bršljin, Novo mesto, Kurirska pot 1
- **dipl. psihologa** — svetovalno delo — za določen čas s sedežem v Vzgojni posvetovalnici Novo mesto, Valantičevo 2 (nadaljevanje ščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu)

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o strokovni izobrazbi in 8 dneh po objavi razpisa na Delovno skupnost skupnih služb pri Osnovni šoli Novo mesto, Valantičevo 2. O izidu razpisa bodo obveščeni v 15 dneh po izbiri.

Svet šole OSNOVNE ŠOLE 7. KORPUSA ŽUŽEMBERK

razpisuje dela in naloge

— **POMOČNIKA RAVNATELJA, P, PRU ali U** z delovno obveznostjo

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, ki jih določa Zakon o osnovni šoli, ter imeti najmanj pet let delovnih izkušenj v vzgoji in izobraževanju in strokovni izpit.

Prijave in potrebna dokazila o izpolnjevanju pogojev naj pošljejo razpisni komisiji Osnovne šole 7. korpusa Žužemberk v 15 dneh po objavi razpisa.

O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po poteku roka za prijavo.

Komisija za medsebojna delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE LOG-DRAGOMER, 61351 BREZOVICA,

Šolska cesta 1
razpisuje prosta dela in naloge

— **UČITELJA SLOVENSKEGA IN ANGLEŠKEGA JEZIKA** za nedoločen čas s polnim delovnim časom

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 8 dneh po objavi razpisa. O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po poteku roka za prijavo.

Šola je tik ob glavni cesti Ljubljana-Vrhnik, 10 km iz Ljubljane. Prometne zveze so zelo ugodne. Začetek dela po dogovoru.

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE PREŽIHOV VORANC V LJUBLJANI, Prežihova 8

razpisuje za nedoločen čas prosta dela in naloge

— **UČITELJA GOSPODINJSTVA** v oddelkih s slovenskim in srbohrvaškim učnim jezikom

Pogoj: **PRU** gospodinjstva.

Prijave z ustreznimi dokazili in s kratkim življenjepisom pošljite v 8 dneh po objavi razpisa. Začetek dela: takoj.

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Pucilin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Žorž
Direktor: Jože Valentinčič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujovič
Uredništvo: Jože Valentinčič glavni urednik, Marjana Kunej odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1986 znaša 1200 din za posameznike in 2200 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša letna naročnina 900 din. Cena posamezne številke je 70 din, pri povečanem obsegu pa 100 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvajalca (glej 7. točko 1. odstavka člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v priloženi listini).

**prosvetni
delavec**